

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

О. А. Островська, О. Б. Соколова

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА Практикум

Навчальний посібник

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України
як навчальний посібник*

УДК 005.334.4:658.15
ББК 65.291.931
О-77

Рецензенти

І. М. Свідерська, канд. екон. наук, доц.
(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)
А. Г. Шевченко, канд. екон. наук, проф.
(Державна академія житлово-комунального господарства)
О. Д. Данілов, канд. екон. наук, проф.
(Київський економічний інститут менеджменту)

Редакційна колегія Центру магістерської підготовки

Голова редакційної колегії А. М. Поручник, д-р екон. наук, проф.
Відп. секретар редакційної колегії І. В. Кулага, канд. екон. наук, доц.
Члени редакційної колегії: Д. Г. Лук'яненко, д-р екон. наук, проф.; Н. П. Москалюк, канд. екон. наук; С. Г. Панченко, д-р екон. наук, проф.; А. М. Поддєрьогін, канд. екон. наук, проф.; Я. М. Столярчук, д-р екон. наук, доц.; О. В. Ткаченко, канд. екон. наук, доц.; С. В. Устенко, д-р екон. наук, доц.; О. К. Шафалюк, д-р екон. наук, доц.; Г. О. Швиданенко, канд. екон. наук, проф.; Ф. П. Шульженко, д-р політ. наук, проф.

Гриф надано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
Лист № 1/11-202 від 13.01.2013

Островська О. А.

О-77 **Управління фінансовою санацією підприємства. Практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. А. Островська, О. Б. Соколова. — К. : КНЕУ, 2013. — 176 с.**
ISBN 978-966-483-561-6

У навчальному посібнику наведено задачі, тестові завдання й тренінги з дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств». Посібник призначено для проведення аудиторних практичних занять і самостійної роботи студентів усіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», зокрема заочної, оскільки до кожної задачі наводяться методичні вказівки щодо її розв'язання. Виконання завдань практикуму може стати корисним також для фахівців з антикризового управління фінансами суб'єктів підприємництва та арбітражних керуючих.

УДК 005.334.4:658.15
ББК 65.291.931

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено

ISBN 978-966-483-561-6

© О. А. Островська, О. Б. Соколова, 2013
© КНЕУ, 2013

У ринкових умовах господарювання засвоєння основ управління фінансовою санацією підприємств набуває особливого значення, оскільки своєчасне впровадження адекватних оздоровчих заходів є ефективним запобіжним інструментом антикризового управління на підприємствах та передумовою стабілізації економіки країни в цілому.

Підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур є можливим за умови наявності на ринку праці висококваліфікованих управлінських кадрів. У зв'язку з цим у вищих навчальних закладах України при підготовці фахівців магістерського освітньо-кваліфікаційного рівня особливої ваги набувають питання оновлення та вдосконалення змісту навчальної дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств» та підготовки відповідних підручників, навчальних посібників та практикумів.

В умовах розгортання світової фінансової кризи в Україні значно зросли вимоги до знань спеціалістів у галузі антикризового фінансового управління, які мають достатні практичні навички для прийняття ефективних рішень у процесі управління фінансовою санацією підприємств, реструктуризації суб'єктів господарювання, фінансового забезпечення ліквідації підприємств. Оволодіти такими знаннями під час навчання у вищому навчальному закладі можна в процесі вирішення певної кількості навчальних завдань.

До практикуму включені завдання, що мають таку тематичну спрямованість: основи антикризового управління фінансами підприємств, діагностика фінансової кризи на підприємстві, контролінг в антикризовому управлінні підприємством, санаційний аудит, фінансування антикризових заходів, внутрішні фінансові джерела санації підприємств, зовнішні фінансові джерела санації підприємств, санаційна реструктуризація підприємства, оцінювання вартості майна підприємства, економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств, особливості санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності.

Кожна тема умовно поділяється на дві частини: перша спрямована на закріплення теоретичних знань студентів, складається з тестових завдань та питань для самоконтролю, друга — практична, включає задачі та тренінгові заняття і спрямована на набуття необхідних навичок з вирішення різних ситуацій, що виникають у процесі антикризового фінансового управління та управління фінансовою санацією підприємств.

Закріплення теоретичних знань (у вигляді вирішення тестових завдань та відповідей на питання для самоконтролю) повинно допомогти студентам не тільки перевірити, а й систематизувати отримані знання, оскільки завдання викладено у логічній послідовності відповідно до тематичного плану вивчення дисципліни. Більшу частину завдань розроблено на основі реальних фінансових показників діяльності підприємств, що значно підвищує їх практичну цінність. До кожної задачі наводяться методичні вказівки щодо її розв'язання: посилення на необхідні нормативно-правові документи, формули, які необхідно використати або наведено алгоритм розрахунку. Також до кожної теми додаються тренінгові заняття, проведення яких передбачає використання інноваційних навчальних технологій, серед яких: кейс-метод, робота в малих творчих групах, презентація, дискусія, рольові ігри, ін.

При формулюванні навчальних завдань автори значною мірою спиралися на чинні законодавчі акти та нормативно-правові документи, а також на матеріал, викладений у підручнику О. О. Терещенко «Управління фінансовою санацією підприємств». Більш того, при вивченні теоретичного матеріалу та вирішенні завдань практикуму студенти разом з іншими джерелами, визначеними у Списку рекомендованої для вирішення завдань практикуму літератури, мають обов'язково використовувати вказаний підручник. У зв'язку з цим висловлюємо подяку проф. О. О. Терещенко, розробки якого стали підґрунтям для підготовки даного навчального посібника.

Автори практикуму мають намір надалі вдосконалювати викладення матеріалу, тому з вдячністю приймуть критичні зауваження та побажання вчених і практиків щодо подальшого покращення його змісту.

Основи антикризового управління фінансами підприємств

1.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 1

В темі 1 розглядаються теоретичні засади антикризового управління фінансами підприємств.

Зокрема, розкриваються сутність фінансової кризи на підприємстві, її симптоми, фактори виникнення, фази та види; визначаються зміст, суб'єкти та об'єкт, інституційні та функціональні аспекти антикризового управління фінансами підприємств. Розглядається фінансовий механізм, правове та нормативне забезпечення, методи, важелі та інструменти антикризового фінансового менеджменту.

Висвітлюються типи реакції підприємства на фінансову кризу; визначаються першочергові заходи, спрямовані на поліпшення ліквідності активів підприємства.

Розглядається зміст системи ризик менеджменту (СРМ), визначається місце управління ризиками в системі антикризового фінансового менеджменту.

Розкривається економічна сутність фінансової санації як складової антикризового управління, зміст та основні завдання управління фінансовою санацією підприємства. Наводиться класична модель фінансової санації та випадки, за яких приймається рішення про проведення санації суб'єктів господарювання. Розмежовується зміст досудової санації та фінансового оздоровлення в процесі провадження справи про банкрутство.

Антикризове управління розглядається також у світлі теорії інформаційної асиметрії та теорії агентських відносин. При цьому висвітлюються конфлікти інтересів та можливі шляхи їх нейтралізації. Відбувається класифікація типів принципал-агент відносин з високим потенціалом конфлікту інтересів.

Засвоєння матеріалу Теми 1 здійснюється при опрацюванні джерел [3; 4; 25; 29—33; 35; 37; 38] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 1, студенти будуть ЗНАТИ:

- сутність фінансової кризи на підприємстві;
- зміст антикризового управління фінансами підприємств;
- типи реакції підприємства на фінансову кризу;
- зміст управління ризиками в системі антикризового фінансового менеджменту;
- сутність фінансової санації підприємства, зміст та основні завдання управління нею;
- схему класичної моделі фінансової санації;
- випадки, в яких приймається рішення про санацію суб'єктів господарювання;
- різницю між досудовою санацією та санацією в процесі провадження справи про банкрутство;
- правове та нормативне забезпечення, методи, важелі та інструменти антикризового управління фінансами підприємств;
- теорію інформаційної асиметрії та теорію агентських відносин,

а також УМІТИ:

- ❖ ідентифікувати фінансову кризу на підприємстві, визначати фактори, що зумовили її виникнення, встановлювати фазу та вид кризи;
- ❖ користуватись нормативно-правовими документами з питань управління фінансовою санацією підприємства та антикризового управління фінансами підприємств;
- ❖ виявляти конфлікти інтересів, що виникають на підприємстві, визначати учасників конфлікту, причини виникнення, шляхи мінімізації негативних наслідків таких конфліктів.

1.2. Тестові завдання

Тест 1.2.1. Фінансова криза — це:

А) пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом;

Б) фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на підприємстві та між підприємством і навколишнім середовищем;

В) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Тест 1.2.2. До факторів, що зумовлюють стратегічну кризу на підприємстві відносять:

А) надання небезпечних товарних кредитів;

- Б) не виправдане завищення цін;
- В) зайві виробничі потужності;
- Г) значні запаси готової продукції;
- Д) незадовільну роботу з кредиторами.

Тест 1.2.3. Антикризовий фінансовий менеджмент включає:

- А) ризик-менеджмент і контролінг ризиків;
- Б) ризик-менеджмент і фінансову санацію;
- В) ризик-менеджмент і реорганізацію;
- Г) фінансову санацію та внутрішній аудит.

Тест 1.2.4. Екзогенні фактори фінансової кризи на підприємстві:

- А) дефіцити в організаційній структурі підприємства;
- Б) політична нестабільність в країні;
- В) низький рівень менеджменту на підприємстві;
- Г) незадовільне використання виробничих ресурсів;
- Д) посилення монополізму на ринку;
- Е) конфлікти інтересів між учасниками фінансово-економічних відносин.

Тест 1.2.5. Антикризовий фінансовий менеджмент — це:

А) система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, здійснюваних власником боржника, інвестором з метою запобігти його ліквідації, вдавшись до реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів у межах чинного законодавства до початку порушення справи про банкрутство;

Б) процес управління фінансово-економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з метою профілактики і нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервної діяльності підприємства на основі використання системи специфічних методів і прийомів управління фінансами;

В) проведення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, системи управління ним, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні відновити прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва.

Тест 1.2.6. Система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника — це...

- А) задоволення вимог кредиторів;
- Б) надання підприємству фінансової допомоги з боку держави;
- В) санація підприємства;
- Г) реструктуризація;
- Д) реорганізація.

Тест 1.2.7. Досудова санація — це...

- А) те саме, що санація;
- Б) система заходів, що здійснюються під час провадження справи про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника;
- В) система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, здійснених власником боржника, інвестором з метою запобігти його ліквідації до початку порушення справи про банкрутство;
- Г) те саме, що реструктуризація;
- Д) те саме, що реорганізація.

Тест 1.2.8. Класична модель проведення санації підприємства включає:

- А) причинно-наслідковий аналіз фінансової кризи;
- Б) оголошення підприємства банкрутом;
- В) формування санаційної стратегії;
- Г) рішення господарського суду про проведення санації;
- Д) внесення до реєстру неплатоспроможних підприємств.

Тест 1.2.9. Знайти відповідності.

- 1) До першочергових заходів, спрямованих на поліпшення ліквідності активів підприємства, відносять:
 - 2) До форм рефінансування дебіторської заборгованості відносять:
- А) факторинг;
 - Б) зворотний лізинг;
 - В) форфейтинг;
 - Г) реалізацію частини основних фондів, що не беруть участі в процесі виробництва;
 - Д) оптимізацію структури розміщення оборотного капіталу;
 - Е) облік векселів;
 - Є) мобілізацію прихованих резервів.

Тест 1.2.10. Знайти відповідності.

- 1) стратегічна криза —
- 2) криза прибутковості —

3) криза ліквідності —

А) коли перманентні збитки вихолощують власний капітал, що призводить до незадовільної структури балансу;

Б) коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності;

В) коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху.

Тест 1.2.11. Знайти відповідності.

1) Ендогенні фактори фінансової кризи на підприємстві:

2) Екзогенні фактори фінансової кризи на підприємстві:

А) дефіцити в організаційній структурі підприємства;

Б) політична нестабільність у країні;

В) низький рівень менеджменту на підприємстві;

Г) незадовільне використання виробничих ресурсів;

Д) посилення монополізму на ринку;

Е) дискримінація підприємства органами влади та управління;

Є) світова фінансова криза.

Тест 1.2.12. До способів зменшення наслідків інформаційної асиметрії відносять:

А) подання сигналів;

Б) бенчмаркінг;

В) реорганізацію;

Г) самоселекцію;

Д) управління витратами;

Е) фінансову санацію.

Тест 1.2.13. До засобів подання сигналів відносять:

А) страхування;

Б) наявність плану антикризових заходів;

В) наявність позитивних висновків аудиторської перевірки;

Г) самоселекцію.

Тест 1.2.14. Додаткові витрати, які виникають у результаті інформаційної асиметрії:

А) агентські витрати;

Б) є різницею між витратами за найкращого та найгіршого рішення;

В) є різницею між витратами за першого найкращого та другого найкращого рішення;

Г) завжди перекладаються на принципала.

Тест 1.2.15. За класичної моделі фінансової санації процес фінансового оздоровлення починається з:

- А) добровільної ліквідації підприємства банкрута;
- Б) ідентифікації фінансової кризи;
- В) причинно-наслідкового аналізу фінансової кризи;
- Г) розробки санаційної концепції.

1.3. Тренінгове заняття

Для дослідження конфліктів інтересів та можливих шляхів їх вирішення студенти поділяються на міні-групи (не більше 5 осіб у міні-групі). Для проведення тренінгу кожній міні-групі надається блок інформації про конкретне підприємство. Дані про підприємство можуть бути надані викладачем або одним із студентів міні-групи. Для роботи з академічною групою необхідно обрати підприємства різних сфер діяльності для кожної з міні-груп.

Завданням тренінгу є дослідження конфліктів інтересів, що виникають, та розробка шляхів уникнення (мінімізації негативних наслідків) таких конфліктів. Увагу студентів необхідно акцентувати на необхідності більш глибокого дослідження внутрішніх конфліктів інтересів на підприємстві. Конфлікти інтересів, щодо яких можливості впливу менеджменту підприємства обмежені, досліджується оглядово. В результаті обговорення студенти заповнюють таблицю наступного формату:

Таблиця 1.3.1

КОНФЛІКТИ ІНТЕРЕСІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

№ з/п	Учасники конфлікту	Причини конфлікту інтересів	Шляхи вирішення конфлікту інтересів

При проведенні дослідження студенти повинні зробити спробу кількісно розрахувати втрати підприємства внаслідок конфлікту інтересів, а при розробці шляхів вирішення конфлікту інтересів орієнтуватись на необхідність мінімізації таких втрат.

1.4. Питання для самоконтролю

1. Фінансова криза на підприємстві: симптоми, фактори виникнення, фази та види.

2. Типи реакції підприємства на фінансову кризу. Першочергові заходи, спрямовані на поліпшення ліквідності активів підприємства.

3. Сутність антикризового управління фінансами підприємств. Інституційні та функціональні аспекти антикризового фінансового менеджменту. Суб'єкти та об'єкт антикризового управління фінансами.

4. Управління ризиками в системі антикризового фінансового менеджменту.

5. Фінансова санація як складова антикризового управління. Зміст та основні завдання управління фінансовою санацією підприємства.

6. Класична модель фінансової санації.

7. Прийняття рішення про санацію суб'єктів господарювання.

8. Досудова санація та фінансове оздоровлення в процесі провадження справи про банкрутство.

9. Фінансовий механізм антикризового управління. Правове та нормативне забезпечення антикризового управління фінансами підприємств.

10. Методи, важелі та інструменти антикризового фінансового менеджменту.

11. Антикризове управління у світлі теорії інформаційної асиметрії.

12. Конфлікти інтересів та шляхи їх нейтралізації. Управління конфліктами інтересів.

1.5. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

фінансова криза на підприємстві; ендогенні фактори фінансової кризи; екзогенні фактори фінансової кризи; антикризовий фінансовий менеджмент; суб'єкти антикризового управління фінансами підприємства; система ризик менеджменту; санація; досудова санація.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 2

В темі 2 розглядаються теоретичні та методичні основи діагностики фінансової кризи на підприємстві.

В темі визначаються необхідність та основні завдання діагностики банкрутства. Розглядаються традиційні методи діагностики фінансової кризи та зміст типових методик оцінювання фінансового стану, які використовуються в Україні, визначаються недоліки традиційного підходу до діагностики банкрутства підприємств.

Розглядається зміст дискримінантного аналізу як інструменту оцінки ймовірності банкрутства. Вивчаються моделі прогнозування банкрутства, зокрема: однофакторні (система показників У. Бівера та П. Вайбеля, офіційні вітчизняні методики) та багатофакторні (зарубіжні моделі діагностики банкрутства: Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Тафлера і Тішоу, Беєрмана; вітчизняні — авторська О. О.Терещенка та офіційна — «Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій», затв. наказом Міністерства фінансів України від 1.04.2003 р. № 247).

Досліджуються наслідки застосування зарубіжних моделей для аналізу підприємств в Україні.

Засвоєння матеріалу Теми 2 здійснюється при опрацюванні джерел [15; 19; 20; 22; 23; 26; 29; 30; 31; 33; 35; 36; 38] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 2, студенти будуть ЗНАТИ:

- основні завдання діагностики банкрутства;
- зміст типових методик оцінювання фінансового стану вітчизняних підприємств;
- зміст однофакторного та багатофакторного дискримінантного аналізу як інструменту оцінки ймовірності банкрутства;
- зміст зарубіжних моделей діагностики банкрутства;

➤ зміст інтегральних моделей діагностики українських підприємств (вітчизняних методик багатофакторного дискримінантного аналізу),

а також УМІТИ:

❖ виявляти ознаки неплатоспроможності підприємств з використанням типових методик оцінювання фінансового стану, які використовуються в Україні;

❖ оцінювати ймовірність банкрутства підприємств на основі моделей однофакторного та багатофакторного дискримінантного аналізу;

❖ визначати недоліки традиційного підходу та наслідки застосування зарубіжних моделей діагностики банкрутства у вітчизняній аналітичній практиці.

2.2. Тестові завдання

Тест 2.2.1. Діагностика:

А) охоплює фінансове планування, бюджетний контроль і рапортування на підприємстві;

Б) є порівнянням фактичних показників фінансово-господарської діяльності з плановими;

В) означає визначення стану об'єкта управління на основі реалізації комплексу аналітичних процедур з метою завчасного виявлення слабких ланок і «вузьких місць»;

Г) підвищує ефективність антикризового управління;

Д) постає як комплекс функціональних завдань, інструментів та методів з координації, стратегічного планування та контролю для забезпечення довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками;

Е) сприяє нейтралізації принципал-агент конфлікту між суб'єктами фінансових відносин;

Є) є сукупністю методів та процедур з координації, планування, обліку, контролю та ризик-менеджменту, а також з інформаційного, методичного та консультативного забезпечення управлінських рішень.

Тест 2.2.2. Дискримінантний аналіз передбачає:

А) побудову моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану підприємства;

Б) визначення вартості підприємства за методом DCF;

В) розрахунок інтегрального показника для конкретного підприємства;

- Г) бальну систему оцінювання фінансового стану підприємства;
- Д) однофакторний розрахунок та аналіз показників фінансової звітності;
- Е) формулювання «ключа» інтерпретації.

Тест 2.2.3. Знайти відповідності.

- А) Змістом багатфакторного дискримінантного аналізу є...
- Б) Змістом однофакторного дискримінантного аналізу є...

- 1) ...сепаратне дослідження показників, які є складовою певної системи показників, та класифікація підприємств за принципом дихотомії;
- 2) ...виведення та інтерпретація значення однієї залежної (пояснюваної) змінної за допомогою значень багатьох незалежних (пояснювальних) змінних;
- 3) ...підбір комбінації показників, для кожного з яких визначається вага в дискримінантній функції, величина яких характеризує різний вплив окремих показників на значення пояснюваної змінної, яка в інтегральному вигляді репрезентує фінансовий стан підприємства;
- 4) ...формулювання загального висновку про якість фінансового стану підприємства на основі аналізу відповідності кожного з показників, які включені у спеціально підібрану систему, їх граничним значенням.

Тест 2.2.4. Багатфакторна дискримінантна функція є функцією, ...:

- А) ... яка передбачає застосування аналітичних прийомів: порівняльний аналіз, горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників;
- Б) ... на основі якої обчислюється інтегральний показник фінансового стану підприємства за допомогою значень багатьох незалежних змінних з урахуванням вагомості кожної з них;
- В) яка передбачає вивчення математичних зв'язків між окремими позиціями фінансової звітності на основі обчислення певної вибірки показників та порівняння їх значень з нормативними, середньогалузевими і в динаміці;
- Г) ...яка має вигляд:

$$Z = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + \dots + a_nx_n.$$

Тест 2.2.5. З метою оцінювання ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств — публічних акціонерних товариств у сучасних умовах доцільно застосовувати:

А) модель Альтмана, що має вигляд:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5;$$

Б) модель Альтмана, що має вигляд:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5$$

В) модель Спрінгейта;

Г) модель О. О.Терещенка;

Д) модель Ліса;

Е) модель Беєрмана;

Є) модель Тафлера і Тішоу;

Ж) Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 1.04.03р. № 247;

З) Методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. № 81;

І) інші моделі (які?).

Тест 2.2.6. Кілька багатofакторних дискримінантних функцій для різних видів економічної діяльності (галузей) містить модель:

А) Альтмана;

В) Спрінгейта;

Г) Бівера;

Д) Ліса;

Е) Беєрмана;

Є) Тафлера і Тішоу;

Ж) О. О.Терещенка;

З) Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. № 81;

І) Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банк-

рутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджено Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р № 14;

К) Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.01 р, № 49 /121;

Л) Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 1.04.03р. № 247;

М) інші моделі (які?).

Тест 2.2.7. До недоліків традиційних методик аналізу фінансового стану відносять:

А) неврахування галузевих особливостей;

Б) ігнорування показників, що розраховуються на базі чистого грошового потоку;

В) застосування горизонтального аналізу;

Г) ігнорування показників ділової активності;

Д) суб'єктивність формування вибірки показників.

Тест 2.2.8. Особливостями моделі О. О.Терещенко є те, що ця модель:

А) є моделлю однофакторного дискримінантного аналізу;

Б) є моделлю багатфакторного дискримінантного аналізу;

В) є уніфікованою для підприємств усіх видів економічної діяльності;

Г) містить галузевий підхід до розробки багатфакторних дискримінантних функцій;

Д) оснований на використанні форм звітності — Ф.1 «Баланс», Ф.2 «Звіт про фінансові результати»;

Е) оснований на використанні форм звітності — Ф.1 «Баланс», Ф.2 «Звіт про фінансові результати», Ф.3 «Звіт про рух грошових коштів»;

Є) оснований на використанні всіх п'яти форм річної фінансової звітності.

Тест 2.2.9. Знайти відповідності:

А) Моделлю однофакторного дискримінантного аналізу є...

Б) П'ятифакторною моделлю багатфакторного дискримінантного аналізу є...

А) Чотирифакторною моделлю багатфакторного дискримінантного аналізу ϵ ...

Б) Десятифакторною моделлю багатфакторного дискримінантного аналізу ϵ ...

- 1) модель Альтмана;
- 2) модель Спрінгейта;
- 3) система показників Бівера;
- 4) модель О. О. Терещенка;

5) Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 1.04.03р. № 247.

Тест 2.2.10. Вперше розроблена в світі модель дискримінантного аналізу, що використовувалась для прогнозування банкрутства, — це модель:

- А) Альтмана;
- Б) Спрінгейта;
- В) Вайбеля;
- Г) Бівера;
- Д) Ковальова.

Тест 2.2.11. Однофакторна модель прогнозування банкрутства — це модель:

- А) Альтмана;
- Б) Спрінгейта;
- В) Вайбеля;
- Г) Бівера;
- Д) Беєрмана.

Е) Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 1 квітня 2003 р. № 247.

Тест 2.2.12. Для проведення експрес-аналізу фінансового стану підприємства за допомогою коефіцієнта Бівера, достатньо знати:

- А) суму чистого прибутку;
- Б) суму нарахованої амортизації;
- В) розмір позикового капіталу підприємства;
- Г) величину власного капіталу підприємства;

Д) величину оборотних активів.

Тест 2.2.13. Порогове значення коефіцієнта Бівера...

- А) 0,17;
- Б) 0,2;
- В) 0,4;
- Г) 1;
- Д) 2.

Тест 2.2.14. За традиційного підходу до оцінювання ймовірності банкрутства розраховують такі блоки показників:

- А) показники рентабельності;
- Б) показники ліквідності;
- В) показники оборотності;
- Г) показники руху грошових коштів;
- Д) показники фінансової стійкості.

2.3. Розрахункові завдання

Задача-тест 2.3.1. *Якщо чистий прибуток 15 тис. грн, амортизація — 45 тис. грн, а сумарні зобов'язання 200 тис. грн, то коефіцієнт Бівера складає:*

- А) 0,225;
- Б) 0,3;
- В) 0,075;
- Г) 3,3;
- Д) 0,15.

**Методичні
вказівки**

Задача 2.3.2. За допомогою моделі Альтмана визначити можливість настання банкрутства приватного акціонерного товариства на основі форм річної звітності.

Для розв'язання задачі необхідно використати модель Альтмана, розроблену для підприємств, акції яких не обертаються на біржі. Модель має вигляд:

$$Z = 0,717 \times x_1 + 0,847 \times x_2 + 3,107 \times x_3 + 0,42 \times x_4 + 0,995 \times x_5, \quad (2.1)$$

де x_1 — робочий капітал / загальна вартість активів;

x_2 — чистий прибуток / загальна вартість активів;

x_3 — прибуток від звичайної діяльності (до сплати податків)

+ відсотки за кредит/ загальна вартість активів;

x_4 — власний капітал/ залучений капітал;

x_5 — чистий дохід / загальна вартість активів.

Якщо $Z < 1,23$, то підприємство є потенційним банкрутом.
Доцільно здійснити розрахунок за кілька звітних періодів.

Задача 2.3.3. За допомогою моделі Спрінгейта визначити можливість настання банкрутства підприємства на основі форм річної звітності.

Методичні
вказівки

Модель Спрінгейта має вигляд

$$Z = 1,03 \times x_1 + 3,07 \times x_2 + 0,66 \times x_3 + 0,4 \times x_4, \quad (2.2)$$

де x_1 — робочий капітал / загальна вартість активів;

x_2 — чистий нерозподілений прибуток (непокритий збиток) + резервний капітал / загальна вартість активів;

x_3 — прибуток від звичайної діяльності (до сплати податків) + відсотки за кредит / загальна вартість активів;

x_4 — чистий дохід / загальна вартість активів.

Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.

Доцільно здійснити розрахунок за кілька звітних періодів.

Задача 2.3.4. За допомогою «Порядку проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 1 квітня 2003 р. № 247, визначити можливість настання банкрутства підприємства на основі форм річної звітності.

Методичні
вказівки

При проведенні розрахунків важливим є правильне віднесення досліджуваного підприємства до однієї з дев'яти груп залежно від галузевої приналежності.

Для отримання коректної інтерпретації отриманих значень інтегрального показника фінансового стану доцільним є його розрахунок мінімум за два роки.

2.4. Тренінгове заняття

Для вивчення можливостей використання моделей багатофакторного дискримінантного аналізу при визначенні ймовірності банкрутства підприємства проводиться тренінгове заняття. Сту-

дентам надається блок інформації про конкретне підприємство (фінансова звітність за кілька років). За допомогою отриманих даних студенти здійснюють розрахунок ймовірності банкрутства підприємства, використовуючи зарубіжні та вітчизняні моделі дискримінантного аналізу, обираючи їх на власний розсуд.

Після здійснення розрахунків необхідно зробити висновок щодо адекватності отриманих результатів розрахунків окремо за вітчизняними моделями, окремо за зарубіжними і в цілому. Необхідно обрати модель, котра, на думку студентів, найбільш адекватно відбиває фактичний стан підприємства, при цьому доцільно обґрунтувати свій вибір. У результаті, студенти мають змогу отримати навички застосування конкретних моделей дискримінантного аналізу та критичного тлумачення отриманих результатів.

2.5. Питання для самоконтролю

1. Необхідність та основні завдання діагностики банкрутства.

2. Традиційні методи діагностики фінансової кризи. Типові методики оцінки фінансового стану, які використовуються в Україні. Недоліки традиційного підходу до діагностики банкрутства підприємств.

3. Моделі прогнозування банкрутства.

4. Однофакторні моделі діагностики банкрутства. Система показників У. Бівера.

5. Дискримінантний аналіз як інструмент оцінки ймовірності банкрутства.

6. Зміст багатофакторного дискримінантного аналізу.

7. Закордонні моделі діагностики банкрутства (Вайбеля, Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Тафлера і Тішоу, Беєрмана, ін.), наслідки їх застосування для аналізу підприємств в Україні.

8. Інтегральні моделі діагностики українських підприємств.

2.6. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

традиційний підхід до діагностики банкрутства, дискримінантний аналіз, однофакторний дискримінантний аналіз, багатофакторний дискримінантний аналіз, багатофакторна дискримінантна функція.

КОНТРОЛІНГ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

3.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 3:

В темі 3 розглядаються теоретичні та методичні основи фінансового контролінгу, обґрунтовується необхідність використання методів контролінгу у підвищенні ефективності антикризового управління фінансами підприємств.

В темі розкривається сутність, функції та завдання фінансового контролінгу, викладаються основні концепції контролінгу.

Визначається зміст стратегічного фінансового контролінгу. Викладаються загальні підходи до побудови системи збалансованих показників (Balanced-Scorecard). Розкривається зміст оперативного фінансового контролінгу. Обґрунтовується необхідність використання специфічних методів контролінгу для підвищення ефективності антикризового менеджменту (опитування; факторного аналізу відхилень; SWOT-аналізу; портфельного аналізу; вартісного аналізу; аналізу точки беззбитковості; нуль-базис бюджетування; ABC (XYZ)-аналізу; бенчмаркінгу). Викладається методика формалізованого розрахунку факторних впливів на прибуток від реалізації продукції, проведення SWOT-аналізу, аналізу параметрів беззбитковості підприємства.

Визначається зміст та особливості антикризового фінансового контролінгу, контролінгу ризиків, системи раннього попередження та реагування.

Подається структура плану антикризових заходів. Визначаються принципи антикризового планування, особливості складання плану маркетингу, плану виробництва та організаційного плану, системи фінансових бюджетів у процесі антикризового планування. Розглядаються методи оцінки результатів та ефективності фінансової санації підприємства, характерні риси антикризового планування в досудовому порядку та в процесі провадження справи про банкрутство.

Висвітлюються основи організації системи внутрішнього контролю на підприємстві, зміст внутрішнього аудиту. Здійснюється розмежування компетенцій контролінгу та внутрішнього аудиту.

Засвоєння матеріалу Теми 3 здійснюється при опрацюванні джерел [29—32; 34; 36—38] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 3, студенти будуть ЗНАТИ:

- сутність, функції та завдання фінансового контролінгу;
- зміст та інструменти стратегічного фінансового контролінгу;
- зміст, функції та завдання оперативного фінансового контролінгу;
- порядок застосування специфічних методів контролінгу для підвищення ефективності антикризового менеджменту;
- зміст та особливості антикризового фінансового контролінгу, контролінгу ризиків та ризик-менеджменту;
- етапи формування системи раннього попередження та реагування;
- структуру плану антикризових заходів та принципи антикризового планування;
- методи оцінки ефективності фінансової санації підприємства;
- систему та завдання внутрішнього контролю на підприємстві;
- зміст та завдання внутрішнього аудиту,

а також УМІТИ:

- ❖ використовувати на практиці інструменти контролінгу: факторний аналіз відхилень; СОФТ-аналіз (визначати напрями розвитку підприємства, перелік основних перешкод у його діяльності, додаткові шанси підприємства тощо);
- ❖ проводити оцінку ефективності запланованих санаційних заходів;
- ❖ розмежовувати компетенції контролінгу та внутрішнього аудиту.

3.2. Тестові завдання

Тест 3.2.1. Контролінг:

А) охоплює фінансове планування, бюджетний контроль та рапортування на підприємстві;

Б) є порівнянням фактичних показників фінансово-господарської діяльності з плановими;

В) означає визначення стану об'єкта управління на основі реалізації комплексу аналітичних процедур з метою завчасного виявлення слабких ланок і «вузьких місць»;

Г) є діагностикою фінансового стану підприємства;

Д) є сукупністю методів та процедур з координації, планування, обліку, контролю та ризик-менеджменту, а також з інформаційного, методичного та консультаційного забезпечення управлінських рішень.

Тест 3.2.2. Знайти відповідності:

- А) Інструментами стратегічного контролінгу є:
- Б) Елементами оперативного контролінгу є:

- 1) внутрішній консалтинг;
- 2) аналіз сильних ат слабких сторін підприємства;
- 3) система збалансованих показників;
- 4) методологічне забезпечення здійснення окремих процедур та операцій;
- 5) портфельний аналіз;
- 6) система раннього попередження та реагування;
- 7) бенчмаркінг;
- 8) АВС-аналіз;
- 9) бюджетний контроль;
- 10) таргет-костинг;
- 11) рапортування;
- 12) система управління вартістю підприємства на базі EVA.

Тест 3.2.3. Контролінг здійснюється:

- А) незалежними аудиторськими фірмами;
- Б) внутрішніми службами підприємства;
- В) постійно;
- Г) періодично;
- Д) тільки у відповідь на запит керівництва.

Тест 3.2.4. До найважливіших функцій контролінгу належать:

- А) стратегічне і оперативне планування;
- Б) управління вхідними грошовими потоками;
- В) управління кредиторською заборгованістю;
- Г) покриття ризику;
- Д) внутрішній консалтинг.

Тест 3.2.5. Успішно використати такий метод контролінгу, як опитування (анкетування), можна при дотриманні наступних умов:

- А) анкетування проводить незалежна організація;
- Б) керівництво підприємства не є поінформованим про проведення опитування;
- В) керівники підприємства проводять опитування;
- Г) анкетування є добровільним і анонімним;
- Д) результати анкетування будуть використовуватись для покращення роботи підприємства.

Тест 3.2.6. У разі нейтралізації ризиків шляхом їх перекладання (трансферу):

- А) здійснюють страхування ризиків;
- Б) виникають додаткові витрати;
- В) формують резервні фонди;
- Г) здійснюють інтенсивний контроль за використанням ресурсів;
- Д) відмовляються від ризикованих операцій.

Тест 3.2.7. Процес безперервного порівняння виробничих процесів, методів і технологій одного підприємства з аналогічними об'єктами інших підприємств, які не є його конкурентами, — це:

- А) аналіз точки беззбитковості;
- Б) функціональний бенчмаркінг;
- В) вартісний аналіз;
- Г) внутрішній бенчмаркінг;
- Д) СОФТ-аналіз.

Тест 3.2.8. Виділення функціональних характеристик продукції та їх розподіл на класи здійснюються в межах:

- А) портфельного аналізу;
- Б) СОФТ-аналізу;
- В) вартісного аналізу;
- Г) нуль-базис-бюджетування;
- Д) факторного аналізу відхилень.

Тест 3.2.9. Метод аналізу сильних та слабких сторін підприємства, а також потенційних ризиків та додаткових шансів позначається як:

- А) дискримінантний аналіз;
- Б) бенчмаркінг;
- В) метод IRR;
- Г) СОФТ-аналіз;
- Д) вартісний аналіз;
- Е) СВОТ-аналіз.

Тест 3.2.10. Інформаційна система, яка сигналізує керівництву підприємства про потенційні ризики —...

- А) бенчмаркінг;
- Б) стратегічний контролінг;
- В) бюджетування;
- Г) система раннього попередження і реагування.

Тест 3.2.11. Система раннього попередження та реагування не включає:

- А) прогнозування можливих сценаріїв розвитку підприємства;
- Б) визначення індикаторів для системи раннього попередження та реагування;
- В) бенчмаркінг;
- Г) формування інформаційних каналів;
- Д) страхування фінансових ризиків.

Тест 3.2.12. Система Balanced-Scorecard (BSC) призначена для збалансування:

- А) стратегічних орієнтирів з оперативними кількісними показниками;
- Б) окремих бюджетів підприємства;
- В) функцій контролю та планування;
- Г) інформації звітного та планового періодів;
- Д) внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності підприємства.

Тест 3.2.13. Третій розділ плану фінансового оздоровлення:

- А) визначає стратегічні цілі санації, цільові орієнтири та стратегію санації підприємства;
- Б) містить оперативну (Crash-) програму;
- В) є основною частиною плану санації;
- Г) містить конкретний план заходів щодо відновлення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковому періоді;
- Д) складається з планів маркетингу та оцінки ринків збуту продукції, виробництва та інвестицій, організаційного та системи фінансових планів;
- Е) містить розрахунок ефективності антикризових заходів.

Тест 3.2.14. У рамках Crash-програми може бути передбачено впровадження таких заходів:

- А) здійснення інвестицій;
- Б) збільшення статутного капіталу;
- В) рефінансування дебіторської заборгованості;
- Г) організація внутрішнього аудиту;
- Д) використання зворотного лізингу.

Тест 3.2.15. До показників ефективності проведення санації відносять:

- А) коефіцієнт заборгованості;

- Б) коефіцієнт зносу;
- В) коефіцієнт покриття;
- Г) показник EVA.

Тест 3.2.16. Ефективність санації визначають за формулою:

А) $E = \frac{\text{прогнозований обсяг додаткових грошових коштів}}{\text{розмір погашених боргів кредиторів}};$

Б) $E = \frac{\text{прогнозований обсяг додаткового прибутку}}{\text{розмір вкладень на проведення санації}};$

В) $E = \frac{\text{прогнозований обсяг додаткових грошових потоків}}{\text{розмір вкладень на проведення санації}}.$

Тест 3.2.17. Для визначення ефективності санації за допомогою показника економічної доданої вартості використовують показники:

- А) співвідношення власного і залученого капіталу;
- Б) розмір інвестованого капіталу;
- В) прибуток від основної діяльності;
- Г) чистий прибуток;
- Д) WACC;
- Е) розмір нарахованих відсотків за користування позиковим капіталом.

3.3. Розрахункові завдання

Задача-тест 3.3.1. *Якщо сума інвестованого капіталу — 1000 тис. грн, середньозважена вартість капіталу — 20 %; скоригований прибуток від операційної діяльності після оподаткування — 250 тис. грн, то EVA становить:*

- А) 200 тис. грн;
- Б) 50 тис. грн;
- В) 750 тис. грн;
- Г) –50 тис. грн.

Задача-тест 3.3.2. *Якщо сума інвестованого капіталу — 1000 тис. грн, середньозважена вартість капіталу — 20 %; прибуток до оподаткування — 300 тис. грн, показник економічної доданої вартості складає:*

- А) – 100 тис. грн;
- Б) – 25 тис. грн;
- В) 25 тис. грн;
- Г) 100 тис. грн;
- Д) немає правильної відповіді.

Задача-тест 3.3.3. Яким був фінансовий результат на підприємстві перед проведенням на ньому санаційних заходів, якщо за результатами проведення санації з інвестуванням 2500 тис. грн та з ефективністю санації, що складає тис. грн?

- А) – 2000 тис. грн;
- Б) – 2050 тис. грн;
- В) – 1000 тис. грн;
- Г) + 2500 тис. грн;
- Д) + 2750 тис. грн.

Задача-тест 3.3.4. В якій сумі заплановано отримати прибуток наприкінці проведення санаційних заходів, якщо перед проведенням санації підприємство мало збитки у сумі 1200 тис. грн, розмір вкладень на проведення санації становив 2000 тис. грн, при цьому на кожну гривню вкладеного капіталу інвестори планують отримати додатково 25 копійок?

- А) 700 тис. грн;
- Б) 1000 тис. грн;
- В) 1300 тис. грн;
- Г) 1500 тис. грн;
- Д) 1700 тис. грн.

Задача-тест 3.3.5. Скільки додатково отримало підприємство прибутку в результаті здійснення санаційних заходів, якщо за результатами проведення санації з інвестуванням 2500 тис. грн та з ефективністю санації, що складає 1,1 на підприємстві наприкінці терміну санації результат прибуток у сумі 700 тис. грн?

- А) 2000 тис. грн;
- Б) 2050 тис. грн;
- В) 2500 тис. грн;
- Г) 2750 тис. грн;
- Д) 2950 тис. грн;
- Е) немає правильної відповіді.

Задача 3.3.6. На основі даних, наведених у таблиці, розрахувати вплив на прибуток підприємства змін в обсязі реалізації, цін та економії від зниження собівартості.

Показник	План	Факт
Ціна одиниці, гр. од.	26	24
Кількість одиниць, шт	4000	5000
Собівартість одиниці	22	18

**Методичні
вказівки**

Для розв'язання задачі необхідно використати методикау формалізованого розрахунку впливу факторів на прибуток від реалізації продукції:

1. Розрахунок загальної зміни прибутку (ΔP) від реалізації продукції:

$$\Delta P = P_1 - P_0,$$

P_1 — прибуток звітнього року,

P_0 — прибуток базисного року.

2. Розрахунок впливу на прибуток змін відпускних цін на реалізовану продукцію (ΔP_1):

$$\Delta P_1 = \sum p_1 q_1 - \sum p_0 q_1,$$

де $\sum p_1 q_1$ — реалізація в звітньому році в цінах звітнього року (p — ціна виробу, q — кількість виробів);

$\sum p_0 q_1$ — реалізація в звітньому році в цінах базисного року.

3. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції (ΔP_2) (в оцінці за плановою (базисною) собівартістю):

$$\Delta P_2 = P_0 K_1 - P_0 = P_0 (K_1 - 1),$$

де K_1 — коефіцієнт зростання обсягу реалізації продукції в оцінці за собівартістю:

$$K_1 = S_{1,0} / S_0,$$

$S_{1,0}$ — собівартість фактично реалізованої продукції за звітний період у цінах базисного періоду;

S_0 — собівартість базисного року (періоду).

4. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції, обумовлених змінами в структурі продукції (ΔP_3):

$$\Delta P_3 = P_0 (K_2 - K_1),$$

де K_2 — коефіцієнт зростання обсягу реалізації в оцінці за відпускними цінами:

$$K_2 = \sum p_0 q_1 / \sum p_0 q_0,$$

$\sum p_0 q_1$ — реалізація в звітному періоді за цінами базисного періоду;

$\sum p_0 q_0$ — реалізація в базисному періоді.

5. Розрахунок впливу на прибуток економії від зниження собівартості продукції (ΔP_4):

$$\Delta P_4 = S_{1,0} - S_1,$$

S_1 — фактична собівартість реалізованої продукції звітного періоду.

6. Розрахунок впливу на прибуток змін собівартості за рахунок структурних зрушень у складі продукції (ΔP_5):

$$\Delta P_5 = S_0 K_2 - S_{1,0}.$$

7. Окремим розрахунком за даними бухгалтерського обліку може бути визначений вплив на прибуток інших чинників (ΔP_6).

Сума факторних впливів дає загальну зміну прибутку від реалізації за звітний період:

$$\Delta P = \sum_{i=1}^6 \Delta P_i,$$

де ΔP_i — зміна прибутку за рахунок i -того фактора,

$$\text{або } \Delta P = P_1 - P_0 = \Delta P_1 + \Delta P_2 + \Delta P_3 + \Delta P_4 + \Delta P_5 + \Delta P_6.$$

Задача 3.3.7. Підприємство «А» має наміри взяти участь у санації підприємства «Б» з інвестуванням в його діяльність 1100 тис. грн.

За результатами санаційного аудиту, зробленого на замовлення «А», отримано такі висновки:

— підприємство «Б» має потенціал для майбутньої успішної діяльності;

— план санації можна реалізувати, виконавши певні рекомендації, втілення яких потребує додаткового інвестування 500 тис. грн.

За умови виконання розроблених під час здійснення аудиту рекомендацій прогнозується покриття збитків у сумі 900 тис. грн до початку санації та досягнення підприємством «Б» прибутковості у сумі 950 тис. грн після санації. Розрахувати ефективність санаційних заходів. Яке рішення прийме підприємство «А» стосовно участі у санації, зважаючи на те, що підприємство «Б» є важливим стратегічним партнером для підприємства «А»?

**Методичні
вказівки**

Для оцінки ефективності санації необхідно використати формулу:

$$E = \frac{\text{прогнозований обсяг додаткового продукту}}{\text{розмір вкладень напроведення санації}}$$

Слід враховувати, що прогнозований обсяг додаткового прибутку включає кошти, направлені на покриття збитків попередніх періодів.

Задача 3.3.8. Оцінити ефективність діяльності підприємства на основі наведених даних:

- сума інвестовано капіталу — 1200 тис. грн, у тому числі 40 % власного;
- прибуток від операційної діяльності (до оподаткування) — 300 тис. грн;
- ціна залучення позикового капіталу складає 20 %;
- ціна залучення власного капіталу становить 15 %.

**Методичні
вказівки**

Для розв'язання задачі необхідно скористатись формулою:

$$EVA = NOPAT - (WACCs \times IK),$$

де *EVA* — економічна додана вартість;

NOPAT — сума чистого прибутку та нарахованих відсотків;

WACCs — середньозважена вартість капіталу;

IK — інвестований капітал.

Позитивний висновок про діяльність компанії може бути зроблений лише за наявності додатної величини EVA.

3.4. Тренінгове заняття

Для проведення тренінгу студенти академічної групи розбиваються на міні-групи (по 3—4 особи). Кожна міні-група за визначений період часу повинна здійснити СВOT-аналіз (SWOT-analysis) конкретного підприємства. Дані про підприємство можуть бути надані викладачем або одним із студентів міні-групи, котрий працює на досліджуваному підприємстві. Також можуть бути використані статистичні дані, публічна інформація щодо окремих ринків чи дослідження тенденцій, характерних для конкретної галузі. Для роботи необхідно обрати підприємства різних сфер діяльності для кожної з міні-груп.

Метою тренінгового заняття є дослідження фактичного стану підприємства та перспектив його розвитку. Аналіз може стосуватися всього підприємства, а також може бути деталізованим і проводитись у розрізі окремих видів продукції, сфер діяльності, центрів витрат тощо.

При проведенні аналізу необхідно врахувати, що при виявленні сильних (Strengths) та слабких (Weaknesses) сторін — досліджуються переваги та недоліки конкретного підприємства. Оцінка додаткових шансів (Opportunities) та загроз (Threats) передбачає виявлення факторів зовнішнього середовища, що потенційно можуть призвести до виникнення додаткових можливостей чи викликати появу нових ризиків.

При виконанні завдання тренінгу необхідно дотримуватись наступної послідовності дій:

1 етап — визначення сильних і слабких сторін підприємства.

На даному етапі пропонується визначити сильні та слабкі сторони підприємства за наступними параметрами: менеджмент, інновації, виробництво, фінанси, маркетинг.

До сильних сторін традиційно відносять наявність: високо кваліфікованих кадрів, новітніх технологій, відомої торговельної марки, низьких витрат на персонал, можливості швидкого навчання персоналу, налагоджених партнерських зв'язків з постачальниками тощо.

До слабких сторін можуть бути віднесені: вузький асортимент, що не відповідає запитам покупців, висока енергоємність продукції, відсутність стабільного фінансування, значна плинність кадрів, зловживання керівництва, відсутність системи контролінгу тощо.

Результати дослідження доцільно оформити в таблиці такого формату:

Таблиця 3.4.1

СИЛЬНІ ТА СЛАБКІ СТОРОНИ ПІДПРИЄМСТВА

Параметр	Сильні сторони	Слабкі сторони

На основі результатів аналізу ендегенного середовища розробляються рекомендації, що мають на меті усунення наявних слабких місць та підвищення ефективності використання наявного потенціалу (сильних сторін).

2 етап — визначення додаткових можливостей та ризиків.

Додаткові можливості — це зовнішні обставини, які конкретне підприємство може використати для досягнення переваг: протекціоністські заходи держави, розвиток галузі тощо. Ризики — події, що можуть негативно вплинути на діяльність підприємства: зростання податкового тиску, зниження купівельної спроможності, ризик неплатоспроможності контрагентів, інфляційний ризик, криміногенний ризик і т. д.

Студенти повинні врахувати, що для підприємств різних сфер діяльності один і той самий фактор може бути віднесено і до додаткових можливостей, і до ризиків. Крім того, слід враховувати лише фактори, які реально вплинуть на підприємство, а не всю їх сукупність.

При проведенні дослідження студенти можуть спробувати врахувати вплив наступних факторів: попиту, збуту, конкуренції, економічні, політико-правові, науково-технічні, соціально-демографічні, культурні та екологічні фактори.

Результати дослідження доцільно оформити в таблиці такого формату:

Таблиця 3.4.2

ДОДАТКОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Фактор	Додаткові можливості	Ризики

У результаті SWOT-аналізу зовнішнього середовища виробляються пропозиції, які мають на меті:

- 1) нейтралізувати можливі ризики;

2) використати додаткові шанси.

3 етап — оцінка подій. Необхідно оцінити виявлені сильні та слабкі сторони, додаткові шанси та ризики. Для цього варто дослідити можливість реалізації тих чи інших подій і ступінь їх впливу на підприємство за певною шкалою (наприклад, 10-бальною).

4 етап — побудова матриці SWOT-аналізу, що дозволяє співставити сильні та слабкі сторони з додатковими шансами та ризиками. Загальний вигляд матриці наведено в табл. 3.4.3.

В результаті SWOT-аналізу студенти повинні:

- визначити фактори, які спровокували (чи можуть спровокувати) кризу;
- ідентифікувати вид кризи;
- окреслити напрямки розвитку підприємства;
- визначити перелік основних перешкод у діяльності підприємства;
- встановити реалістичність довгострокових планів підприємства.

Таблиця 3.4.3

МАТРИЦЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

	Додаткові можливості 1. 2. 3. ..	Ризики 1. 2. 3. ...
Сильні сторони 1. 2. 3		1. 2. 3.
Слабкі сторони 1. 2. 3. ...	1. 2. 3.	1. 2. 3.

3.5. Питання для самоконтролю

1. Сутність фінансового контролінгу. Основні концепції контролінгу. Функції та завдання контролінгу.

2. Зміст стратегічного фінансового контролінгу.

3. Порядок постановки системи збалансованих показників (Balanced-Scorecard).
4. Мета оперативного фінансового контролінгу.
5. Використання специфічних методів контролінгу для підвищення ефективності антикризового менеджменту.
6. Факторний аналіз відхилень як метод санаційного контролінгу.
7. SWOT-аналіз як метод санаційного контролінгу.
8. Портфельний аналіз як метод санаційного контролінгу.
9. Вартісний аналіз як метод санаційного контролінгу.
10. Аналіз точки беззбитковості як метод санаційного контролінгу.
11. Бюджетування як інструмент оперативного контролінгу. Нуль-базис-бюджетування.
12. ABC(XYZ)-аналіз як метод санаційного контролінгу.
13. Бенчмаркінг як метод санаційного контролінгу.
14. Антикризовий фінансовий контролінг.
15. Контролінг ризиків та ризик-менеджмент.
16. Система раннього попередження та реагування.
17. План антикризових заходів. Принципи антикризового планування. Структура плану антикризових заходів.
18. Особливості складання плану маркетингу, плану виробництва та організаційного плану, системи фінансових бюджетів у процесі антикризового планування.
19. Методи оцінки результатів та ефективності фінансової санації підприємства.
20. Характерні риси антикризового планування в досудовому порядку та в процесі провадження справи про банкрутство.
21. Системи внутрішнього контролю на підприємстві. Необхідність та завдання внутрішнього контролю.
22. Внутрішній аудит. Розмежування компетенцій контролінгу та внутрішнього аудиту.

3.6. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

контролінг; стратегічний контролінг; оперативний контролінг; система збалансованих показників (Balanced-Scorecard); внутрішній аудит; антикризовий фінансовий контролінг; контролінг ризиків; система раннього попередження та реагування; SWOT-аналіз.

САНАЦІЙНИЙ АУДИТ

4.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 4

В темі 4 розглядаються теоретичні та методичні основи проведення санаційного аудиту підприємства.

Зокрема, розкривається сутність санаційної спроможності підприємства, визначаються зміст, мета, замовники та характерні риси санаційного аудиту.

Розглядаються зміст програми та етапи санаційного аудиту.

Викладається порядок проведення санаційного аудиту: аналізу виробничо-господарської діяльності, аудиту фінансової сфери підприємства, становища підприємства на ринку сировини та на ринку збуту готової продукції. Розглядається порядок розрахунку та тлумачення основних показників, що застосовуються при проведенні санаційного аудиту.

Викладається порядок формування висновків за результатами санаційного аудиту та порядок складання акту аудиторської перевірки.

Засвоєння матеріалу Теми 4 здійснюється при опрацюванні джерел [15; 19; 20; 22; 23; 26; 29; 30; 33; 34; 37; 38] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 4, студенти будуть ЗНАТИ:

- сутність санаційної спроможності підприємства;
- сутність, мету та характерні риси санаційного аудиту;
- зміст програми та етапи санаційного аудиту;
- порядок проведення санаційного аудиту;
- порядок розрахунку показників, що застосовуються при проведенні санаційного аудиту;
- порядок формування висновків за результатами санаційного аудиту;
- порядок складання акту аудиторської перевірки,

а також УМІТИ:

- ❖ застосовувати прийоми та методи санаційного аудиту;
- ❖ оцінювати санаційну спроможність підприємства, що перебуває в кризовому стані;

- ❖ складати план фінансового оздоровлення підприємства;
- ❖ формувати висновки за результатами санаційного аудиту.

4.2. Тестові завдання

Тест 4.2.1. Характерною рисою санаційного аудиту є те, що він проводиться:

- А) незалежними аудиторськими фірмами;
- Б) на підприємствах, що перебувають у кризовому стані;
- В) з метою оцінки достовірності звітності підприємств;
- Г) з метою оцінки санаційної спроможності підприємств;
- Д) перед складанням ліквідаційного балансу.

Тест 4.2.2. Метою санаційного аудиту є:

- А) підтвердження достовірності даних звітності;
- Б) визначення ліквідаційної маси;
- В) розробка санаційної концепції;
- Г) виявлення санаційної спроможності підприємства.

Тест 4.2.3. Замовниками санаційного аудиту підприємства, яке знаходиться у фінансовій кризі, можуть бути:

- А) позикодавець — якщо вирішується питання про надання санаційного кредиту;
- Б) підприємство-боржник — якщо воно виходить з пропозицією укласти мирову угоду або провести санацію в процесі провадження справи про банкрутство;
- В) Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку — у разі емісії цінних паперів;
- Г) потенційний санатор — якщо вирішується питання про санацію підприємства шляхом його реорганізації;
- Д) підприємство-контрагент — у разі укладання контракту, що містить у собі значний фінансовий ризик;
- Е) консалтингова фірма — у разі розробки плану санації.

Тест 4.2.4. Показники ділової активності характеризують:

- А) структуру капіталу підприємства та його залежність від зовнішніх інвесторів та кредиторів;
- Б) стан основних засобів підприємства;
- В) положення підприємства на ринку цінних паперів;
- Г) швидкість обороту коштів підприємства в процесі його господарської діяльності;

Д) можливість підприємства своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Тест 4.2.5 Для аналізу ділової активності підприємства використовують такі показники:

- А) коефіцієнт придатності;
- Б) коефіцієнт «кислотного тесту»;
- В) фондівіддача;
- Г) коефіцієнт загальної ліквідності;
- Д) тривалість операційного циклу;
- Е) коефіцієнт загальної ліквідності;
- Ж) ресурсівіддача;
- З) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- І) тривалість фінансового циклу.

Тест 4.2.6. Показники оцінки майнового стану характеризують:

- А) структуру капіталу підприємства та його залежність від зовнішніх інвесторів та кредиторів;
- Б) стан основних засобів підприємства;
- В) положення підприємства на ринку цінних паперів;
- Г) можливість підприємства своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями;
- Д) прибутковість діяльності підприємства.

Тест 4.2.7. З метою аналізу ліквідності активів та платоспроможності підприємства використовують такі показники:

- А) коефіцієнт придатності;
- Б) чисті оборотні активи;
- В) фондівіддача;
- Г) коефіцієнт загальної ліквідності;
- Д) тривалість операційного циклу;
- Е) коефіцієнт покриття;
- Ж) сума покриття;
- З) коефіцієнт автономії.

Тест 4.2.8. Робочий капітал — це:

- А) статутний і додатковий капітал;
- Б) чисті оборотні активи;
- В) активна частина основних засобів;
- Г) різниця між вартістю оборотних активів та довгостроковою кредиторською заборгованістю;

Д) різниця між вартістю оборотних активів та короткостроковою кредиторською заборгованістю.

Тест 4.2.9. Коефіцієнт поточної ліквідності можна підвищити шляхом:

- А) збільшення оборотних активів;
- Б) збільшення майнового потенціалу;
- В) збільшення кредиторської заборгованості;
- Г) збільшення кредитів банку, залучених на короткостроковій основі;
- Д) зменшення кредиторської заборгованості.

Тест 4.2.10. Показник, що характеризує обсяги чистих грошових потоків, які залишаються у розпорядженні підприємства в певному періоді, — це:

- А) чистий прибуток;
- Б) виручка від реалізації;
- В) амортизаційні відрахування;
- Г) Cash-Flow;
- Д) прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства.

Тест 4.2.11. Коефіцієнт трансформації капіталу відноситься до групи показників:

- А) оцінки майнового стану;
- Б) ліквідності і платоспроможності;
- В) рентабельності;
- Г) ділової активності;
- Д) фінансової незалежності та структури капіталу.

Тест 4.2.12. Якщо тривалість фінансового циклу підприємства має від'ємне значення, це означає, що:

- А) тривалість обороту дебіторської заборгованості є більшою за сумарну тривалість обороту кредиторської заборгованості і тривалість обороту запасів;
- Б) тривалість обороту кредиторської заборгованості є більшою за сумарну тривалість обороту дебіторської заборгованості і тривалість обороту запасів;
- В) тривалість обороту кредиторської заборгованості є більшою за рік.

Тест 4.2.13. Показник FCF характеризує:

- А) розмір чистих грошових потоків, які залишаються в розпорядженні підприємства;

- Б) розмір чистих грошових потоків, які генерує підприємство в результаті операційної та інвестиційної діяльності;
- В) розмір чистих грошових потоків, які генерує підприємство в результаті звичайної діяльності;
- Г) чистий дохід підприємства;
- Д) суму прибутку до оподаткування та амортизації підприємства;
- Е) суму чистого прибутку та амортизації підприємства.

Тест 4.2.14. Нормативне значення коефіцієнта покриття:

- А) 1;
- Б) 1,5;
- В) 0,6;
- Г) 2;
- Д) 0.

Тест 4.2.15. Знайти відповідності:

- А) Показники оцінки майнового стану...
- Б) Показники ділової активності...
- В) Показники рентабельності...
- Г) Показники ліквідності і платоспроможності...
- Д) Показники фінансової незалежності...

- 1) ... характеризують структуру капіталу підприємства та його залежність від зовнішніх інвесторів та кредиторів;
- 2) ... характеризують стан основних засобів підприємства;
- 3) ... характеризують положення підприємства на ринку цінних паперів;
- 4) ... відображають можливість підприємства своєчасно розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями;
- 5) ... дозволяють оцінити прибутковість діяльності підприємства;
- 6) ... відображають, наскільки швидко кошти підприємства обертаються в процесі його господарської діяльності.

Тест 4.2.16. Знайти відповідності:

- А) Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається...
- Б) Коефіцієнт покриття визначається...
- В) Коефіцієнт проміжної ліквідності визначається...
- Г) Коефіцієнт «кислотного» тесту визначається...
- Д) Коефіцієнт загальної ліквідності визначається...
- Ж) Коефіцієнт швидкої ліквідності визначається...
- З) Коефіцієнт поточної ліквідності визначається...

- 1) ... відношенням поточних активів до поточних зобов'язань;
- 2) ... відношенням грошових коштів до поточних зобов'язань;
- 3) ... множенням поточних активів на поточні зобов'язання;
- 4) ... відношенням поточних активів за вирахуванням запасів до поточних зобов'язань;
- 5) ... відношенням власного капіталу до поточних зобов'язань;
- 6) ... відношенням власного капіталу до всієї суми капіталу.

Тест 4.2.17. Знайти відповідності:

- А) Коефіцієнт зносу ...
- Б) Коефіцієнт придатності ...
- В) Коефіцієнт оновлення ...
- Г) Коефіцієнт вибуття ...

1. ... відображає частку вартості основних засобів, що залишилася до списання в наступних періодах;
2. ... показує, яка частина основних засобів, з котрими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула з причин зносу та з інших причин;
3. ... характеризує частку зношених основних засобів у загальній їх вартості;
4. ... відображає, яку частину наявних на кінець звітного періоду основних засобів становлять нові основні засоби.

Тест 4.2.18. Знайти відповідності:

- А) Тривалість операційного циклу розраховується...
- Б) Тривалість фінансового циклу розраховується...

- 1) ... діленням коефіцієнту оборотності всього капіталу на тривалість звітного періоду;
- 2) ... діленням тривалості звітного періоду на коефіцієнт оборотності всього капіталу;
- 3) ... підсумовуванням тривалості обороту дебіторської заборгованості та тривалості обороту запасів;
- 4) ... підсумовуванням тривалості обороту запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 5) ... відніманням від тривалості операційного циклу тривалості обороту кредиторської заборгованості.

Тест 4.2.19. Знайти відповідності:

- А) Показник тривалості обороту запасів розраховується...

Б) Показник тривалості обороту дебіторської заборгованості розраховується...

В) Показник тривалості обороту кредиторської заборгованості розраховується...

1) ... діленням коефіцієнту оборотності запасів на тривалість звітнього періоду;

2) ... діленням тривалості звітнього періоду на коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;

3) ... діленням коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на тривалість звітнього періоду;

4) ... діленням витрат на виробництво продукції на середню кредиторську заборгованість;

5) ... діленням тривалості звітнього періоду на коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;

6) ... діленням коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості на тривалість звітнього періоду;

7) ... діленням витрат на виробництво продукції на середню величину запасів;

8) ... діленням тривалості звітнього періоду на коефіцієнт оборотності запасів.

Тест 4.2.20. Знайти відповідності:

А) Коефіцієнт фінансової автономії відноситься до показників...

Б) Коефіцієнт трансформації капіталу відноситься до показників...

В) Коефіцієнт зносу відноситься до показників...

1) ... оцінки майнового стану;

2) ... ліквідності і платоспроможності;

3) ... рентабельності;

4) ... ділової активності;

5) ... фінансової незалежності та структури капіталу.

Тест 4.2.21. Знайдіть відповідності:

А) Коефіцієнт заборгованості відноситься до групи показників...

Б) Період окупності власного капіталу відноситься до групи показників...

1) ... оцінки майнового стану;

2) ... ліквідності та платоспроможності;

3) ... ділової активності;

4) ... фінансової незалежності та структури капіталу;

5) ... прибутковості.

4.3. Розрахункові завдання

Задача-тест 4.3.1. *Визначити, наскільки зношеним є обладнання підприємства, якщо його балансова вартість складає 2,4 млн грн, а первісна вартість — 6 млн грн:*

- А) на 60 %;
- Б) на 40 %;
- В) на 100 %;
- Г) на 50 %.

Задача-тест 4.3.2. *Визначити суму амортизаційних відрахувань на підприємстві, якщо первісна вартість обладнання — 6 млн грн, а коефіцієнт придатності — 0,4:*

- А) 2,4 млн грн;
- Б) 3,6 млн грн;
- В) 15 млн грн;
- Г) 6 млн грн.

Задача-тест 4.3.3. *На скільки необхідно збільшити суму оборотних активів задля того, щоб коефіцієнт покриття відповідав нормативному значенню, якщо оборотні активи підприємства становлять 40 000 грн, а поточні зобов'язання у 10 разів більші? Відповідь обґрунтувати.*

- А) 400 000 грн;
- Б) 360 000 грн;
- В) 440 000 грн;
- Г) 760 000 грн;
- Д) 560 000 грн.

Задача-тест 4.3.4. *Якщо підсумок активів становить 650 тис. грн, власний капітал підприємства складає 250 тис. грн, розмір оборотних коштів — 300 тис. грн, то величина чистих оборотних активів підприємства складає:*

- А) 100 тис. грн;
- Б) – 100 тис. грн;
- В) 200 тис. грн;
- Г) 50 тис. грн;
- Д) немає правильної відповіді.

Задача-тест 4.3.5. *Якщо на підприємстві на початок звітного кварталу розмір оборотних коштів становив 12 тис. грн, у тому*

числі вартість запасів — 6 тис. грн, розмір короткострокових зобов'язань — 8 тис. грн, то коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнює:

- А) 0,5, відповідає нормативному значенню;
- Б) 0,75, відповідає нормативному значенню;
- В) 1,25, відповідає нормативному значенню;
- Г) 0,5, нижче нормативного значення;
- Д) 0,8, нижче нормативного значення.

Задача-тест 4.3.6. У скільки разів необхідно збільшити суму оборотних активів станом на 1 січня звітного року (за незмінної величини поточних зобов'язань) задля того, щоб коефіцієнт загальної ліквідності відповідав нормативу, якщо оборотні активи підприємства станом на 1 січня попереднього року становили 30 тис. грн, а поточні зобов'язання були у 2 рази більші? Відповідь обґрунтувати.

- А) у три рази;
- Б) у два рази;
- В) у чотири рази;
- Г) немає потреби збільшувати.

Задача-тест 4.3.7. Якою буде тривалість операційного циклу підприємства, якщо тривалість обороту кредиторської заборгованості становить 85 днів; тривалість обороту дебіторської заборгованості — 58 днів; тривалість обороту запасів — 12 днів?

- А) 155 днів;
- Б) 70 днів;
- В) 39 днів;
- Г) 15 днів;
- Д) – 39 днів.

Задача-тест 4.3.8. Якою буде тривалість фінансового циклу підприємства, якщо тривалість обороту кредиторської заборгованості складає 56 днів; тривалість обороту дебіторської заборгованості — 45 днів; тривалість обороту запасів — 32 дні?

- А) 133 дні;
- Б) 21 день;
- В) 69 днів;
- Г) – 21 день;
- Д) – 69 днів.

Задача-тест 4.3.9. Якщо на підприємстві на початок звітнього кварталу розмір оборотних коштів становив 10 тис. грн, у тому числі вартість запасів — 6 тис. грн, розмір чистих оборотних активів — 2 тис. грн, то коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнює:

- А) 0,5, відповідає нормативному значенню;
- Б) 0,5, нижче нормативного значення;
- В) 1,25, відповідає нормативному значенню;
- Г) 0,75, відповідає нормативному значенню;
- Д) 0,8, нижче нормативного значення.

Задача-тест 4.3.10. Якою буде тривалість операційного циклу підприємства, якщо тривалість обороту кредиторської заборгованості складає 56 днів; тривалість обороту дебіторської заборгованості — 40 днів; тривалість обороту запасів — 31 день?

- А) 127 днів;
- Б) 71 день;
- В) 96 днів;
- Г) 87 днів.

Задача-тест 4.3.11. Як зміниться ефективність використання оборотних активів, якщо сума прибутку від реалізації продукції збільшилась у звітному році порівняно з минулим у 1,5 рази, а середні залишки оборотних активів зросли у 3 рази? Як такі зміни характеризують діяльність підприємства?

- А) збільшилась на 50 %, негативно;
- Б) зменшилась на 50 %, негативно;
- В) збільшилась на 50 %, позитивно;
- Г) зменшилась на 50 %, позитивно.

Задача-тест 4.3.12. Як зміниться коефіцієнт оборотності, якщо обсяг реалізованої продукції в II кварталі порівняно з I кварталом зменшився у 2 рази, а середні залишки оборотних активів зменшилися в 4 рази? Як такі зміни характеризують ефективність використання оборотних активів підприємства?

- А) оборотність зменшилась у два рази, що свідчить про зниження ефективності використання оборотних активів;
- Б) оборотність збільшилась у два рази, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних активів;
- В) оборотність збільшилась у два рази, що свідчить про зниження ефективності використання оборотних активів;

Г) оборотність зменшилась у два рази, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних активів.

Задача-тест 4.3.13. *На скільки необхідно збільшити суму оборотних активів за незмінної величини поточних зобов'язань задля того, щоб коефіцієнт покриття відповідав нормативу, якщо оборотні активи підприємства становлять 60 тис грн, а поточні зобов'язання у 5 разів більші?*

- А) на 180 тис. грн;
- Б) на 240 тис. грн;
- В) на 540 тис. грн;
- Г) на 120 тис. грн;
- Д) на 320 тис. грн;
- Е) на 390 тис. грн;
- Ж) немає правильної відповіді.

Задача-тест 4.3.14. *Як зміниться коефіцієнт оборотності, якщо обсяг реалізованої продукції в II кварталі порівняно з I кварталом зменшився на 100 %, а середні залишки оборотних активів зменшилися в 2 рази? Як такі зміни характеризують ефективність використання оборотних активів?*

- А) оборотність зменшилась в два рази, що свідчить про зниження ефективності використання оборотних активів;
- Б) оборотність збільшилась в два рази, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних активів;
- В) оборотність збільшилась в два рази, що свідчить про зниження ефективності використання оборотних активів;
- Г) оборотність зменшилась в два рази, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних активів.

Задача-тест 4.3.15.

Здійснюючи в процесі санаційного аудиту аналіз динаміки коефіцієнтів абсолютної ліквідності по кварталах, аудитор помітив, що:

- на початок першого кварталу (1 квітня) звітнього року коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився у порівнянні з коефіцієнтом абсолютної ліквідності на початок звітнього року (1 січня) у 1,5 рази;
- при порівнянні коефіцієнтів абсолютної ліквідності на 1 липня та на 1 квітня звітнього року стає очевидним, що сума грошових коштів зросла у 2 рази за майже тієї самої суми короткострокових зобов'язань;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності на 1 жовтня звітного року дорівнював коефіцієнту абсолютної ліквідності на 1 липня звітного року;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець звітного року (31 грудня) зменшився у 3 рази порівняно з таким на 1 жовтня звітного року і становив 0,2.

Яким був коефіцієнт абсолютної ліквідності на початок звітного року (1 січня)? Обґрунтуйте обрану відповідь відповідними розрахунками.

- А) 1;
- Б) 2;
- В) 0,5;
- Г) 0,2;
- Д) немає правильної відповіді;

Задача-тест 4.3.16. *Обґрунтувавши відповідь необхідними розрахунками, відповісти на запитання:*

1. За який період часу проведено аналіз терміну погашення кредиторської заборгованості?

2. Як відхилення фактичного значення показника терміну погашення кредиторської заборгованості від запланованого характеризує ефективність діяльності підприємства?

Показники	Одиниця виміру	План	Факт
Реалізація товарної продукції за період	тис. грн	8000	8500
Середня кредиторська заборгованість за період	тис. грн	3300	3700
Термін погашення кредиторської заборгованості	Днів	74,25	78,35

- А) аналіз проведено за квартал, відхилення — позитивне;
- Б) аналіз проведено за півріччя, відхилення — негативне;
- В) аналіз проведено за рік, відхилення — негативне;
- Г) аналіз проведено за рік, відхилення — позитивне;
- Д) немає правильної відповіді.

Задача-тест 4.3.17. *Обґрунтувавши відповідь необхідними розрахунками, визначити:*

1. За який період часу проведено аналіз тривалості обороту запасів;

2. Як такі відхилення фактичного значення показника тривалості обороту запасів від запланованого характеризують ефективність використання запасів?

Показники	Одиниця виміру	План	Факт
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	6000	6300
Середні виробничі запаси	тис. грн	2100	2150
Тривалість обороту запасів	днів	31,5	30,7

- А) аналіз проведено за квартал, відхилення — позитивне;
- Б) аналіз проведено за квартал, відхилення — негативне;
- В) аналіз проведено за рік, відхилення — негативне;
- Г) аналіз проведено за рік, відхилення — позитивне;
- Д) немає правильної відповіді.

Задача-тест 4.3.18. Обчислити коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності, дати характеристику стану ліквідності активів підприємства, якщо відомо, що:

- Показник робочого капіталу має позитивне значення 1570 тис. гр. од.,

- Поточні активи підприємства складають 2700 тис. гр. од.;
- Частка запасів у складі поточних активів становить 65 %.

А) $K_{\text{покриття}} = 1,5$; $K_{\text{швидкої ліквідності}} = 0,6$; значення показників характеризують стан підприємства позитивно;

Б) $K_{\text{покриття}} = 2,0$; $K_{\text{швидкої ліквідності}} = 0,8$; значення показників характеризують стан підприємства позитивно;

В) $K_{\text{покриття}} = 2,4$; $K_{\text{швидкої ліквідності}} = 0,84$; значення показників характеризують стан підприємства позитивно;

Г) $K_{\text{покриття}} = 0,8$; $K_{\text{швидкої ліквідності}} = 1,0$; значення показників характеризують стан підприємства негативно;

Д) немає правильної відповіді.

Задача-тест 4.3.19. Якщо величина чистих оборотних активів становить 5113 грн, а сума короткострокових зобов'язань складає 10116 грн, то рівень коефіцієнту поточної ліквідності дорівнює:

- А) 1,01;
- Б) 1,51;
- В) 1,81;
- Г) 2,01.

Задача 4.3.20. На основі наведених даних проаналізувати ліквідність балансу і визначити платіжний надлишок чи нестачу коштів.

Стаття	Базисний рік	Звітний рік
Векселі видані	410	362
Векселі одержані	340	325
Виробничі запаси	448	587
Відстрочені податкові зобов'язання	47	58
Готова продукція	450	550
Грошові кошти та їх еквіваленти	20	40
Дебіторська заборгованість за товари	229	445
Довгострокові кредити	358	478
Довгострокові фінансові інвестиції	113	115
Додатково вкладений капітал	510	640
Короткострокові кредити банків	500	650
Незавершене виробництво	25	58
Незвершене будівництво	190	155
Основні засоби	785	805
Поточна заборгованість за розрахунками з бюджетом	200	320
Поточна заборгованість за розрахунками з оплати праці	105	52
Резервний капітал	150	200
Статутний капітал	320	320

**Методичні
вказівки**

Для розв'язання задачі необхідно спочатку розподілити статті балансу за активом та пасивом.

Наступним етапом має стати розподіл активів на групи залежно від рівня ліквідності:

Групи активів	Характеристика майна
Високоліквідні — А1	Грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення
Швидколіквідні — А2	Готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, термін оплати котрої не настав
Повільноліквідні — А3	Сировина, МШП, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість, строк оплати котрої минув
Важколіквідні — А4	Необоротні активи

Пасиви розподіляються на групи залежно від терміну погашення:

Групи пасивів	Характеристика джерел формування майна
Найбільш термінові — П1	Поточні зобов'язання за розрахунками
Короткострокові — П2	Позикові кошти короткострокового характеру
Довгострокові — П3	Позикові кошти довгострокового характеру
Постійні — П4	Зобов'язання перед власниками по формуванню власного капіталу

Для визначення ліквідності балансу треба порівняти підсумки за кожною групою активу і пасиву.

Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такій умові:

$$A_1 \geq P_1; A_2 \geq P_2; A_3 \geq P_3; A_4 \geq P_4.$$

Якщо одна або кілька умов порушуються, ліквідність відрізняється від абсолютної. При цьому брак коштів за однією групою активів компенсується їх надлишком в іншій групі лише за вартістю, оскільки в реальній платіжній ситуації менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Тотожність активу і пасиву балансу визначає наперед результат порівняння за четвертою групою, якій властиве «балансування». Тому суттєвим є порівняння підсумків за першими трьома групами.

Результати порівняння перших двох груп свідчать про поточну ліквідність, третьої групи — про перспективну ліквідність, оскільки враховуються майбутні надходження та витрачання.

Задача 4.3.21. На основі форм фінансової звітності підприємства обчислити та дослідити в динаміці показники оцінки: стану основних засобів, ліквідності активів та платоспроможності підприємства, фінансової незалежності та структури капіталу, ділової активності, прибутковості. Дати трактування змінам показників.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно використати форми звітності підприємства (баланс, звіт про фінансові результати, примітки до річної фінансової звітності) та здійснити розрахунок показників мінімум за два періоди. При формулюванні висновків щодо отриманих результатів розрахунку варто враховувати нормативні значення показників та їх динаміку.

4.4. Тренінгове заняття

Розроблення плану фінансового оздоровлення підприємства

Тренінгове заняття передбачає виконання комплексного практичного завдання, що здійснюється кожним студентом індивідуально.

Студент розробляє план фінансового оздоровлення підприємства, інформацію щодо якого збирає самостійно. Студент проводить аудит фінансової сфери підприємства, на якому працює бо проходить практику, якщо він має доступ до аналітичної інформації, даних бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, а обране підприємство функціонує не менше 3-х років. Якщо студент не має доступу до аналітичної інформації та форм звітності підприємства, то для проведення аудиту необхідно використати інформацію, розміщену на сайтах: www.istock.com.ua, www.smida.gov.ua тощо.

Об'єктами планування є фінансові, виробничі та трудові ресурси підприємства, процеси господарської діяльності тощо.

Перш ніж перейти до розробки плану, проводиться оцінка санаційної спроможності підприємства. Санаційний аудит фінансово-господарської діяльності підприємства передбачає обчислення та трактування динаміки певної кількості показників на основі

форм фінансової звітності за останні 2—3 роки, розробку висновків про фінансовий стан підприємства та рекомендацій щодо його поліпшення. Основним джерелом інформації для здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності є форми річної фінансової звітності підприємств.

Якщо аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства показав, що воно працює успішно, йому не загрожує фінансова криза, то розробляється план поліпшення фінансового стану суб'єкта підприємства.

Якщо в результаті оцінки санаційної спроможності виявилось, що підприємство не підлягає санації, то треба обґрунтувати рішення щодо ліквідації підприємства й розробити план ліквідації з відображенням усіх основних етапів та порядку фінансового забезпечення ліквідаційних процедур.

План фінансового оздоровлення (поліпшення фінансового стану) підприємства складається зі вступу та чотирьох розділів.

У вступі подається *загальна характеристика об'єкта планування*: відомості про правову форму організації бізнесу, форму власності, організаційну структуру, сфери діяльності, коротка історична довідка про розвиток підприємства; визначаються мета складання плану фінансового оздоровлення та методи, які використовуються в процесі його розробки.

У першому розділі відображається вихідна ситуація на підприємстві.

Аналіз вихідних даних містить такі підрозділи:

- ◆ Оцінка зовнішніх умов.
- ◆ Аналіз фінансово-господарського стану.
- ◆ Аналіз причин фінансової кризи та слабких місць.
- ◆ Наявний потенціал.

Оцінка зовнішніх умов, в яких функціонує підприємство, є основою стратегічного планування і передбачає вивчення загальних політико-економічних тенденцій, які впливають на діяльність підприємства, аналіз галузі та ринкового сегменту. При вивченні загальної політико-економічної ситуації враховується розвиток економіки в цілому, демографічна ситуація, технологічні новачі, зміна політичного середовища. Головною метою оцінки навколишнього середовища є оцінка можливості адаптації стратегії розвитку підприємства до змін у суспільно-політичному житті країни.

Аналіз фінансово-господарського стану підприємства проводиться за двома напрямками:

- ◆ аналіз виробничо-господарської діяльності;

◆ аналіз фінансового стану.

Для здійснення аналізу можна використовувати:

➤ Методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. № 81;

➤ Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджено наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14;

➤ Методику аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170;

➤ Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001р, № 49/121;

➤ Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 1.04.2003р. № 247 (зміст методики викладено в табл. 4.4.1—4.4.3).

Результати розрахунків з відповідними поясненнями слід оформити в таблицях 4.4.10—4.4.16. Порядок обчислення показників наведено в таблицях 4.4.4—4.4.9.

Форми фінансової звітності та інші дані, які використовувались при виконанні завдання, додаються до роботи. Рекомендації і висновки повинні бути конкретними, містити чіткі висновки щодо фінансового стану підприємства та практичні рекомендації щодо його поліпшення, які ґрунтуються на здійснених дослідженнях.

Аналіз причин фінансової кризи та слабких місць полягає в систематизації та оцінюванні причин фінансової кризи та наслідків їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства. Аналіз причин фінансової кризи проводиться з метою їх локалізації та усунення. Виявлення симптомів кризи робиться на основі аналізу слабких місць на підприємстві. Обмежуючі чинники (слабкі місця) можуть виявлятися в таких сферах:

— залучення капіталу (наприклад, втрата довіри перед кредиторами);

— ринок (бар'єри на шляху вступу чи виходу з ринку);

— персонал (позиція профспілок, мобільність, психологічні чинники);

— законодавство (податки, заборона звільнення працівників).

При розробці плану слід враховувати, що у разі довготривалої фінансової кризи фактори, що визначають потенціал підприємства, поступово вихолощуються, внаслідок чого позиції підприємства послаблюються.

Наявний потенціал. Характеризуються сильні сторони підприємства, можливі шанси та наявний потенціал у кадровій, виробничій, технологічній, маркетинговій та інших сферах. Наявний на підприємстві потенціал розвитку визначається такими основними факторами:

- ◆ фінансове забезпечення та можливості залучення додаткового капіталу;

- ◆ наявність кваліфікованого персоналу;

- ◆ наявність надійних та дешевих джерел постачання сировини;

- ◆ наявність ринків збуту продукції;

- ◆ виробничий потенціал;

- ◆ ефективна організаційна структура;

- ◆ висока якість менеджменту.

Ефективне проведення санації (реалізацію заходів із поліпшення фінансового стану) можна забезпечити шляхом планомірного розвитку та використання наявного у підприємства потенціалу, а також на основі послаблення чинників, що обмежують проведення санації (заходів).

На основі аналізу вихідної ситуації робиться висновок про доцільність і можливість санації підприємства чи про необхідність його ліквідації.

У другому розділі визначаються стратегічні цілі санації (запланованих заходів), цільові орієнтири та розробляється стратегія санації підприємства. Розділ також повинен містити оперативну (Crash-) програму, в якій відображаються заходи, спрямовані на покриття поточних збитків, відновлення (підвищення) платоспроможності та ліквідності підприємства. За умови вдалої реалізації цієї програми підприємство може дістати можливість реалізувати план санації (поліпшення фінансового стану), тобто здійснити заходи щодо відновлення (нарощення) прибутковості та досягнення стратегічних конкурентних переваг.

Розділ третій є основною частиною плану санації. Він містить конкретний план заходів щодо відновлення (нарощення) прибутковості та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковому періоді (рис. 4.4.1). Складовими цього розділу є:

✓ *План маркетингу та оцінка ринків збуту продукції.* У цьому підрозділі визначають ринкові фактори, які впливають на збут продукції та місткість ринку; мотивацію споживачів; умови збуту; галузеві ризики; ситуацію на суміжних товарних ринках. Кількісна оцінка частини ринку, яка належить підприємству, проводиться за основними споживачами готової продукції з посиланням на поточні обсяги реалізації та на перспективи її збільшення. Крім цього, дається перелік можливих конкурентів, їхні переваги та недоліки, а також схема реалізації продукції, методи стимулювання реалізації та пропозиції щодо оптимального співвідношення реалізаційної ціни й собівартості. Визначаються можливості та шляхи розширення ринків збуту. Оцінюється діяльність підприємства з погляду антимонопольного законодавства.

✓ *План виробництва та інвестицій* складається у формі бюджету, містить дані про використання обладнання, його знос, витрати, пов'язані з його відновленням (придбання нового обладнання, ремонт та реконструкція), можливості оренди чи лізингу. Також характеризується виробничий процес, його «вузькі» місця, комерційні зв'язки з постачальниками факторів виробництва. Визначаються конкретні заходи щодо поліпшення асортименту продукції та підвищення її якості з тим, щоб досягти конкурентних переваг. Вказується, яке саме обладнання, технічну документацію, технологію, ноу-хау, у кого, на яких умовах та в який термін потрібно придбати, суму витрат на придбання. На основі цього оцінюються потреби в інвестиціях.

✓ *Організаційний план.* Наводиться організаційна структура підприємства, можливості реструктуризації (реорганізації) та перепрофілювання, аналізується управлінський та кадровий склад, фактична кількість працівників та пропозиції щодо її зменшення, пропонуються заходи щодо посилення мотивації працівників та поліпшення організації менеджменту. У разі необхідності визнаються можливості злиття, приєднання чи розукрупнення з урахуванням вимог антимонопольного законодавства.

✓ *Система фінансових планів (бюджетів),* як складова загального плану оздоровлення, повинна дати відповідь на питання щодо величини потреби в капіталі на фінансування антикризових заходів та джерел покриття цієї потреби в розрізі окремих періодів. Рішення щодо залучення та використання фінансових ресурсів приймаються на основі двох основних критеріїв: прибут-

ковість та ліквідність (платоспроможність). Саме тому в ході фінансового планування слід чітко розмежовувати планування фінансових результатів та планування вхідних і вихідних грошових потоків (планування ліквідності), оскільки не всі доходи і витрати, які враховуються при визначенні фінансових результатів, призводять до відповідних грошових надходжень чи виплат у плановому періоді.

У **четвертому розділі** розраховується ефективність антикризових заходів, а також визначається порядок реалізації плану та контролю за ходом реалізації. В цьому розділі деталізуються очікувані результати виконання проекту, а також прогнозуються можливі ризики та збитки.

Пропоновану методику складання плану фінансового оздоровлення можна використовувати в процесі досудової санації. Якщо ж рішення про фінансове оздоровлення боржника ухвалено господарським судом під час провадження справи про банкрутство, то план, окрім наведених позицій, може містити ряд додаткових умов, передбачених законодавством, зокрема, заходи щодо відновлення платоспроможності боржника (у тому числі закриття нерентабельних виробництв, мирова угода, ліквідація дебіторської заборгованості та ряд інших), строки та черговість погашення боргів, умови переведення боргу на інвестора тощо. Рекомендована структура плану санації в ході провадження справи про банкрутство наведена в таблиці 4.4.17.

Невід'ємним елементом плану фінансового оздоровлення є **оцінка ефективності санаційних заходів**. Основним якісним критерієм ефективності слід вважати рівень досягнення головної мети антикризового управління. Ця мета набуває конкретики в залежності від цільових функцій ініціаторів антикризових заходів. Для власників, менеджерів та персоналу — це запобігання банкрутства та забезпечення фінансового оздоровлення підприємства в довгостроковому періоді, а отже, отримання відповідних дивідендів, бонусів та заробітної плати; для кредиторів — повернення заборгованості.

В таблиці 4.4.18 наведено огляд методичних підходів до оцінки ефективності санаційних заходів. У процесі виконання комплексного практичного завдання слід розрахувати ефективність санації за декількома способами оцінки.

Захист комплексного практичного завдання здійснюється у формі **презентації** розробленого плану фінансового оздоровлення (поліпшення фінансового стану) підприємства.

Таблиця 4.4.1

ДИСКРИМІНАНТНІ МОДЕЛІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Групи видів економічної діяльності	Дискримінантна модель
Сільське господарство	$Z = 1,05 \cdot X_1 + 1,2 \cdot X_2 + 1,1 \times X_3 + 2,5 \times X_5 + 0,5 \cdot X_7 + 0,2 \times X_8 - 2,1$
Харчова промисловість	$Z = 1,3 \times X_1 + 0,7 \times X_2 + 0,2 \times X_4 + 1,6 \times X_5 + 0,1 \times X_8 + 0,3 \times X_{10} - 2,6$
Інші галузі обробної промисловості (текстильна, переробка деревини, хімічна, целюлозно-паперова тощо)	$Z = 1,2 \times X_1 + 0,8 \times X_2 + 0,4 \times X_3 + 0,3 \times X_4 + 0,26 \times X_9 + 0,1 \times X_{10} - 2,3$
Добувна промисловість, металургія, машинобудування, виробництво електроенергії, газу, води	$Z = 0,7 \times X_1 + 1,7 \times X_2 + 0,5 \times X_3 + 0,2 \times X_4 + 1,1 \times X_5 + 0,6 \times X_6 + 0,5 \cdot X_{10} - 2,8$
Будівництво	$Z = 0,7 \times X_1 + 1,7 \times X_2 + 0,2 \times X_3 + 0,7 \times X_4 + 1,5 \times X_5 + 0,3 \times X_{10} - 2,5$
Оптова та роздрібна торгівля, готелі та ресторани	$Z = 0,7 \times X_1 + 2,0 \times X_2 + 0,8 \times X_4 + 0,04 \times X_7 + 0,17 \times X_8 + 0,2 \times X_{10} - 2,6$
Транспорт	$Z = 0,8 \times X_1 + 1,2 \times X_2 + 0,11 \times X_3 + 1,1 \times X_4 + 0,3 \times X_9 + 0,16 \times X_{10} - 2,1$
Надання комунальних послуг з водопостачання, водовідведення	$Z = 1,1 \times X_1 + 1,5 \times X_2 + 3,5 \cdot X_4 + 0,1 \times X_6 + 0,9 \cdot X_9 + 0,15 \times X_{10} - 2,8$
Інші види діяльності	$Z = 1,3 \times X_1 + 0,24 \times X_2 + 0,4 \times X_4 + 0,1 \times X_7 + 0,07 \times X_9 + 0,25 \times X_{10} - 2,3$

Таблиця 4.4.2

АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВИХ КОЕФІЦІЄНТІВ

Фінансовий індикатор	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку з використанням форм звітності
Коефіцієнт покриття (X_1)	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф 1 р. 260}}{\text{ф 1 р. 620}}$
Коефіцієнт фінансової незалежності (X_2)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф 1 р. 380}}{\text{ф 1 р. 640}}$
Коефіцієнт оборотності капіталу (X_3)	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф 2 р. 35}}{\text{ф 1 р. 640 (гр. 3 + гр. 4) : 2}}$
Коефіцієнт рентабельності операційного продажу за грошовим потоком (X_4)	$\frac{\text{Чистий грошовий потік від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізації + інші операційні доходи}}$	$\frac{\text{ф 3 р. 070 - р. 130 - р. 140}}{\text{ф 2 р. 035 + р. 60 (гр. 3)}}$
Коефіцієнт рентабельності активів за вільним грошовим потоком (X_5)	$\frac{\text{Чистий рух коштів від операційної, інвестиційної діяльності}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф 3 р. 170 + р. 300 - р. 180 - р. 190 - р. 200}}{\text{ф 1 р. 640 (гр. 3 + гр. 4) : 2}}$

Продовження табл. 4.4.2

Фінансовий індикатор	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку з використанням форм звітності
Коефіцієнт оборотності позичкового капіталу (X_6)	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації} + \text{інші операційні доходи}}{\text{Позичковий капітал}}$	$\frac{\text{ф 2 р.035} + \text{р.60 (гр.3)}}{\text{ф 1 рр.480 (гр.4)} + \text{620 (гр.4)}}$
Коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за грошовим потоком (X_7)	$\frac{\text{Чистий грошовий потік від операційної діяльності}}{\text{Позичковий капітал}}$	$\frac{\text{ф 3 р.070} - \text{р.130} - \text{р.140}}{\text{ф 1 рр.480 (гр.4)} + \text{620 (гр.4)}}$
Коефіцієнт рентабельності продажу (X_8)	$\frac{\text{Прибуток/Збиток (перед оподаткуванням)}}{\text{Чиста виручка від реалізації}}$	$\frac{\text{ф 2 р.170} - \text{р.175}}{\text{ф 2 р.35}}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (X_9)	$\frac{\text{Чистий прибуток/збиток}}{\text{Власний капітал}}$	$\frac{\text{ф 2 р.220} - \text{р.225}}{\text{ф 1 р.380 (гр.3} + \text{гр.4)} : 2}$
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (X_{10})	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Середні залишки оборотних активів}}$	$\frac{\text{ф 2. р.35}}{\text{ф 1 р.260 (гр.3} + \text{гр.4)} : 2}$

Таблиця 4.4.3

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗНАЧЕНЬ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ БЕНЕФІЦАРА

№	Види економічної діяльності	Z5 Незадовільний фінансовий стан	Z4 поганий фінансовий стан	Z3 зона невизначеності з негативною динамікою	Z2 зона невизначеності з позитивною динамікою	Z1 стійкий фінансовий стан
1	Сільське господарство	Менше за — 2,16	Від — 2,16 до — 1,16	Від — 1,16 до 0,63	Від — 1,16 до 0,63	Більше за 0,63
2	Харчова промисловість	Менше за — 2,28	Від — 2,28 до — 1,28	Від — 1,28 до 0,98	Від — 1,28 до 0,98	Більше за 0,98
3	Інші галузі обробної промисловості (текстильна, переробка деревини, хімічна, целюзно-паперова тощо)	Менше за — 2,24	Від — 2,24 до — 1,24	Від — 1,24 до 0,82	Від — 1,24 до 0,82	Більше за 0,82
4	Добувна промисловість, металургія, машинобудування, виробництво електроенергії, газу, води	Менше за — 2,2	Від — 2,2 до — 1,2	Від — 1,2 до 1,4	Від — 1,2 до 1,4	Більше за 1,4
5	Будівництво	Менше за — 2,12	Від — 2,12 до — 1,12	Від — 1,12 до 0,8	Від — 1,12 до 0,8	Більше за 0,8
6	Оптова та роздрібна торгівля, готелі та ресторани	Менше за — 2,45	Від — 2,45 до — 1,45	Від — 1,45 до 0,92	Від — 1,45 до 0,92	Більше за 0,92
7	Транспорт	Менше за — 2,68	Від — 2,68 до — 1,68	Від — 1,68 до 0,83	Від — 1,68 до 0,83	Більше за 0,83
8	Надання комунальних послуг з водопостачання, водовідведення	Менше за — 1,5	Від — 1,5 до — 0,75	Від — 0,75 до 0,3	Від — 0,75 до 0,3	Більше за 0,3
9	Інші види діяльності	Менше за — 2,1	Від — 2,1 до — 1,1	Від — 1,1 до 0,9	Від — 1,1 до 0,9	Більше за 0,9

Таблиця 4.4.4

ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ
ТА СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Назва показника	Формула розрахунку	Формула розрахунку з використанням статей балансу (ф.№1)	Орієнтовне значення
Коефіцієнт незалежності (автономії, власного капіталу)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{Ряд. 380}}{\text{Ряд. 640}}$	> 0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Позичковий капітал}}$	$\frac{\text{Ряд. 380}}{\text{Ряд. 640} - \text{ряд. 380}}$	> 1
Показник фінансового левеліджу	$\frac{\text{Довгострокові пасиви}}{\text{Власний капітал}}$	$\frac{\text{Ряд. 480}}{\text{Ряд. 380}}$	Залежить від сфери діяльності

Таблиця 4.4.5

ПОКАЗНИКИ ЛІКВІДНОСТІ АКТИВІВ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Назва показника	Формула розрахунку	Формула розрахунку з використанням статей балансу (ф. № 1)	Орієнтовне значення
Чисті оборотні активи (робочий, функціонуючий капітал)	Оборотні активи — короткострокові зобов'язання	Ряд. 260 — ряд. 620	> 0, збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Короткострокові пасиви}}$	$\frac{\text{Ряд. 220} + \text{ряд. 230} + \dots \text{ряд. 240}}{\text{Ряд. 620}}$	> 0
Коефіцієнт швидкої (промислової) ліквідності («кислотний тест»)	$\frac{\text{Оборотні активи} - \text{пасиви}}{\text{Короткострокові пасиви}}$	$\frac{\text{Ряд. 260} - (\text{ряд. 100} \dots \text{ряд. 140})}{\text{Ряд. 620}}$	0,6—0,8
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Короткострокові пасиви}}$	$\frac{\text{Ряд. 260}}{\text{Ряд. 620}}$	> 1
Коефіцієнт маневрування чистих оборотних активів	$\frac{\text{Грошові кошти} + \text{поточні фінансові інвестиції}}{\text{Чисті оборотні активи}}$	$\frac{\text{Ряд. 220} + \text{ряд. 230} + \text{ряд. 240}}{\text{Ряд. 260} - \text{ряд. 620}}$	Збільшення

Таблиця 4.4.6

ПОКАЗНИКИ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Показник	Формула розрахунку	Формула з використанням статей звітності	Орієнтовне значення
Коефіцієнт зносу	$\frac{\text{Сума зносу}}{\text{Первинна вартість основних засобів}}$	$\frac{\text{Ряд. 032 ф. 1}}{\text{Ряд. 031 ф. 1}}$	Зменшення
Коефіцієнт придатності	$\frac{\text{Залишкова вартість основних засобів}}{\text{Первинна вартість основних засобів}}$	$\frac{\text{Ряд. 030 ф. 1}}{\text{Ряд. 031 ф. 1}}$	Збільшення
Коефіцієнт оновлення	$\frac{\text{Вартість основних засобів, що надійшли за період}}{\text{Вартість основних засобів на кінець періоду}}$	$\frac{\text{Ряд. 260 гр. 5 ф. 5}}{\text{Ряд. 031 гр. 4 ф. 1}}$	Збільшення
Коефіцієнт вибуття	$\frac{\text{Вартість основних засобів, що вибули за період}}{\text{Вартість основних засобів на початок періоду}}$	$\frac{\text{Ряд. 260 гр. 8 ф. 5}}{\text{Ряд. 031 гр. 3 ф. 1}}$	Повинен бути < коефіцієнту оновлення
Частка активної частини основних засобів	$\frac{\text{Вартість активної частини основних засобів}}{\text{Первинна вартість основних засобів}}$	$\frac{\text{Ряд. 130 + 140 гр. 3 ф. 5}}{\text{Ряд. 031 ф. 1}}$	Збільшення

Таблиця 4.4.7

ПОКАЗНИКИ РИНКОВОЇ АКТИВНОСТІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Назва показника	Формула розрахунку	Звіт про фінансові результати (ф. 2)
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (дохід на акцію)	$\frac{\text{Чистий прибуток} - \text{дивіденди по привілейованих акціях}}{\text{Середньорічна кількість простих акцій}}$	Ряд. 320
Дивіденди на одну просту акцію	$\frac{\text{Сума оголошених дивідендів}}{\text{Кількість простих акцій}}$	Ряд. 340

ПОКАЗНИКИ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Назва показника	Формула розрахунку	Формула розрахунку з використанням статей звітності
Cash-flow	Чистий прибуток + амортизаційні відрахування	Ряд. 220 ф. № 2 + ряд. 260 ф. № 2
Коефіцієнт Cash – flow = Cash – flow Середня нетто - заборгованість	Cash – flow (Загальна сума заборгованості – Грошові кошти – Поточні фінансові інвестиції)/2	Ряд.220 ф.№ 2 + ряд.260 ф.№ 2 [Ряд. 480 + ряд. 620 – ряд. 220 – – ряд. 230 – ряд. 240) гр.3 ф.№ 1 + + (Ряд. 480 + ряд. 620 – ряд. 220 – – ряд. 230 – ряд. 240) гр.4 ф.№ 1]/2]
Коефіцієнт рентабельності активів (всього капіталу)	Чистий прибуток Середня величина активів підприємства (валюти балансу)	Ряд. 220 ф. № 2 (ряд. 280 ф. № 1 гр.3 + + ряд. 280 ф. № 1 гр.4)/2
Коефіцієнт рентабельності реалізації 1	Прибуток від реалізації продукції (валовий) Чистий дохід від реалізації продукції	Ряд. 050 ф. № 2 Ряд. 035 ф. № 2
Коефіцієнт рентабельності реалізації 2 (Операційна рентабельність продажу)	Чистий прибуток Чистий дохід від реалізації продукції	Ряд. 220 ф. № 2 Ряд. 035 ф. № 2

Коефіцієнт рентабельності основної діяльності	$\frac{\text{Валовий прибуток Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Ряд. 050 ф. № 2}} \frac{\text{Ряд. 040 ф. № 2}}{\text{Ряд. 220 ф. № 2}}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня величина власного капіталу}} \frac{\text{Ряд. 380 ф. № 1 гр. 3 + ряд. 380 ф. № 1 гр. 4)/2}}{\text{Ряд. 220 ф. № 2}}$
Період окупності власного капіталу	$\frac{\text{Середня величина власного капіталу}}{\text{Чистий прибуток}} \frac{\text{Ряд. 380 ф. № 1 гр. 3 + ряд. 380 ф. № 1 гр. 4)/2}}{\text{Ряд. 220 ф. № 2}}$

Таблиця 4.4.9

ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Назва показника	Формула розрахунку	Формула розрахунку з використанням форм звітності
Коефіцієнт оборотності активів (коефіцієнт трансформації капіталу, ресурсовіддача)	$\frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Середній підсумок балансу}}$	$\frac{\text{Ряд. 010 ф. № 2}}{\text{(ряд. 280 гр. 3 ф. № 1 + ряд. 280 гр. 4 ф. № 1)/2}}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Середня дебіторська заборгованість}}$	$\frac{\text{Ряд. 010 ф. № 2}}{\text{(ряд. 160...ряд. 210 гр. 3 ф. № 1 + ряд. 160...ряд. 210 гр. 4 ф. № 1)/2}}$

Продовження табл. 4.4.9

Назва показника	Формула розрахунку	Формула розрахунку з використанням форм звітності
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середня кредиторська заборгованість}}$	$\frac{\text{Ряд. 040 ф. № 2}}{(\text{ряд. 620 гр.3 ф. № 1} + \text{ряд. 620 гр.4 ф. № 1})/2}$
Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середні виробничі запаси}}$	$\frac{\text{Ряд. 040 ф. № 2}}{(\text{ряд. 100...ряд. 140 гр.3 ф. № 1} + \text{ряд. 100...ряд. 140 гр.4 ф. № 1})/2}$
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість основних фондів}}$	$\frac{\text{Ряд. 035 ф. № 2}}{(\text{ряд. 031 гр.3 ф. № 1} + \text{ряд. 031 гр.4 ф. № 1})/2}$
Тривалість обороту, днів	$\frac{\text{Кількість календарних днів звітного періоду (360 днів)}}{\text{Коефіцієнт оборотності}}$	Розрахунково
Тривалість операційного циклу, днів	Тривалість обороту дебіторської заборгованості + Тривалість обороту запасів	Розрахунково
Тривалість фінансового циклу, днів	Тривалість операційного циклу — Тривалість обороту кредиторської заборгованості	Розрахунково

Таблиця 4.4.10

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ
ТА СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

Назва показника	Значення показника по роках			Зміна показника	
	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2011 до 01.01.2010	01.01.2012 до 01.01.2011
автономії					
стабільності					
левериджу					

Трактування динаміки показників:

Таблиця 4.4.11

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

Назва показника	Значення показника по роках			Зміна показника	
	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2011 до 01.01.2010	01.01.2012 до 01.01.2011
Чисті оборотні активи (ЧОА)					
Абсолютної ліквідності					
Швидкої ліквідності					
Покриття					
Маневрування ЧОА					

Трактування динаміки показників:

Таблиця 4.4.12

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Назва показника	Значення показника по роках			Зміна показника	
	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2011 до 01.01.2010	01.01.2012 до 01.01.2011
Коефіцієнт зносу					
Коефіцієнт придатності					
Коефіцієнт оновлення					
Коефіцієнт вибуття					
Частка активної частини основних засобів					

Трактування динаміки показників:

Таблиця 4.4.13

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РИНКОВОЇ АКТИВНОСТІ

Назва показника	Значення показника по роках			Зміна показника	
	2009	2010	2011	2010 до 2009	2011 до 2010
Дохід на акцію					
Дивіденд на одну акцію					

Трактування динаміки показників:

Таблиця 4.4.14

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ CASH-FLOW ТА ПРИБУТКОВОСТІ

Назва показника	Значення показника по роках			Зміна показника	
	2009	2010	2011	2010 до 2009	2011 до 2010
Cash-flow					
Коефіцієнт Cash-flow					
Рентабельність активів (капіталу)					
Рентабельність реалізації 1					
Рентабельність реалізації 2					
Рентабельність основної діяльності					
Рентабельність власного капіталу					
Період окупності власного капіталу					

Трактування динаміки показників:

Таблиця 4.4.15

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ

Назва показника	Значення показника по роках			Зміна показника	
	2009	2010	2011	2010 до 2009	2011 до 2010
Ресурсовіддача					
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості					
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості					
Коефіцієнт оборотності запасів					
Фондовіддача					
Період інкасації (оборотність дебіторської заборгованості, днів)					
Оборотність кредиторської заборгованості, днів					
Оборотність запасів, днів					
Операційний цикл, днів					
Фінансовий цикл, днів					

Трактування динаміки показників:

Таблиця 4.4.16

ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА НА ОСНОВІ МОДЕЛІ

Рік	Межі	Значення Z-рахунка	Імовірність банкрутства
2009			
2010			
2011			

Трактування отриманих результатів та їх адекватності проведеним вище дослідженням:

Загальний висновок:

Рекомендації:

РОЗДІЛ (3) ПЛАНУ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ

ПЛАН МАРКЕТИНГУ ТА РОЗШИРЕННЯ РИНКІВ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ

- ринкові фактори, які впливають на збут, мотивація споживачів, основні споживачі продукції
- галузеві ризики, ситуація на суміжних ринках
- перспективи збільшення реалізації
- перелік конкурентів, їх переваги, недоліки
- схема реалізації, методи стимулювання реалізації
- оптимальне співвідношення ціни та собівартості
- антимонопольне законодавство

А →

ПЛАН ВИРОБНИЦТВА

- планові обсяги виробництва продукції
- показники використання та потреба в основних засобах
- витрати, пов'язані з відновленням засобів (модернізація, реконструкція)
- можливості оренди чи лізингу
- вузькі місця у виробничому процесі
- постачальники сировини, стан відносин
- технологія, ноу-хау, обладнання, яке необхідне, постачальники, вартість

Б →

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПЛАН

- організаційна структура
- можливі зміни в структурі управління
- можливості реструктуризації (реорганізації)
персонал, пропозиції щодо зменшення та підвищення

В →

СИСТЕМА ФІНАНСОВИХ ПЛАНІВ

- бюджет продаж
- бюджет виробництва та додаткові (часткові) бюджети
- план інвестицій
- план прибутків та збитків
- графіки грошових надходжень та видатків
- фінансовий бюджет (план ліквідності)
зведений бюджет (плановий баланс; плановий

Г →

Рис. 4.4.1. Структура основної частини плану

Таблиця 4.4.17

ПЛАН САНАЦІЇ БОРЖНИКА
В ХОДІ ПРОВАДЖЕННЯ СПРАВИ ПРО БАНКРУТСТВО

РОЗДІЛИ	ЗМІСТ
I. Мета та завдання плану	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основна мета плану санації. 2. Реєстр кредиторів.
II. Розвиток підприємства до порушення справи про банкрутство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історична довідка 2. Правові відносини: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Форма організації бізнесу 2.2. Учасники та засновники підприємства. 2.3. Відносини з податковими органами 2.4. Відносини з кредиторами, кредитне забезпечення 3. Управління фінансами <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Джерела фінансування та структура капіталу 3.2. Управління активами 3.3. Динаміка фінансових результатів 3.4. Системи звітності та контролінг 4. Виробничо-збутова сфера <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Продуктова та виробнича програми 4.2. Постачання та збут 4.4. Інновації та раціоналізаторство. 5. Організаційна структура та управління 6. Охорона навколишнього середовища
II. Аналіз підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз причин фінансової кризи. 2. Економічний аналіз. 3. Фінансовий аналіз. 4. Оцінка вартості майна підприємства. 5. Висновки санаційного аудиту.
III. Заходи щодо санації боржника III. I. Вжиті заходи після порушення справи про банкрутство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація та управління 2. Виробництво та збут 3. Фінанси
III. II. План антикризових заходів	<ul style="list-style-type: none"> • Маркетинг та ринки збуту План виробництва Організаційний план Система фінансових планів
IV. Реалізація плану та задоволення претензій кредиторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прогнозні показники реалізації плану та ефективність санації 2. Порядок задоволення першочергових претензій; 3. Порядок задоволення інших претензій; 4. Контроль за виконання плану

СПОСОБИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ САНАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

Методичний підхід	Коментар
1. Зіставлення показників фінансового стану до і після реалізації антикризових заходів	Розраховуються показники прибутковості (рентабельності); ліквідності та платоспроможності; структури капіталу; майнового стану; ділової активності. З кожної групи доцільно обрати один, найбільш виразний показник. Порівнюються фактичні та прогнозні значення показників.
2. Розрахунок показника ефективності антикризових заходів (Е)	Показник розраховується за алгоритмом: $E = \frac{\text{Додатковий прибуток}}{\text{Обсяг вкладень на антикризові заходи}}$ Додатковий прибуток є різницею між фінансовими результатами після та до здійснення санації.
3. Розрахунок періоду окупності вкладень на антикризові заходи (Payback метод)	Розрахунки здійснюються з використанням статичного та динамічного підходів, за усередненою оцінкою доходів та за наростаючим підсумком. Усереднена оцінка періоду окупності (РВ) за статичним підходом здійснюється за формулою: $PB = \frac{\text{Обсяг вкладень на антикризові заходи}}{\text{Додатковий Cash – flow}}$ Додатковий CF визначається як сума додаткової амортизації та додаткового прибутку, отриманих у результаті санації.
4. Розрахунок інтегрального показника (Z) фінансового стану	Обирається модель інтегральної оцінки залежно від виду економічної діяльності підприємства. Порівнюються значення Z фінансового стану до, протягом і після впровадження антикризових заходів.
5. Розрахунок показників доданої вартості (EVA та CVA)	Економічна додана вартість (EVA): $EVA_t = NOPAT_t - (WACCs \cdot IK_t)$; додана вартість чистого грошового потоку: $CVAt = BCF_t - At - WACCs \cdot BIt$. Ефективність забезпечується у разі додатного значення показників.

Методичний підхід	Коментар
6. Метод дисконтування Cash-flow (DCF)	<p>Передбачає дисконтування очікуваних грошових потоків та порівняння їх з обсягом початкових інвестицій:</p> $NPV = \frac{CF_1}{1+r} + \frac{CF_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{CF_n}{(1+r)^n} - I_0$ <p>У разі від'ємного значення NPV інвестиції в антикризові заходи є недоцільними</p>
7. Порівняння вартості підприємства до та після санації	<p>Залежно від наявної інформаційної бази можна використовувати різні методи оцінки:</p> <ul style="list-style-type: none"> — за ліквідаційною вартістю; — дисконтування Cash чи EVA; — зіставлення мультиплікаторів чи порівняння продажів

4.5. Питання для самоконтролю

1. Санаційна спроможність підприємства.
2. Сутність, мета, характерні риси та методи санаційного аудиту.
3. Санаційний аудит — засіб верифікації плану антикризових заходів та зменшення інформаційної асиметрії між учасниками фінансових відносин. Замовники санаційного аудиту.
4. Програма та етапи санаційного аудиту.
5. Порядок проведення санаційного аудиту.
6. Вивчення наявної санаційної концепції та збір необхідної інформації.
7. Аналіз виробничо-господарської діяльності.
8. Аудит фінансової сфери підприємства.
9. Становище підприємства на ринку факторів виробництва та на ринку збуту готової продукції.
10. Аналіз причин кризи, сильних і слабких сторін підприємства.
11. Оцінка ефективності антикризових заходів. Альтернативні методичні підходи до оцінки ефективності антикризового управління.
12. Висновки за результатами санаційного аудиту. Зміст та порядок складання акту аудиторської перевірки.

4.6. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

санаційна спроможність, аудит, санаційний аудит підприємства.

ФІНАНСУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ

5.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 5

В темі 5 розглядаються джерела та способи фінансування антикризових заходів на підприємстві.

Зокрема, подається класифікація форм фінансування підприємств, висвітлюються форми фінансової санації, наводиться визначення двоступінчастої та альтернативної санації.

Розкривається зміст та види потреби в капіталі, а також завдання антикризового фінансування. Викладається порядок визначення потреби в капіталі для фінансування антикризових заходів, зокрема, виробничо-технічного характеру, для фінансування необоротних та оборотних активів.

Висвітлюється зміст правил фінансування антикризових заходів: золотого правила фінансування, золотого правила балансу, правила вертикальної структури капіталу. Розглядається функціональна залежність між рентабельністю власного капіталу та його структурою на основі визначення ефекту фінансового важеля.

Розкривається економічний зміст і мета санації балансу. Подається визначення санаційного прибутку та його складових. Викладається порядок проведення санації балансу та зменшення статутного капіталу в процесі санації балансу підприємства.

Засвоєння матеріалу Теми 5 здійснюється при опрацюванні джерел [2; 14; 29—31] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 5, студенти будуть ЗНАТИ:

- джерела фінансування антикризових заходів;
- форми фінансової санації;
- зміст та види потреби в капіталі;
- правила фінансування антикризових заходів;
- економічний зміст та порядок проведення санації балансу.

а також УМІТИ:

- ❖ визначати потребу в капіталі для фінансування антикризових заходів, зокрема, для проведення виробничо-технічних санаційних заходів, для фінансування необоротних та оборотних активів;
- ❖ визначати оптимальні пропорції джерел, обсяг та умови фінансування санації;
- ❖ перевіряти дотримання на підприємстві правил фінансування (золотого правила фінансування, золотого правила балансу, правила вертикальної структури балансу), визначати причини недотримання підприємством таких правил;
- ❖ досліджувати можливість, доцільність та наслідки санації балансу.

5.2. Тестові завдання

Тест 5.2.1. Автономна санація:

- А) здійснюється з використанням виключно власних коштів підприємства;
- Б) здійснюється з використанням власних коштів підприємства та капіталу його власників;
- В) те саме, що санація балансу;
- Г) полягає в формальному покритті відображених у балансі збитків;
- Д) полягає в покритті відображених у балансі збитків за рахунок власних коштів та за рахунок державної підтримки.

Тест 5.2.2. Санація балансу пов'язана із:

- А) зміною розмірів та структури першого розділу пасиву балансу;
- Б) зміною розмірів та структури другого розділу пасиву балансу;
- В) зміною розмірів та структури третього розділу пасиву балансу;
- Г) зміною розмірів та структури першого розділу активу балансу;
- Д) зміною розмірів та структури пасиву балансу.

Тест 5.2.3. Які з наведених нерівностей виражають зміст золотого правила фінансування?

- А) $\frac{\text{Довгострокові активи}}{\text{Довгострокові пасиви}} \leq 1;$
- Б) $\frac{\text{Довгострокові активи}}{\text{Довгострокові пасиви}} \geq 1;$

В) $\frac{\text{Короткострокові активи}}{\text{Короткостроковий матеріал}} \geq 1;$

Г) $\frac{\text{Короткострокові активи}}{\text{Короткостроковий капітал}} \leq 1;$

Д) $\frac{\text{Короткострокові активи}}{\text{Довгостроковий капітал}} \geq 1.$

Тест 5.2.4. Покриття відображених у балансі збитків на основі одержання санаційного прибутку відбувається:

- А) при проведенні санації балансу;
- Б) при проведенні реструктуризації;
- В) при проведенні формальної санації;
- Г) у результаті примусової ліквідації підприємства;
- Д) при проведенні альтернативної санації.

Тест 5.2.5. Ефект фінансового важеля показує:

- А) на скільки відсотків збільшиться рентабельність функціонуючого капіталу при залученні в оборот позикових коштів;
- Б) на скільки відсотків збільшиться рентабельність власного капіталу при залученні в оборот позикових коштів;
- В) на скільки відсотків збільшиться рентабельність основних засобів при залученні в оборот позикових коштів;
- Г) на скільки відсотків зменшиться рентабельність функціонуючого капіталу при залученні в оборот позикових коштів.

Тест 5.2.6. «Чиста санація»:

- А) передбачає мобілізацію додаткових коштів для виведення підприємства з кризового стану;
- Б) не передбачає мобілізацію додаткових коштів;
- В) спрямована на формальне покриття збитків балансу;
- Г) спрямована на впровадження конкретних заходів із покриття збитків підприємства;
- Д) те саме, що санація балансу;
- Е) здійснюється на протипагу санації балансу.

Тест 5.2.7. Потреба в капіталі із зовнішніх джерел для проведення виробничо-технічних заходів визначається:

- А) за організаційним планом проекту санації;

- Б) за фінансовим планом проекту санації;
- В) за планом маркетингу проекту санації;
- Г) за планом капіталовкладень виробництва проекту санації;
- Д) за всіма складовими проекту санації.

Тест 5.2.8. У відповідності з «золотим правилом фінансування»:

А) фінансовий капітал повинен бути мобілізований на термін, не більший того, на який даний капітал заморожується в необоротних та оборотних активах підприємства;

Б) фінансовий капітал повинен бути мобілізований на термін, на який даний капітал заморожується в необоротних та оборотних активах підприємства;

В) фінансовий капітал повинен бути мобілізований на термін, не менший того, на який даний капітал заморожується в необоротних та оборотних активах підприємства.

Тест 5.2.9. Які з наведених нерівностей виражають зміст «золотого правила балансу»?

А)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{довгострокові позики}}{\text{необоротні активи}} \leq 1;$$

Б)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{короткострокові позики}}{\text{оборотні активи}} \leq 1;$$

В)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{довгострокові позики}}{\text{необоротні активи}} \geq 1;$$

Г)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{короткострокові позики}}{\text{оборотні активи}} \geq 1;$$

Д)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{довгострокові позики}}{\text{необоротні активи} + \text{довгострокові оборотні активи}} \leq 1;$$

Е)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{короткострокові позики}}{\text{необоротні активи} + \text{оборотні активи}} \leq 1;$$

Є)
$$\frac{\text{власний капітал} + \text{довгострокові позики}}{\text{необоротні активи} + \text{довгострокові оборотні активи}} \geq 1;$$

$$\text{Ж) } \frac{\text{власний капітал} + \text{короткострокові позики}}{\text{необоротні активи} + \text{оборотні активи}} \geq 1.$$

Тест 5.2.10. Основними завданнями санації балансу є:

- А) приведення у відповідність статутного капіталу підприємства до чистих активів, які йому відповідають;
- Б) оздоровлення фінансово-господарського становища боржника в довгостроковому періоді;
- В) покриття відображених у балансі збитків та створення необхідних резервів за рахунок одержання санаційного прибутку;
- Г) виведення підприємства з кризового стану та досягнення або збереження платоспроможності та прибутковості в довгостроковому періоді.

Тест 5.2.11. До показників, які характеризують структуру капіталу підприємства, відносять:

- А) коефіцієнт покриття;
- Б) показник абсолютної ліквідності;
- В) коефіцієнт заборгованості;
- Г) показник EVA;
- Д) показник CVA.

Тест 5.2.12. Коефіцієнт автономії можна збільшити, якщо:

- А) взяти додаткові кредити;
- Б) збільшити статутний капітал;
- В) погасити непокриті збитки;
- Г) придбати основні засоби за рахунок власних коштів;
- Д) зменшити кредиторську заборгованість.

Тест 5.2.13. Завдання оптимізації структури капіталу полягає в пошуку компромісу між:

- А) максимізацією виручки та зменшенням WACCs;
- Б) максимізацією рентабельності власного капіталу і мінімізацією ризиків;
- В) максимальним прибутком і величиною зобов'язань;
- Г) максимізацією рентабельності інвестованого капіталу і мінімізацією ризиків.

Тест 5.2.14. У разі безкоштовного отримання необоротних активів їх вартість буде включена:

- А) до статутного капіталу;

- Б) до іншого додаткового капіталу;
- В) до резервного капіталу;
- Г) до прибутку звітного періоду;
- Д) до іншого додаткового капіталу.

Тест 5.2.15. Яке з наведених тверджень вірне?

А) залучення позикових коштів є вигідним у разі, якщо рентабельність інвестованого капіталу є більшою, ніж відсотки за користування позиковими коштами;

Б) безкоштовно отримані оборотні активи збільшують суму додатково вкладеного капіталу;

В) санаційний прибуток виникає внаслідок продажу об'єктів основних засобів у процесі санації;

Г) при використанні позикового капіталу проявляється ефект економії по податках;

Д) санаційний прибуток виникає внаслідок викупу акцій за ціною, нижчою за номінальну.

5.3. Розрахункові завдання

Задача — тест 5.3.1. *Власний капітал підприємства складає третину загальних джерел фінансування, статутний капітал — 25 %. Вартість інвестованого капіталу дорівнює 20 %, вартість залучення позикових коштів становить 19 %. Підприємство не користується податковими пільгами. Визначте, якою є вартість власного капіталу підприємства у досліджуваному періоді.*

- А) 10,5 %;
- В) 16,25 %;
- Б) 15,75 %;
- Г) 13,5 %.

Задача-тест 5.3.2. *За даними балансу на 1.01.звітного року підсумок I розділу пасиву становив 4 млн грн, а сума підсумків II, III, IV і V розділів складала 8 млн грн. У скільки разів необхідно збільшити суму власного капіталу, щоб підприємство стало привабливим для інвесторів з точки зору фінансової стійкості?*

- А) у 4 рази;
- Б) у 2 рази;
- В) у 3 рази;

Г) не потрібно збільшувати.

Задача-тест 5.3.3. Статутний капітал підприємства сформовано шляхом розміщення 150 тис. простих акцій номіналом 10 грн. Визначте суму санаційного прибутку, якщо власники передали 20 % акцій до анулювання. Ринковий курс акцій становить 80 %. Витрати на анулювання становлять 20 тис. грн і сплачуються безпосередньо підприємством.

- А) 240 тис. грн;
- Б) 220 тис. грн;
- В) 60 тис. грн;
- Г) 40 тис. грн.

Задача 5.3.4. Підприємство має три варіанти фінансування інвестиційного проекту, що характеризуються наступними даними:

№	Показник	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1	Середньорічна сума капіталу, у т.ч.	1000	1000	1000
2	• власного капіталу	800	600	400
3	• залученого капіталу	200	400	600
4	Прибуток перед сплатою відсотків за кредит	250	250	250

Вартість позикових коштів у першому варіанті складає 20 % річних. У зв'язку зі збільшенням рівня ризику залучення кожних наступних 200 тис. грн збільшує вартість позикових ресурсів на 1 %.

Обґрунтувати вибір стратегії фінансування діяльності підприємства. Розрахувати величину економії по податках за кожним із варіантів. Зробити висновки.

**Методичні
вказівки**

Для розв'язання задачі необхідно здійснити розрахунок ефекту фінансового важеля за трьома варіантами.

При цьому слід враховувати податкові аспекти і скоригувати прибуток до сплати процентів на суму відсотків за користування позиковими коштами та на суму податку на прибуток.

Розрахунок здійснюється за формулою:

$$\begin{aligned} \text{ЕФВ} &= [\text{РИК}(1 - \text{К оп.}) - \text{Ставка \%}(1 - \text{К оп.})] \times \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}} = \\ &= (\text{РИК} - \text{Ставка \%})(1 - \text{К оп.}) \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}; \end{aligned}$$

де

ЕФВ — ефект фінансового важеля, %;

РИК — рентабельність інвестованого капіталу, %;

Коп — ставка оподаткування;

Ставка % — вартість залучення позикових коштів;

ПК — позиковий капітал, грн;

ВК — власний капітал, грн;

Економія по податках розраховується як різниця між величиною сплачених податків за відсутності та за наявності позик.

Задача 5.3.5. Визначте санаційний прибуток акціонерного товариства, якщо планом санації передбачено таке:

— кредит, виданий банком на суму 200 тис. грн на 3 місяці під 21 % річних, пролонговано на 9 місяців зі збільшенням ставки на 2 % та без нарахування штрафних санкцій;

— власники передали до анулювання 2000 акцій підприємства номінальною вартістю 10 грн. Ринкова вартість кожної акції складає 1 грн.

— підписано угоду з постачальником підприємства про реструктуризацію заборгованості на суму 500 тис. грн шляхом:

1) списання 10 % заборгованості;

2) пролонгації 55 % заборгованості на 6 місяців;

3) погашення решти заборгованості шляхом переуступки векселя.

**Методичні
вказівки**

Санаційний прибуток виникає у разі одержання безповоротної фінансової допомоги або надання акцій до анулювання за ціною нижчою за номінальну. Всі варіанти перенесення терміну сплати боргу не впливають на розмір санаційного прибутку.

Задача 5.3.6. Визначити фінансову потребу підприємства в оборотних активах кумулятивним методом на основі наведених даних:

- собівартість продукції протягом першого кварталу реалізації плану санації становить 3600 тис. грн, що складає 80 % від чистого доходу;
- оборотність дебіторської заборгованості складає 24 дні;
- оборотність кредиторської заборгованості становить 20 днів;
- норма запасу матеріальних цінностей у виробництві складає 10 днів.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно врахувати, що фінансова потреба підприємства в оборотних активах визначається за формулою:

$$\Phi\Pi = O_3 \times T_3,$$

де $\Phi\Pi$ — фінансова потреба в оборотних активах;

O_3 — одnodенні затрати;

T_3 — тривалість періоду заморожування коштів в оборотних активах.

Тривалість періоду заморожування коштів в активах розраховується як сума термінів зберігання виробничих запасів на складі, у виробництві та інкасації дебіторської заборгованості за мінусом терміну надання знижок постачальниками (кредиторами).

Вартість виробничих запасів визначається як добуток одnodенних витрат підприємства та норми запасу матеріальних цінностей.

Дебіторська заборгованість визначається як добуток одnodенного обсягу реалізації продукції в звітному місяці на період інкасації (тривалість одного обороту) дебіторської заборгованості.

Сума кредиторської заборгованості дорівнює добутку одnodенних витрат підприємства на період інкасації кредиторської заборгованості.

5.4. Тренінгове заняття

З метою закріплення отриманих студентами теоретичних знань з теми «Фінансування антикризових заходів» планується проведення тренінгу. Для цього студентам надається блок інформації про конкретне підприємство за кілька років та дані стосовно інвестиційних проектів, які можуть бути реалізовані вказаним суб'єктом підприємництва.

Всі студенти академічної групи опрацьовують дані одного підприємства.

Початковим етапом тренінгу є дослідження структури джерел фінансування підприємства. Студенти повинні визначити, чи дотримуються на підприємстві правила фінансування (золоте правило фінансування, золоте правило балансу, правило вертикальної структури балансу) та спробувати пояснити причини, що могли викликати недотримання підприємством одного чи кількох правил.

На наступному етапі досліджується наявність у підприємства фінансових можливостей для реалізації інвестиційних проєктів. Паралельно необхідно визначити можливий вплив реалізації того чи іншого проєкту на фінансовий стан підприємства, що досліджується. В результаті студенти повинні обрати один проєкт, який з їхньої точки зору є найбільш реалістичним за даних умов.

Після обрання проєкту необхідно оцінити можливості підприємства щодо здійснення його фінансування без припинення операційної діяльності. Також доцільним є дослідження можливостей підприємства щодо залучення кредитних ресурсів (необхідно проаналізувати рівень ставок по банківським кредитам та можливості підприємства щодо залучення коштів з інших джерел). В результаті проведеного аналізу треба розробити кілька варіантів фінансування проєкту та оцінити ефективність кожного з таких варіантів. Критерієм оцінки ефективності є рентабельність власного капіталу.

На останньому етапі тренінгу здійснюється аналіз отриманих результатів та обирається найбільш прийнятний з точки зору студентів варіант фінансування проєкту.

Оцінювання знань студентів відбувається протягом проведення тренінгового заняття з огляду на повноту та якість наданих ними пропозицій та точність здійснених розрахунків.

5.5. Питання для самоконтролю

1. Джерела фінансування антикризових заходів.
2. Форми фінансової санації.
3. Визначення потреби в капіталі для фінансування антикризових заходів.
4. Зміст та види потреби в капіталі.

5. Потреба в капіталі для фінансування антикризових заходів виробничо-технічного характеру.
6. Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів.
7. Правила фінансування антикризових заходів.
8. Економічний зміст і мета санації балансу.
9. Санаційний прибуток та його складові.
10. Порядок проведення санації балансу. Зменшення статутного капіталу в процесі санації балансу підприємства.

*5.6. Розкриття теми передбачає
засвоєння основних термінів і понять*

потреба в капіталі, автономна санація, зовнішня санація, «чиста» санація, санація балансу; санаційний прибуток; ефект фінансового важеля; «золоте правило фінансування», «золоте правило балансу».

ВНУТРІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

6.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 6:

В темі 6 розглядаються зміст, класифікація та шляхи збільшення внутрішніх джерел фінансової стабілізації підприємств.

Зокрема, визначаються заходи зі збільшення виручки від реалізації. Окремо висвітлюються антикризові модулі в рамках реструктуризації активів, визначається місце мобілізації прихованих резервів у системі антикризових заходів. Викладаються методи рефінансування дебіторської заборгованості.

Як напрям зменшення вихідних грошових потоків викладається механізм управління витратами в системі антикризових заходів. Визначається місце управлінського обліку в оптимізації управлінських рішень.

У системі методів управління витратами розглядаються директ-костинг (direct-costing). Визначається місце аналізу «витрати — обсяг реалізації — прибуток» (CVP-аналізу) в оптимізації рішень щодо ціноутворення та змін обсягів виробництва (реалізації). При висвітленні змісту CVP-аналізу подається методика аналізу параметрів беззбитковості підприємства.

Розкривається зміст та значення таргет-костингу та методу ABC (Activity Based Costing) в управлінні та оптимізації структури витрат підприємства.

Як можливий напрям зменшення вихідних грошових потоків розглядається також раціоналізація інвестиційних вкладень підприємства.

Засвоєння матеріалу Теми 6 здійснюється при опрацюванні джерел [29; 30; 31; 36; 37] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 6, студенти будуть ЗНАТИ:

➤ *зміст та класифікацію внутрішніх джерел фінансової стабілізації підприємства;*

- напрямі збільшення вхідних грошових потоків підприємства;
- можливі шляхи збільшення виручки від реалізації;
- зміст реструктуризації активів та методи рефінансування дебіторської заборгованості;
- напрямі зменшення вихідних грошових потоків підприємства;
- механізм та методи управління витратами,

а також УМІТИ:

- ❖ визначати поріг рентабельності з метою оптимізації управлінських рішень на підприємстві відносно зміни обсягів виробництва, реалізації, цін;
- ❖ розробляти систему збалансованих показників (BSC) з метою встановлення причинно — наслідкового зв'язку між стратегічними цілями підприємства та показниками його діяльності;
- ❖ розробляти пропозиції щодо рефінансування дебіторської заборгованості підприємства;
- ❖ приймати рішення щодо ціноутворення та надання знижок покупцям за оплату продукції.

6.2. Тестові завдання

Тест 6.2.1. Мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації підприємства можна досягти:

- А) зменшенням обсягів вхідних грошових потоків;
- Б) в результаті зростання вихідних грошових потоків;
- В) за рахунок збільшення виручки від реалізації;
- Г) за рахунок продажу частини основних засобів;
- Д) в результаті зростання грошових надходжень від операційної та інвестиційної діяльності;
- Е) в результаті зростання грошових надходжень від фінансової діяльності.

Тест 6.2.2. До внутрішніх фінансових джерел санації підприємств відносять:

- А) фінансування санації за рахунок акціонерного капіталу;
- Б) участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника;
- В) участь персоналу в санації підприємства;
- Г) збільшення вхідних грошових потоків на підприємстві;
- Д) державну фінансову підтримку санації підприємств;
- Е) зменшення витрат.

Тест 6.2.3. Рефінансування дебіторської заборгованості здійснюється за допомогою:

- А) отримання кредиту;
- Б) форфейтингу;
- В) лізингу;
- Г) факторингу;
- Д) реалізації зайвих активів.

Тест 6.2.4. Операційний важіль:

- А) дозволяє здійснити кількісне оцінювання впливу зміни обсягів реалізації на величину прибутку;
- Б) є позитивною різницею між фактичною виручкою та виручкою в точці беззбитковості;
- В) є відношенням суми маржинального доходу до прибутку;
- Г) є відношенням постійних витрат до маржинального доходу на одиницю продукції.

Тест 6.2.5. Мобілізація прихованих резервів відбувається:

- А) виключно при проведенні санації підприємства;
- Б) в результаті індексації балансової вартості майнових об'єктів;
- В) у разі продажу активів за балансовою вартістю;
- Г) у разі продажу активів за вартістю, вищою за балансову.

Тест 6.2.6. Управління витратами на основі Target-Costing передбачає:

- А) використання стандартної калькуляції;
- Б) використання зворотної калькуляції;
- В) розщеплення витрат на окремі компоненти в розрізі функціональних параметрів продукції;
- Г) оптимізацію складу продукції;
- Д) запровадження програм зі зниження витрат.

Тест 6.2.7. Система управління витратами на основі розрахунку їх цільових значень — це:

- А) Target-Costing;
- Б) CVP-аналіз;
- В) Direct-Costing;
- Г) Activity Based Costing.

Тест 6.2.8. Розрахунок критичного обсягу реалізації здійснюється за формулою:

- А) відношення змінних витрат на одиницю продукції до ціни;

Б) відношення величини постійних витрат до маржинального доходу на одиницю продукції;

В) відношення обсягу виручки від реалізації до ціни за одиницю продукції;

Г) відношення величини сукупних витрат до маржинального доходу на одиницю продукції.

Тест 6.2.9. Зона безпеки — це:

А) позитивне значення різниці між сумою постійних та змінних витрат;

Б) позитивне значення різниці між фактичною виручкою підприємства та виручкою в точці беззбитковості;

В) сума умовно-постійних витрат та прибутку;

Г) позитивне значення різниці між фактичною виручкою та умовно-змінними витратами;

Д) позитивне значення різниці між фактичною виручкою підприємства та маржинальним доходом;

Е) негативне значення різниці між фактичною виручкою підприємства та виручкою в точці беззбитковості.

Тест 6.2.10. Маржинальний дохід — це:

А) позитивне значення різниці між фактичною виручкою підприємства та виручкою в точці беззбитковості;

Б) позитивне значення різниці між сумою постійних та змінних витрат;

В) сума умовно-постійних витрат та прибутку;

Г) різниця між фактичною виручкою та умовно-змінними витратами.

Тест 6.2.11. Величина маржинального доходу визначається за формулою:

$$\text{А) } \frac{\text{умовно-постійні витрати на випуск ТП}}{1 - \frac{\text{умовно-змінні витрати на одиницю продукції}}{\text{ціна одиниці продукції}}};$$

$$\text{Б) } \frac{\text{умовно-постійні витрати на випуск ТП}}{\text{ціна од. прод.} - \text{умовно-змінні витрати на од. прод.}};$$

В) обсяг реалізації фактичний — обсяг реалізації в точці беззбитковості;

Г) $\frac{\text{маржинальний прибуток}}{\text{прибуток}}$;

Д) немає правильної відповіді.

Тест 6.2.12. В точці беззбитковості:

- А) маржинальний дохід є меншим за суму постійних витрат;
- Б) маржинальний дохід дорівнює сумі постійних витрат;
- В) маржинальний дохід дорівнює сумі змінних витрат;
- Г) маржинальний дохід є більшим за суму постійних витрат;
- Д) маржинальний дохід дорівнює нулю.

Тест 6.2.13. Різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами становить:

- А) чистий прибуток;
- Б) маржинальний дохід;
- В) постійні витрати;
- Г) поріг рентабельності.

Тест 6.2.14. Знайти відповідності:

- 1) Маржинальний дохід — це...
- 2) Зона безпеки — це...
- 3) Операційний важіль — це...

А) позитивне значення різниці між фактичною виручкою підприємства та виручкою в точці беззбитковості;

Б) позитивне значення різниці між сумою постійних та змінних витрат;

В) сума умовно-постійних витрат та прибутку;

Г) різниця між фактичною виручкою та умовно-змінними витратами;

Д) відношення суми маржинального доходу до прибутку підприємства.

Тест 6.2.15. CVP-аналіз ґрунтується на припущеннях:

А) змінні витрати на одиницю продукції змінюються зі зростанням обсягу виробництва;

Б) постійні витрати на випуск продукції в межах певного інтервалу не змінюються зі зміною обсягу виробництва;

В) постійні витрати на одиницю продукції залишаються незмінними незалежно від обсягу виробництва;

Г) умовно-змінні витрати на одиницю продукції залишаються незмінними незалежно від обсягу виробництва.

6.3. Розрахункові завдання

Задача-тест 6.3.1. Якщо кількість реалізованої продукції становить 11 270 шт., ціна одиниці продукції — 25 грн, сума змінних і постійних витрат складають відповідно 225 400 грн та 30 500 грн, то маржинальний дохід на одиницю продукції складає:

- А) 5 грн;
- Б) 10 грн;
- В) 15 грн;
- Г) 25 грн.

Задача-тест 6.3.2. Якщо виручка від реалізації становить 400 000 грн, сума змінних і постійних витрат складає відповідно 200 000 грн та 35 000 грн, то критичний обсяг реалізації становить:

- А) 15 000 грн;
- Б) 70 000 грн;
- В) 300 000 грн;
- Г) 20 000 грн.

Задача-тест 6.3.3. Розрахувати величину маржинального доходу підприємства, якщо відомо, що постійні витрати на виробництво продукції складають 4 тис. грн, обсяг виробництва в точці беззбитковості — 8 тис. грн, виручка підприємства — 10 тис. грн.

- А) 7 тис. грн;
- Б) 5 тис. грн;
- В) 2 тис. грн;
- Г) 6 тис. грн.

Задача-тест 6.3.4. При якому обсязі виробництва буде досягнуто беззбитковість, якщо умовно-постійні витрати складають 2255 грн, ціна одиниці продукції становить 120 грн, змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 65 грн:

- А) 18,8 шт;
- Б) 41 шт;
- В) 34,7 шт;
- Г) 12,2 шт.

Задача-тест 6.3.5 Дохід від реалізації продукції підприємства становить 240 тис. грн. Змінні витрати на випуск продукції складають 160 тис. грн, постійні — 60 тис. грн.

На скільки відсотків зросте прибуток підприємства при зростанні виручки до 264 тис. грн?

- А) на 20 %;
- Б) на 10 %;
- В) на 40 %;
- Г) на 220 %.

Задача — тест 6.3.6. Середній термін інкасації дебіторської заборгованості на підприємстві складає 40 днів. Яку максимальну знижку за оплату протягом 10 днів з моменту відвантаження може надавати покупцям підприємство, враховуючи, що ставка за короткостроковими кредитами банку становить 24 % річних?

- А) 2 %;
- Б) 10 %;
- В) 24 %;
- Г) 5 %.

Задача 6.3.7. На скільки може зменшити обсяги виробництва та реалізації підприємство без загрози зазнати збитків, якщо:

- чистий дохід від реалізації у звітному періоді становить 1 млн грн,
- ціна одиниці продукції становить 9 грн,
- умовно-змінні витрати на одиницю продукції — 4 грн,
- умовно-постійні витрати на виробництво товарної продукції — 500 000 грн.

Розрахунок здійснити двома способами:

1) використовуючи формулу визначення обсягу продукції в точці беззбитковості в натуральному виразі;

**Методичні
вказівки**

2) використовуючи формулу визначення обсягу продукції в точці беззбитковості в вартісному виразі.

Для розв'язання задачі необхідно знайти запас фінансової міцності (зону безпеки) підприємства.

Z_{FM} = Виручка від реалізації — Поріг рентабельності у вартісному виразі;

Беззбитковий обсяг продажу (поріг рентабельності) у вартісному виразі ($Pr_{(в)}$) визначається за формулою:

$$Pr_{(в)} = \frac{\text{Постійні витрати}}{1 - \frac{\text{змінні витрати на одиницю продукції}}{\text{ціна одиниці продукції}}}$$

Беззбитковий обсяг продажу у натуральному виразі ($Pr_{(н)}$) розраховується таким чином:

$$Pr_{(n)} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна одиниці вибору} - \text{Змінні витрати на одиницю продукції}}$$

Задача 6.3.8. Фінансист має таку інформацію про діяльність підприємства.

За звітний рік підприємство виготовило 2000 одиниць продукції. Станом на початок та на кінець звітного року залишків нерелізованої продукції підприємство не мало. Реалізаційна ціна одиниці продукції до включення непрямих податків становить 300 грн собівартість одиниці продукції складає 80 % ціни одиниці продукції. Постійні витрати за даного обсягу випуску продукції становили 35 % загальних витрат на виробництво.

Підприємство планує знизити ціну реалізації продукції з одночасним збільшення обсягу реалізації продукції на 10 % без збільшення виробничих потужностей.

Якою є мінімально прийнятна для підприємства ціна реалізації? Відповідь обґрунтувати.

При розв'язанні задачі необхідно дотримуватись наступної послідовності дій:

1. *Визначити чистий дохід, суму змінних та постійних витрат на всю реалізовану продукцію у звітному періоді.*

2. *Визначити прибуток від реалізації продукції у звітному році. Прибуток звітного року розраховують шляхом віднімання від чистого доходу змінних та постійних витрат на весь випуск продукції.*

3. *Слід мати на увазі, що розрахована сума прибутку є орієнтиром для фінансиста, оскільки після збільшення обсягу реалізації підприємство не повинно отримати фінансовий результат гірший, ніж у звітному періоді.*

4. *При здійсненні розрахунків на плановий період необхідно врахувати, що із зростанням обсягу виробництва прямо пропорційно зростають тільки змінні витрати. Постійні витрати на весь випуск продукції залишаються незмінними.*

Задача 6.3.9. Розрахувати критичний рівень постійних витрат, якщо є така інформація про випуск продукції підприємства:

Показник	Продукція		
	Вироби А	Вироби Б	Вироби В
Обсяг випуску, шт.	100	200	300
Ціна одиниці, грн	180	100	150
Змінні витрати на одиницю, грн	70	65	121

**Методичні
вказівки**

При розв'язку задачі необхідно врахувати, що критичний рівень постійних витрат виникає у випадку, якщо маржинальний дохід повністю відповідає їх сумі, тобто при умові відсутності прибутку підприємства.

В такому випадку розрахунок можна здійснити за формулою:

$$ПВк = \sum_{i=1}^n (Ц - 3м) \times Об,$$

де $ПВк$ — критичний рівень постійних витрат;

$Ц$ — ціна одиниці продукції;

$3м$ — змінні витрати на одиницю продукції;

$Об$ — обсяг випуску продукції певного виду.

Задача 6.3.10. З метою реструктуризації активів фінансист підприємства здійснює оцінку ефективності управління дебіторською заборгованістю. На дату проведення дослідження на підприємстві склалася така ситуація.

Підприємство надає товарний кредит постійному клієнту у розмірі 5 % за оплату протягом 10 днів з дати відвантаження. Максимальний термін погашення заборгованості за контрактом становить 50 днів. Витрати на надання знижки становлять 20 тис. грн.

Підприємство має можливість взяти кредит, ефективна ставка за яким становить 24 % річних.

Які висновки зробить та яке рішення відносно управління дебіторською заборгованістю прийме фінансист? Відповідь обґрунтувати.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно врахувати, що розрахунок витрат на надання знижки здійснюється за формулою:

$$\text{Знижка} = Tз/Tдз \times ДЗ \times Вз,$$

де $Вз$ — величина знижки, %;

$Tз$ — тривалість дії знижки, днів;

$Tдз$ — тривалість відстрочки платежу, днів;

$ДЗ$ — вартість продукції, при оплаті якої надається знижка.

Виходячи зі знайденої суми дебіторської заборгованості, необхідно розрахувати витрати на обслуговування боргу та порівняти їх з витратами на надання знижки.

Задача 6.3.11. Визначити поріг рентабельності підприємства, якщо відомо, що обсяг виробництва протягом звітного періоду відповідав обсягу реалізації і становив 1250 одиниць продукції. Ціна одиниці продукції без непрямих податків становить 100 грн. Витрати підприємства за звітний період становили:

№ п/п	Показник	Сума, грн
1	Витрати на сировину та матеріали	40 000
2	Витрати на заробітну плату робітників	15 000
3	Витрати на заробітну плату управлінського персоналу	8000
4	Оренда офісних приміщень	5000
5	Витрати на електроенергію	8220
6	Витрати на рекламу	4500
7	Нарахування на заробітну плату робітників	5400
8	Нарахування на заробітну плату управлінського персоналу	2880
9	Амортизація обладнання	10 000

**Методичні
вказівки**

Для розв'язання задачі необхідно:

— здійснити групування витрат на змінні та постійні;

— знайти беззбитковий обсяг продажу (поріг рентабельності) у вартісному вираженні ($Пр_{\text{в}}$).

При цьому можна скористатись методичними рекомендаціями до задачі 6.3.7 або здійснити розрахунки за наступною формулою:

$$Пр_{(в)} = \frac{\text{постійні витрати}}{\text{питома вага маржинального доходу у виручці}}$$

6.4. Тренінгове заняття

З метою закріплення у студентів отриманих теоретичних знань з теми «Внутрішні фінансові джерела санації підприємств» планується проведення тренінгу. Завданням тренінгу є формування у студентів уявлення про причинно-наслідковий зв'язок між стратегічними цілями підприємства та окремими показниками його діяльності.

Для проведення тренінгу студенти розбиваються на малі групи. З метою економії часу доцільним є збереження персонального складу міні-груп, сформованих при проведенні тренінгів по темах 1 та 3, оскільки на дослідження особливостей діяльності суб'єктів господарювання студентам надаватимуться дані тих самих підприємств.

Кожна міні-група за визначений період часу має побудувати збалансовану систему показників (Balanced Scorecard) для досліджуваного підприємства. Робота кожної міні-групи повинна бути побудована таким чином:

Етап 1. Формулювання загальних стратегічних цілей компанії.

На цьому етапі кожен з учасників міні-групи формулює і конкретизує своє бачення перспектив розвитку підприємства. Цілі підприємства повинні бути чіткими, кількісно вимірюваними та досяжними в рамках визначеного часового інтервалу.

Етап 2. Групування стратегічних цілей по проєкціям:

- фінанси;
- ринок;
- бізнес-процеси (виробництво);
- потенціал.

Слід відмітити, що студенти можуть виділити і більшу кількість проєкцій за умови попередньої консультації з викладачем. В результаті обговорення кожною міні-групою відбираються конкретизовані стратегічні цілі підприємства. При цьому відбираються виключно пропозиції, що не дублюють одна одну, та ті, що можуть бути реалізовані в ході досягнення інших цілей, включених у збалансовану систему показників.

Етап 3. Формування картки стратегічної системи показників.

На цьому етапі завданням студентів є встановлення взаємозв'язку між цілями в різних проєкціях. При встановленні взаємозв'язків необхідно намагатися уникати дублювання і визначати лише суттєві зв'язки.

Етап 4. Визначення орієнтовних оціночних індикаторів для кожної з проєкцій.

Як оціночні індикатори можуть бути використані кількісні і якісні показники. Доцільно одразу визначитись зі способами вимірювання тих чи інших показників.

Етап 5. Формулювання каталогу заходів для досягнення орієнтовних показників.

Студенти окреслюють можливі заходи щодо досягнення орієнтовних значень оціночних індикаторів і намагаються визначити порядок впровадження збалансованої системи показників на досліджуваному підприємстві.

6.5. Питання для самоконтролю

1. Поняття та класифікація внутрішніх джерел фінансової стабілізації.
2. Збільшення вхідних грошових потоків.
3. Збільшення виручки від реалізації.
4. Реструктуризація активів. Мобілізація прихованих резервів.
5. Методи рефінансування дебіторської заборгованості.
6. Зменшення вихідних грошових потоків.
7. Управлінський облік в антикризовому менеджменті.
8. Управління витратами в системі антикризових заходів. Механізм та методи управління витратами.
9. Директ-костинг (direct-costing).
10. Аналіз: витрати — обсяг реалізації — прибуток (CVP аналіз).
11. Місце та роль аналізу точки беззбитковості в прийнятті антикризових рішень.
12. Таргет-костинг та його значення в оптимізації структури витрат підприємства.
13. Метод ABC (Activity Based Costing) в управлінні витратами.
14. Раціоналізація інвестиційних вкладень.

6.6. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

внутрішні фінансові джерела фінансової стабілізації підприємств; реструктуризація активів; мобілізація прихованих резервів; рефінансування дебіторської заборгованості; директ-костинг (direct-costing); аналіз «витрати — обсяг реалізації — прибуток» (CVP-аналіз); маржинальний дохід; запас фінансової міцності (зона безпеки); критичний обсяг реалізації (беззбитковий обсяг продажу, поріг рентабельності); таргет-костинг; метод ABC (Activity Based Costing); збалансована система показників (Balanced Scorecard).

ЗОВНІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

7.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 7

В темі 7 розглядаються способи фінансування санації підприємств із залученням зовнішніх фінансових джерел.

Розглядаються форми участі власників у санації підприємства та методи і джерела збільшення статутного капіталу.

Визначається зміст двоступінчастої та альтернативної санації.

Висвітлюються форми та мотиви участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника, а також форми фінансування санації персоналом підприємства.

Розкривається зміст та доцільність державної фінансової підтримки санації шляхом прямого державного фінансування та непрямої державної фінансової підтримки санації підприємств. Досліджується практика та оцінюються наслідки використання різних форм державної фінансової підтримки санації підприємств в Україні.

Засвоєння матеріалу Теми 7 здійснюється при опрацюванні джерел [2; 14; 29; 30; 31; 37] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 7, студенти будуть ЗНАТИ:

- форми участі власників у санації підприємства;
- методи та джерела збільшення статутного капіталу в процесі санації підприємства;
- порядок збільшення статутного капіталу згідно з нормами чинного законодавства;
- зміст двоступінчастої та альтернативної санації;
- форми участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника;
- форми фінансової участі персоналу в санації підприємства;
- зміст державної фінансової підтримки санації підприємств: форми прямого державного фінансування та непрямої державної фінансової підтримки санації підприємств;
- наслідки використання різних форм державної фінансової підтримки санації підприємств в Україні,

а також УМІТИ:

- ❖ визначати доцільність залучення тих чи інших зовнішніх фінансових джерел санації підприємства;
- ❖ розраховувати пропорції обміну акцій та ставку доплат при проведенні альтернативної санації.

7.2. Тестові завдання

Тест 7.2.1. До зовнішніх фінансових джерел санації підприємств відносять:

- А) фінансування санації за рахунок акціонерного капіталу;
- Б) участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника;
- В) участь персоналу в санації підприємства;
- Г) збільшення вхідних грошових потоків на підприємстві;
- Д) державну фінансову підтримку санації підприємств.

Тест 7.2.2. Фінансувати санацію власники можуть у таких формах:

- А) внески на збільшення статутного капіталу;
- Б) надання фінансових ресурсів на умовах позики;
- В) зменшення статутного фонду;
- Г) цільові внески на безповоротній основі;
- Д) реструктуризація наявної заборгованості;
- Е) зменшення або списання заборгованості.

Тест 7.2.3. Статутний капітал акціонерного товариства збільшують таким чином:

- А) за рахунок реінвестиції прибутку;
- Б) збільшенням номінальної вартості акцій;
- В) за рахунок дивідендів;
- Г) за рахунок додаткових внесків учасників та засновників;
- Д) обміном облігацій на акції;
- Е) збільшенням кількості акцій існуючої номінальної вартості;
- Є) за рахунок індексації основних фондів.

Тест 7.2.4. Емісійний дохід — це:

- А) сума перевищення доходів, отриманих від емісії власних акцій та інших корпоративних прав над номіналом таких акцій та інших корпоративних прав;
- Б) різниця між курсом емісії та номінальним курсом акцій;

- В) джерело формування додаткового капіталу підприємства;
- Г) сума, яка не включаються до складу валового доходу з метою оподаткування;
- Д) сума, яка включаються до складу валового доходу з метою оподаткування;
- Е) дизажіо.

Тест 7.2.5. Сума перевищення доходів, отриманих від емісії цінних паперів, над їх номіналом, це:

- А) ажіо;
- Б) емісійний дохід;
- В) дизажіо;
- Г) Cash-Flow.

Тест 7.2.6. Конвертовані облигації є:

- А) облигаціями підприємства на пред'явника;
- Б) іменними облигаціями, які передбачають погашення через певний час на визначених умовах боргу підприємства;
- В) іменними облигаціями, які через певний час можна обміняти на визначених умовах на звичайні акції підприємства;
- Г) однією з форм кредитування санації власниками підприємства;
- Д) однією з форм кредитування санації кредиторами підприємства;
- Е) ефективним інструментом зменшення «принципал-агент» конфліктів між власниками корпоративних прав та кредиторами;
- Є) облигаціями конверсійної позики.

Тест 7.2.7. Альтернативна санація передбачає:

- А) додатковий випуск акцій чи емісія облигацій;
- Б) комбінацію зменшення та збільшення статутного капіталу підприємства;
- В) зменшення номінальної вартості статутного капіталу;
- Г) вибір власником на добровільних засадах між деномінацією чи консолідацією своїх корпоративних прав та здійсненням безповоротної фінансової допомоги підприємству;
- Д) вибір фінансових фінансування санації;
- Е) вибір акціонером між здійсненням цільових внесків на погашення відображених у балансі збитків, та зниженням номінальної вартості корпоративних прав.

Тест 7.2.8. Двоступінчаста санація — це:

- А) впровадження антикризових заходів після незавершеної першої фази фінансової санації;
- Б) впровадження фінансово-економічних санаційних заходів після здійснення виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів;
- В) зменшення статутного капіталу підприємства з наступним його збільшенням з метою санації балансу;
- Г) немає правильної відповіді.

Тест 7.2.9. До основних способів реструктуризації заборгованості належать:

- А) трансформація боргу у власність;
- Б) конверсія короткострокової заборгованості в довгострокову;
- В) зменшення або списання заборгованості;
- Г) надання санаційних кредитів;
- Д) пролонгація строків виконання зобов'язань.

Тест 7.2.10. Трансформація боргу у власність:

- А) може відбуватися шляхом емісії нових корпоративних прав;
- Б) не відбувається шляхом емісії нових корпоративних прав;
- В) може відбуватися шляхом емісії (обміну) конвертованих облігацій;
- Г) не може розглядатись як внесок кредитора в статутний капітал боржника;
- Д) не призводить до втрати контролю над підприємством колишніми власниками;
- Е) може призвести до втрати контролю над підприємством колишніми власниками;
- Є) розглядається як внесок кредитора в статутний капітал боржника;
- Ж) може відбуватися шляхом викупу часток (паїв, акцій) у власників з метою їх подальшого обміну на боргові вимоги;
- З) є формою реструктуризації заборгованості;
- І) є формою участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.

Тест 7.2.11. Списання заборгованості:

- А) є безповоротною фінансовою допомогою боржникові;
- Б) є об'єктом оподаткування у відповідності до законодавства;
- В) звільняється від оподаткування у відповідності до законодавства;

Г) є отриманням санаційного прибутку;
Д) є формою участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.

Тест 7.2.12. Особливостями надання санаційних кредитів є:

- А) застосування мінімальних відсоткових ставок;
- Б) застосування максимальних відсоткових ставок;
- В) відсутність застави;
- Г) вимога першокласного кредитного забезпечення;
- Д) наявність висновку аудитора про відповідність ведення бухгалтерського обліку на підприємстві чинному законодавству;
- Е) наявність позитивного висновку аудитора про санаційну спроможність підприємства.

Тест 7.2.13. Персонал підприємства може фінансувати санацію в таких формах, як:

- А) відстрочення винагороди за виробничі результати;
- Б) надання позик;
- В) збільшення номінальної вартості акцій;
- Г) збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості;
- Д) трансформація боргу у власність;
- Е) купівля працівниками акцій свого підприємства;
- Є) обмін облігацій на акції;
- Ж) відмова від винагороди за виробничі результати.

Тест 7.2.14. Знайти відповідності:

1. Формами прямого державного фінансування санації підприємств є:

2. Формами непрямої державної підтримки санації підприємств є:

А) надання податкових пільг підприємствам, які потребують санації;

Б) надання бюджетних позик;

В) субсидювання;

Г) реструктуризація податкової заборгованості;

Д) надання державних гарантій (поручительств);

Е) частковий викуп державою акцій підприємств, які знаходяться на межі банкрутства;

Ж) безпосереднє надання коштів суб'єктам господарювання із централізованих фондів фінансових ресурсів;

З) надання дозволу підприємствам на тимчасове недотримання антимонопольного законодавства;

- І) підтримка фіскального характеру;
- К) державні протекціоністські заходи, спрямовані на захист вітчизняного товаровиробника;
- Л) розміщення державних замовлень на підприємствах, які перебувають у фінансовій кризі.

Тест 7.2.15. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства не допускається:

- А) у разі наявності викуплених товариством акцій;
- Б) якщо після закінчення другого та кожного наступного фінансового року вартість чистих активів такого акціонерного товариства виявиться меншою від статутного капіталу;
- В) якщо розмір власного капіталу є меншим за розмір його статутного капіталу;
- Г) з метою покриття збитків товариства;
- Д) до повної оплати всіх раніше випущених акцій за ціною, що дорівнює або є нижчою за номінальну.

Тест 7.2.16. Збільшення розміру статутного капіталу товариства за рахунок реінвестиції дивідендів здійснюється:

- А) шляхом збільшення номінальної вартості акцій, що належать акціонерам;
- Б) шляхом збільшення кількості акцій, що належать акціонерам;
- В) після прийняття загальними зборами акціонерів рішення про розподіл прибутку;
- Г) не частіше одного разу на п'ять років.

Тест 7.2.17. Переважне право на придбання акцій акціонерного товариства при додатковій емісії акцій:

- А) надається всім акціонерам товариства незалежно від класу акцій в обов'язковому порядку;
- Б) надається виключно власникам привілейованих акцій;
- В) надається власникам простих акцій у процесі приватного розміщення акцій обов'язково;
- Г) надається акціонеру — власнику привілейованих акцій, якщо це передбачено статутом;
- Д) передбачає право придбати розмішувані акції пропорційно частці належних акціонеру акцій певного класу у їх зальній сукупності;
- Е) дозволяє придбати визначену кількість акцій за ціною нижче номінальної.

7.3. Розрахункові завдання

Задача-тест 7.3.1. Балансовий курс акцій до санації становить 80 %. Статутний капітал підприємства сформовано шляхом розміщення 30 тис. шт. простих акцій номіналом 50 грн. Акціонерам запропоновано на вибір: або надати до анулювання дві з трьох наявних у них акцій, або здійснити доплату грошовими коштами з метою покриття збитку підприємства. Визначити ставку доплат та суму приросту вартості акції після санації.

- А) 80 грн, 160 %;
- Б) 40 грн, 80 %;
- В) 50,7 грн, 101 %;
- Г) 30 грн, 60 %.

Задача 7.3.2. В результаті проведення альтернативної санації на підприємстві вдалося погасити збитки у розмірі 300 тис. грн. При цьому кількість акцій підприємства, що перебувають в обігу, зменшилась з 10 тис. до 8 тис. грн, номінальна вартість кожної акції становить 200 грн.

Визначити балансний курс, вартість однієї акції після проведення санації підприємства та приріст вартості акції після санації, якщо власний капітал до санації становив 1,7 млн грн.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно дотримуватись такого алгоритму:

1) Розрахувати балансний курс акції до початку санації. Статутний капітал розраховується як добуток кількості акцій на їх номінальну вартість.

2) Визначити суму чистого санаційного прибутку (ЧСП) підприємства за формулою:

$ЧСП = \text{Валовий санаційний прибуток} - \text{покритий збиток}$,
де Валовий санаційний прибуток є різницею між статутним капіталом до та після санації.

3) Розрахувати балансний курс акції після санації у відсотках до номіналу та у грошовому еквіваленті. При розрахунку вартості власного капіталу необхідно врахувати, що він включає вартість статутного капіталу після санації та чистий санаційний прибуток.

4) Визначити приріст вартості кожної акції.

Задача 7.3.3. Баланс підприємства на дату початку звітного періоду мав такий вигляд:

Актив		Пасив	
Стаття	Сума, тис. грн	Стаття	Сума, тис. грн
Основні засоби	2000	Статутний капітал	4500
Незавершене будівництво	1450	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(1000)
Запаси	1800	Додатково вкладений капітал	0
Дебіторська заборгованість	650	Довгострокові зобов'язання	250
Грошові кошти	100	Короткострокові зобов'язання	2250
Баланс	6000	Баланс	6000

Загальними зборами акціонерів прийнято рішення про проведення двоступінчастої санації шляхом передачі до анулювання кожної третьої акції підприємства з подальшою емісією 50 тис. акцій номіналом 10 грн.

Акції нової емісії передаються кредитору за курсом 80 % для погашення частини короткострокової заборгованості підприємства.

Один із власників підприємства надав на завершення будівництва та введення об'єкта в експлуатацію 250 тис. грн на безповоротній основі. Скласти баланс підприємства після завершення санації (без врахування податкових аспектів), зробити висновки щодо динаміки показників фінансового стану підприємства.

Методичні вказівки

Розв'язок задачі доцільно здійснювати шляхом поетапного коригування показників балансу. Для оцінки фінансового стану підприємства необхідно розрахувати показники ліквідності та фінансової незалежності за балансом до та після санації і проаналізувати зміну їх значень.

Задача 7.3.4. Загальними зборами акціонерів було прийнято рішення про проведення двоступінчастої санації. Статутний капітал підприємства сформовано у сумі 6 млн грн шляхом розміщення простих акцій вартістю 100 грн кожна.

На першому етапі згідно з рішенням загальних зборів акціонерів вирішено надати вибір власникам акцій: здійснення конверсії

акцій у співвідношенні 3:2, або надання доплати у розмірі 67 грн за кожну акцію.

90 % акціонерів надали акції для конверсії, решта — здійснили доплату.

На другому етапі планується здійснення випуску 10 тис. акцій нової емісії, які планується розмістити за курсом 110 %.

Яким буде розмір власного капіталу підприємства та окремих його складових, якщо перед проведенням санації непокритий збиток підприємства становив 1 млн грн, резервний фонд становив 50 тис. грн.

**Методичні
вказівки**

Для розв'язання задачі необхідно розрахувати суму санаційного прибутку, що буде отримано на кожному етапі санації. При розрахунках слід зважати на те, що номінальна вартість однієї акції не змінюється, незважаючи на величину доплат за неї.

7.4. Тренінгове заняття

З метою закріплення теоретичних знань, отриманих студентами при вивченні теми «Зовнішні фінансові джерела санації підприємств», планується проведення тренінгового заняття.

Для проведення тренінгу студентам надається блок інформації про діяльність підприємства (фінансова звітність, інформація про ринковий курс акцій та їх номінальну вартість тощо), яке має непокриті балансові збитки та фінансовий стан якого є кризовим.

Для виконання завдань тренінгу студенти поділяються на малі групи (максимум по 4 особи в міні-групі). Проведення тренінгового заняття відбувається у декілька етапів:

Етап 1: Визначення джерел фінансування санації.

Кожна міні-група протягом однієї академічної години розробляє пропозиції щодо проведення санації підприємства за рахунок виключно зовнішніх фінансових джерел. Після цього відбувається загальне обговорення наданих кожною міні-групою пропозицій. Оскільки всі студенти опрацьовують інформацію про одне й те саме підприємство, викладач може рекомендувати міні-групам розглянути можливість використання визначених ним зовнішніх джерел санації у разі, якщо кілька міні-груп обрало аналогічну комбінацію джерел фінансування антикризових заходів.

Етап 2. Деталізація дій менеджменту підприємства.

Залежно від обраної комбінації зовнішніх джерел фінансування санації, студенти детально описують порядок дій менеджменту підприємства щодо реалізації запланованих заходів. Зокрема, це може бути формування алгоритму дій щодо отримання санаційних кредитів, дослідження можливостей фінансування за рахунок коштів бюджету, переведення боргу підприємства у власність, проведення альтернативної чи двоступінчастої санації тощо.

При цьому необхідно проаналізувати чинні нормативно-правові акти, що регулюють порядок збільшення / зменшення статутного капіталу, надання кредитів, участі персоналу у фінансуванні діяльності підприємства та (за можливості) здійснити дослідження податкових наслідків проведених заходів для підприємства. Доцільним є також визначення часових рамок для окремих запланованих процедур.

Етап 3. Складання балансу підприємства після санації та оцінка ефективності оздоровчих заходів.

Припускаючи, що всі заплановані заходи вдалося реалізувати, кожна з міні-груп формує баланс підприємства після санації та розраховує ефективність санації будь-якими способами, описаними у Розділ 4.4 Практикуму.

Після завершення розрахунків відбувається загальне обговорення отриманих результатів та їх порівняння.

Рівень оцінки за тренінгове заняття залежить від якості та повноти виконання завдань тренінгу міні-групою та активності конкретного студента при обговоренні.

Таким чином, можливим є виставлення двох оцінок кожному учаснику тренінгу: за індивідуальну роботу та за роботу в міні-групі.

7.5. Питання для самоконтролю

1. Фінансове оздоровлення із залученням засобів власників підприємства. Форми участі власників у санації підприємства.

2. Фінансування санації за рахунок акціонерного (пайового) капіталу.

Збільшення статутного капіталу в процесі санації підприємства. Методи та джерела збільшення статутного капіталу.

3. Порядок збільшення статутного капіталу згідно з нормами чинного законодавства.

4. Двоступінчаста санація.
 5. Альтернативна санація.
 6. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
- Форми та мотиви участі кредиторів у санації підприємства.
7. Фінансова участь персоналу в санації підприємства.
 8. Державна фінансова підтримка санації підприємств.
 9. Форми прямого державного фінансування підприємств.
 10. Форми непрямой державної фінансової підтримки санації підприємств. Практика та наслідки використання різних форм державної фінансової підтримки санації підприємств в Україні.

*7.6. Розкриття теми передбачає
засвоєння основних термінів і понять*

зовнішні фінансові джерела санації підприємств, двоступінчаста санація, альтернативна санація, емісійний дохід, конвертовані облігації, валовий санаційний прибуток, чистий санаційний прибуток, санаційний кредит.

САНАЦІЙНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА

8.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 8

В темі 8 розглядаються види та способи реструктуризації, а також зміст та передумови реорганізації підприємств.

Зокрема, реструктуризація підприємства розглядається як специфічний напрям антикризового управління. Висвітлюються форми реструктуризації підприємства залежно від характеру застосовуваних заходів.

Розкривається економічний зміст, види та механізм санаційної реорганізації юридичної особи. Досліджуються фінансовий механізм та мотиви, що можуть спонукати санатора до реорганізації укрупненням або розукрупненням підприємства, перетворенням.

Викладається зміст та порядок складання реорганізаційної угоди, передавального та розподільного балансу.

Визначається зміст та необхідність Due Diligence у системі антикризового управління підприємством.

Засвоєння матеріалу Темі 8 здійснюється при опрацюванні джерел [1; 2; 4; 5; 18; 24; 27; 29; 31; 32; 37; 38] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 8, студенти будуть ЗНАТИ:

- *зміст та форми реструктуризації підприємств;*
- *зміст, види та законодавчі передумови та вимоги проведення санаційної реорганізації підприємств;*
- *фінансовий механізм та форми реорганізації укрупненням підприємства;*
- *фінансовий механізм та форми реорганізації розукрупненням підприємства;*
- *зміст та порядок складання реорганізаційної угоди;*
- *зміст, принципи та порядок складання передавального та розподільного балансів підприємства;*
- *структуру, зміст та передумови проведення Due Diligence,*

а також УМІТИ:

- ❖ скласти передавальний та розподільний баланси;
- ❖ визначати пропорції обміну корпоративних прав під час реорганізації;
- ❖ обрати та обґрунтувати обрану форму реструктуризації.

8.2. Тестові завдання

Тест 8.2.1. Реорганізація підприємства — це:

А) здійснення організаційно-господарських, правових, технологічних заходів, спрямованих на зміну форми власності підприємства, удосконалення управління ним, організаційної структури, формування ефективної структури активів та виробничого процесу, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів;

Б) повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства;

В) один із напрямів його реструктуризації;

Г) корпоративна реструктуризація.

Тест 8.2.2. Рефінансування дебіторської заборгованості здійснюється в межах санаційних заходів із:

А) фінансової реструктуризації;

Б) реструктуризації виробництва;

В) реорганізації;

Г) реструктуризації активів;

Д) корпоративної реструктуризації.

Тест 8.2.3. Реорганізація перетворенням має наслідком:

А) подібнення підприємства;

Б) укрупнення підприємства;

В) збереження розмірів підприємства;

Г) зміну форми власності підприємства;

Д) зміну організаційно-правової форми підприємства;

Е) немає правильної відповіді.

Тест 8.2.4. У разі реорганізації боржника поділом його на кілька підприємств:

А) підприємство-боржник не втрачає свій юридичний статус;

Б) заборгованість підприємства-боржника покривається колишніми власниками його корпоративних прав;

В) підприємство-боржник виключається з державного реєстру та втрачає юридичний статус;

Г) борги боржника визнаються безнадійними;

Д) усі майнові права та обов'язки підприємства переходять до юридичних осіб, які виникли в результаті реорганізації.

Тест 8.2.5. З метою реструктуризації виробництва можуть здійснюватися заходи з:

А) підвищення ефективності маркетингу;

Б) продажу зайвого обладнання;

В) диверсифікації асортименту продукції;

Г) списання заборгованості;

Д) рефінансування дебіторської заборгованості.

Тест 8.2.6. До заходів щодо фінансової реструктуризації можна віднести:

А) злиття підприємств;

Б) реструктуризацію заборгованості перед кредиторами;

В) ліквідацію підприємства;

Г) збільшення статутного капіталу;

Д) заморожування інвестиційних вкладень.

Тест 8.2.7. Оберіть вірні відповіді:

1) У разі реорганізації злиттям...

2) У разі реорганізації приєднанням...

А) бухгалтерські баланси підприємств, що об'єднуються, консолідуються;

Б) заборгованість підприємства-боржника погашається колишніми власниками його корпоративних прав;

В) підприємства виключаються з державного реєстру та втрачають юридичний статус;

Г) підприємства не виключаються з державного реєстру, не втрачають юридичного статусу та продовжують свою діяльність;

Д) одне підприємство не втрачає юридичного статусу та продовжує фінансово-господарську діяльність, а всі інші втрачають юридичний статус та виключаються з державного реєстру;

Е) усі майнові права та обов'язки підприємств, що об'єднуються, переходять до юридичної особи, яка виникла в результаті приєднання.

Тест 8.2.8. До заходів, що здійснюються в рамках реструктуризації активів, відносять:

- А) збільшення власного капіталу підприємства;
- Б) рефінансування дебіторської заборгованості;
- В) продаж зайвого обладнання, запасів сировини, матеріалів;
- Г) залучення додаткових кредитів;
- Д) впровадження системи раннього попередження та реагування.

Тест 8.2.9. Розрізняють такі основні форми реструктуризації:

- А) реструктуризація виробництва;
- Б) приватизація;
- В) реструктуризація активів;
- Г) фінансова реструктуризація;
- Д) реорганізація;
- Е) реструктуризація управління;
- Є) реструктуризація пасивів;
- Ж) корпоративна реструктуризація.

Тест 8.2.10. Таргет-підприємство — це:

- А) підприємство-об'єкт реорганізаційної угоди;
- Б) підприємство-інвестор реорганізаційної угоди;
- В) підприємство-об'єкт угоди придбання;
- Г) підприємство-об'єкт угоди поглинання.

Тест 8.2.11. Фінансова реструктуризація включає:

- А) диверсифікацію асортименту продукції;
- Б) приватизацію підприємства;
- В) зворотний лізинг;
- Г) заморожування інвестиційних вкладень;
- Д) одержання додаткових кредитів.

Тест 8.2.12. Витрати «Mergers & Acquisition» є:

- А) сукупними витратами таргет-підприємства та інвестора;
- Б) операційними витратами таргет-підприємства;
- В) собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) таргет-підприємства;
- Г) витратами реорганізації;
- Д) різницею між ціною придбання корпоративних прав таргет-підприємства та його вартістю як окремої економічної одиниці;

Е) надбавкою (премією) за право отримати контроль над таргет-підприємством.

Тест 8.2.13. Знайти відповідності:

- 1) Операції «Merger»;
- 2) Операції «Acquisition»:

- А) спрямовані на укрупнення підприємств;
- Б) спрямовані на розукрупнення підприємств;
- В) є операціями придбання контрольного пакета корпоративних прав одного підприємства іншим;
- Г) є операціями злиття одного підприємства з іншим;
- Д) є операціями приєднання одного підприємства до іншого;
- Е) є операціями поділу підприємства;
- Є) є операціями виокремлення зі складу діючого підприємства одного або кількох структурних підрозділів.

Тест 8.2.14. Due Diligence:

- А) є комплексним аналізом усіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства;
- Б) є необхідною передумовою прийняття рішення великими компаніями щодо придбання (чи поглинання) інших підприємств;
- В) має на меті мінімізацію ризиків інвесторів;
- Г) забезпечує інформаційну транспарентність операцій реорганізації;
- Д) всі відповіді невірні (яке ваше визначення Due Diligence?).

Тест 8.2.15. Знайти відповідності:

- 1) Під час реорганізації підприємств злиттям чи приєднанням складаються:
- 2) Під час реорганізації підприємств поділом чи виділенням складаються:

- А) реорганізаційна угода;
- Б) розподільний баланс;
- В) передавальний баланс;
- Г) план реорганізації.

Тест 8.2.16. Знайти відповідності:

- 1) Конгломератне укрупнення — це об'єднання;
- 2) Вертикальне укрупнення — це об'єднання;
- 3) Діагональне укрупнення — це об'єднання;
- 4) Горизонтальне укрупнення — це об'єднання;

- А) двох або більше підприємств, які виробляють однаковий тип товару;
- Б) суб'єктів господарювання різних галузей та видів діяльності;
- В) одного підприємства зі споживачем продукції;
- Г) двох або більше підприємств, які надають однакові послуги;
- Д) двох або більше підприємств, які належать до однієї галузі;
- Е) одного підприємства з його постачальником сировини.

Тест 8.2.17. Знайти відповідності між змінами розмірів підприємства:

- 1) Розукрупнення підприємства...
- 2) Укрупнення підприємства...
- 3) Без зміни розмірів підприємства...

та

Видами реорганізації:

- А) злиття;
- Б) виділення;
- В) приєднання;
- Г) поділ;
- Д) перетворення;
- Е) аквізиція.

8.3. Розрахункові завдання

Задача 8.3.1. Номінальна вартість однієї акції ПАТ «Зірка» складає 10 грн, а акції ПАТ «Іскра» — 5 грн. Статутний капітал підприємств становить 2 млн грн і 4 млн грн відповідно.

На загальних зборах підприємств було прийняте рішення про припинення їх діяльності шляхом злиття і створення підприємства — правонаступника ПАТ «Промінь». Засновники прийняли рішення щодо формування статутного капіталу ПАТ «Промінь» у розмірі 8 млн грн шляхом емісії акцій номіналом 20 грн кожна.

Вартість підприємств-правопередників розраховувалась виходячи з ринкового курсу їх корпоративних прав, що становили 120 і 150 % відповідно.

Визначити коефіцієнт обміну акцій ПАТ «Зірка» та ПАТ «Іскра» на акції ПАТ «Промінь».

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі доцільно дотримуватись наступного алгоритму:

1. Розрахувати кількість акцій кожного з підприємств;

2. Визначити ринкову вартість підприємств-правопередників;

3. Встановити пропорцію розподілу акцій підприємства- правонаступника між ПАТ «Зірка» та ПАТ «Іскра»;

4. Визначити коефіцієнти обміну для кожного з підприємств-правопередників.

Задача 8.3.2. Загальними зборами ПАТ «Зірка» затверджено договір приєднання до ПАТ «Іскра». Пропорція обміну корпоративних прав становить 4:3. Агреговані дані балансів підприємств до реорганізації наведено в таблиці 8.3.1.

Скласти баланс ПАТ «Іскра» після приєднання, враховуючи те, що підприємство ПАТ «Іскра» до моменту реорганізації було власником 10 % акцій ПАТ «Зірка».

Таблиця 8.3.1

АГРЕГОВАНІ ДАНІ ПО ПІДПРИЄМСТВАМ, ЩО РЕОРГАНІЗУЮТЬСЯ

Стаття	ПАТ «Зірка»	ПАТ «Іскра»
Необоротні активи	2000	4000
Оборотні активи	1500	3000
Статутний капітал	1800	5000
Резервний капітал	10	50
Нерозподілений прибуток	290	250
Довгострокові зобов'язання	600	700
Короткострокові зобов'язання	800	1000

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно врахувати, що згідно зі ст. 84 Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008р. № 514-VI, не підлягають конвертації акції товариства, що приєднується, які були викуплені цим товариством або власником яких є товариство, до якого здійснюється приєднання. Такі акції анулюються.

Після здійснення вказаних коригувань необхідно розрахувати суму збільшення статутного капіталу ПАТ «Іскра» і скласти новий баланс.

Задача 8.3.3. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю «Альфа» прийняли рішення про його реорганізацію шляхом поділу на ТОВ «Бета» (сфера діяльності — аудиторська та консультативна діяльність) та ТОВ «Гамма» (видавництво). Частка кожного з учасників у статутному капіталі ТОВ «Альфа» складає 50 %. Згідно з угодою про реорганізацію, що укладена засновниками, базою для розподілу майна та джерел його формування між підприємствами- правонаступниками є ринкова вартість основних засобів, що розподіляються залежно від цільового призначення наступним чином:

Об'єкт основних засобів	ТОВ «Альфа»	ТОВ «Бета»	ТОВ «Гамма»
Офісна будівля	2 000 000	2 000 000	
Приміщення цеху	1 500 000		1 500 000
Легкові автомобілі	190 000	190 000	
Вантажний автомобіль	100 000	100 000	
Офісні меблі	10 000	10 000	
Виробниче обладнання	400 000	220 000	180 000

Скласти розподільний баланс підприємства, якщо перед реорганізацією баланс ТОВ «Альфа» мав такий вигляд:

Актив	Сума, тис. грн	Пасив	Сума, тис. грн
Необоротні активи	4 200 000	Статутний капітал	3 200 000
Оборотні активи	2 800 000	Резервний капітал	100 000
		Нерозподілений прибуток	450 000
		Заборгованість	3 250 000
Баланс	7 000 000	Баланс	7 000 000

При формуванні розподільного балансу необхідно врахувати, що за угодою про реорганізацію засновник ТОВ «Гамма» отримує компенсацію, яка виплачується за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства-правопопередника.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі спочатку необхідно визначити, яка частка основних засобів буде отримана кожним із підприємств- правонаступників за угодою про реорганізацію. Після цього необхідно визначити суму компенсації, що буде отримана одним із підприємств за рахунок нерозподіленого прибутку.

При розрахунку суми компенсації (як різниці між вартістю фактично отриманих основних засобів та основних засобів, які б мало отримати підприємство, виходячи з частки у капіталі) слід врахувати, що вона буде виплачена засновнику ТОВ «Гамма». Сума компенсації виплачується до моменту складання розподільного балансу.

При формуванні розподільного балансу необхідно врахувати, що резервний капітал та нерозподілений прибуток підприємства «Альфа» зменшуються на суму компенсації і формують додатковий капітал підприємств- правонаступників.

8.4. Тренінгове заняття

З метою закріплення у студентів отриманих теоретичних знань з теми «Санаційна реструктуризація підприємства» пропонується проведення тренінгу. Для проведення тренінгу студентам надається блок інформації (фінансова звітність за ряд років, витяги зі статуту, що дозволяють визначити особливості діяльності підприємства, опис основних видів діяльності, відомості про організаційну структуру підприємства, результати оцінювання імовірності банкрутства тощо) по конкретному підприємству.

Студенти розбиваються на малі групи (по 5—6 чоловік залежно від кількості студентів в академічній групі, але не більше 4 груп), кожна з яких через годину має запропонувати обґрунтований перелік заходів для поліпшення діяльності вказаного підприємства.

Залежно від характеру пропонованих заходів необхідно виділити одну з форм реструктуризації, що наведені в таблиці 8.4.1.

Таблиця 8.4.1

ТИПОВІ ЗАХОДИ В РАМКАХ КОНКРЕТНИХ ФОРМ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

Форма	Заходи
Реструктуризація управління	<ul style="list-style-type: none"> • створення нових структурних підрозділів для забезпечення ефективного управління виробничим процесом на підприємстві; • реорганізація або ліквідація підрозділів в існуючій організаційній структурі; • зміна структури управління підприємства; • реінжиніринг бізнес-процесів тощо
Реструктуризація виробництва	<ul style="list-style-type: none"> • оптимізація кількісного складу працівників підприємства; • диверсифікація асортименту продукції; • зменшення витрат на виробництво тощо
Реструктуризація активів	<ul style="list-style-type: none"> • продаж майна, що не використовується у виробничому процесі; • списання майна; • передання майна в оренду; • рефінансування дебіторської заборгованості; • здійснення заходів щодо об'єктів незавершеного будівництва тощо
Реструктуризація пасивів	<ul style="list-style-type: none"> • списання заборгованості з простроченим терміном позовної давності; • реструктуризація заборгованості перед кредиторами; • зниження вартості кредитного фінансування; • збільшення статутного капіталу тощо
Корпоративна реструктуризація (реорганізація)	<ul style="list-style-type: none"> • поділ; • виділення; • перетворення; • злиття; • приєднання; • аквізиція

Обрання форми реструктуризації необхідно обґрунтувати. Для цього кожній групі виділяється не більше 10 хв.

Після обґрунтування запропонованого способу реструктуризації студенти отримують план заходів, які дійсно застосовувались для виведення підприємства з кризи.

За результатами дискусії щодо оптимальності застосованого та запропонованих студентами варіантів кожен зі студентів, що

приймає участь в обговоренні, може не тільки отримати додаткові бали за участь у тренінгу, але й сформуванати власну оцінку якості та обгрунтованості висловлених пропозицій.

8.5. Питання для самоконтролю

1. Реструктуризація підприємства як специфічний напрям антикризового управління.
2. Форми реструктуризації підприємства.
3. Санаційна реорганізація підприємств. Види реорганізації підприємств.
4. Законодавчі передумови та вимоги проведення реорганізації підприємств.
5. Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди.
6. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств. Фінансовий механізм укрупнення підприємств.
7. Мотиви, що можуть спонукати санатора до реорганізації укрупненням підприємства.
8. Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств.
9. Мотиви, що можуть спонукати санатора до реорганізації розукрупненням підприємства.
10. Перетворення як окремий випадок реорганізації підприємств.
11. Передавальний та розподільний баланси. Принципи складання розподільного балансу.
12. Due Diligence у системі антикризового управління.

8.6. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

реструктуризація підприємства, реструктуризація управління, реструктуризація виробництва; реструктуризація активів; реструктуризація пасивів (фінансова реструктуризація); корпоративна реструктуризація; реорганізація підприємства; операції «Mergers & Acquisition»; Due Diligence; таргет-підприємство; ефект синергізму; горизонтальне укрупнення; вертикальне укрупнення; діагональне (конгломератне) укрупнення; злиття; приєднання; аквізиція; поділ; виділення (виокремлення); перетворення; реорганізаційна угода; передавальний баланс; розподільний баланс.

ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

9.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 9

В темі 9 розглядаються необхідність, принципи, мета і види оцінювання майна та майнових прав підприємства.

Зокрема, визначаються підстави для проведення оцінки вартості майна підприємства, суб'єкти оціночної діяльності, їх права, обов'язки та відповідальність. Вивчаються стандарти оцінювання вартості майна.

Визначаються зміст ринкової та ліквідаційної вартості об'єкта оцінювання. Викладається зміст методів оцінювання: майнового (витратного) підходу; дохідного підходу (зокрема, непрямой капіталізації доходу (дисконтування грошового потоку), оцінювання вартості на основі дисконтування EVA, прямої капіталізації доходу); швейцарського методу усередненої оцінки; ринкового (порівняльного) підходу (методу мультиплікаторів трансакцій, методу мультиплікаторів середньозваженої вартості продажу корпоративних прав).

Вивчається порядок оцінювання вартості майна підприємства та складання звіту про оцінку вартості майна підприємства.

Визначаються особливості оцінювання вартості цілісного майнового комплексу, нерухомого та рухомого майна, нематеріальних активів.

Засвоєння матеріалу Теми 9 здійснюється при опрацюванні джерел [6—10; 21; 29; 31] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 9, студенти будуть ЗНАТИ:

- *види та принципи оцінювання вартості підприємства;*
- *зміст нормативно-правових документів з питань оцінювання вартості майна в Україні;*
- *зміст дохідного, майнового, ринкового підходів до оцінювання вартості майна підприємства;*
- *підстави та порядок оцінювання вартості майна підприємства;*

- порядок складання звіту про оцінювання вартості майна підприємства;
- особливості оцінювання вартості цілісного майнового комплексу, нематеріальних активів, нерухомого та рухомого майна;
- права, обов'язки та відповідальність оцінювачів і суб'єктів оцінної діяльності,

а також УМІТИ:

- ❖ розраховувати ставку дисконтування для оцінювання вартості підприємства;
- ❖ оцінювати вартість майна підприємства на основі застосування окремих методів;
- ❖ визначати умови застосування ти чи інших методів оцінювання вартості майна та притаманні їм обмеження.

9.2. Тестові завдання

Тест 9.2.1. Метод оцінювання вартості майна підприємства, який ґрунтується на визначенні відновної вартості активів, — це:

- А) метод витрат;
- Б) метод балансової вартості;
- В) метод капіталізованої вартості;
- Г) метод майбутнього чистого грошового потоку;
- Д) метод аналогів.

Тест 9.2.2. Метод капіталізованої вартості застосовують:

- А) оцінюючи вартість підприємства як цілісного майнового комплексу;
- Б) оцінюючи корпоративні права підприємства;
- В) при оцінці окремих об'єктів основних засобів;
- Г) при стабільній роботі підприємства;
- Д) при оцінці гудвілу.

Тест 9.2.3. Вартість відтворення об'єкта оцінювання на дату оцінювання — це:

- А) балансова вартість;
- Б) первісна вартість;
- В) відновна вартість;
- Г) ліквідаційна вартість;
- Д) залишкова вартість.

Тест 9.2.4. Методами оцінки вартості підприємств є:

- А) дисконтування грошових потоків;
- Б) бенчмаркінг;

- В) метод зіставлення мультиплікаторів;
- Г) таргет-костінг;
- Д) швейцарський метод усередненої оцінки.

Тест 9.2.5. Інвентаризація проводиться з метою:

- А) визначення достовірності звітності підприємства, її повноти і відповідності чинному законодавству;
- Б) розробки санаційної концепції;
- В) забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку через їх зіставлення з фактичною наявністю майна;
- Г) виявлення санаційної спроможності підприємства.

Тест 9.2.6. Економічна додана вартість підприємства (EVA) розраховується за формулою:

- А) Потенційна вартість підприємства після впровадження антикризових заходів — Ліквідаційна вартість підприємства до впровадження антикризових заходів;
- Б) (Рентабельність інвестованого капіталу — Середньозважена ціна капіталу) × Інвестований капітал;
- В) Частка власного капіталу в структурі капіталу × Ціна власного капіталу + Частка позикового капіталу в структурі капіталу × Ціна позикового капіталу;
- Г) Скоригований Чистий прибуток — (Інвестований капітал × Середньозважена ціна капіталу).

Тест 9.2.7. Строк експозиції об'єкта оцінювання — це:

- А) строк, протягом якого об'єкт оцінювання може бути проданий на ринку за найвищою ціною;
- Б) строк, протягом якого об'єкт оцінювання може бути виставлений для продажу на ринку з метою забезпечення його відчуження за найвищою ціною;
- В) строк, тривалість якого залежить від співвідношення попиту та пропонування на подібне майно, кількості покупців, їх купівельної спроможності та інших факторів;
- Г) мінімальний строк продажу аналогічних об'єктів.

Тест 9.2.8. Ліквідаційна маса — це:

- А) майно, що залишилося після ліквідації підприємства-банкрута;
- Б) сукупність майнових активів банкрута, що належать йому на правах власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури;

В) майнові активи банкрута, що підлягають ліквідації (розпродажу);

Г) сукупність майнових активів банкрута, що належать йому на правах власності або повного господарського відання, виявлені в ході ліквідаційної процедури.

Тест 9.2.9. Ставка дисконтування в контексті оцінювання вартості підприємства:

А) є коефіцієнтом, що застосовується для визначення майбутньої вартості поточних грошових потоків;

Б) є коефіцієнтом, що застосовується для визначення поточної вартості грошових потоків, які прогнозуються на майбутнє;

В) характеризує норму прибутку, за якою майбутні грошові надходження приводяться до теперішньої вартості на момент оцінювання;

Г) показує рівень ризику інвестування коштів в об'єкт оцінювання;

Д) розраховується на основі моделі EVA;

Е) розраховується на основі моделі середньозваженої вартості капіталу.

Тест 9.2.10. Згідно вимог законодавства оцінювання майна підприємства є обов'язковим при:

А) створенні підприємств (господарських товариств) на базі державного майна або майна, що є у комунальній власності;

Б) реорганізації, банкрутстві, ліквідації державних, комунальних підприємств та підприємств (господарських товариств) з державною часткою майна (часткою комунального майна);

В) виділенні або визначенні частки майна у спільному майні;

Г) визначенні вартості внесків учасників та засновників господарського товариства;

Д) переоцінці основних засобів для цілей бухгалтерського обліку.

Тест 9.2.11. Проведення незалежного оцінювання майна виключно сторонніми організаціями є обов'язковим у випадках:

А) застави державного та комунального майна;

Б) відчуження державного та комунального майна способами, що не передбачають конкуренцію покупців у процесі продажу, або у разі продажу одному покупцю;

В) відчуження державного та комунального майна способами, що передбачають конкуренцію покупців у процесі продажу;

Г) визначення збитків або розміру відшкодування;

Д) надання в оренду державного або комунального майна.

Тест 9.2.12. Ставка капіталізації — це коефіцієнт, який:

А) застосовується для визначення вартості об'єкта виходячи з очікуваного доходу від його використання за умови, що дохід передбачається незмінним протягом визначеного періоду в майбутньому;

Б) характеризує норму доходу на інвестований капітал (власний та/або позиковий) і норму його повернення;

В) застосовується для визначення поточної вартості виходячи з грошових потоків, які прогноуються на майбутнє, за умови їх зміни протягом періодів прогнозування;

Г) характеризує норму доходу на позиковий капітал і норму його повернення.

Тест 9.2.13. Для врахування гудвілу в процесі оцінювання вартості підприємства можливим є застосування:

А) методу капіталізації доходів;

Б) методу прямого відтворення;

В) методу зіставлення мультиплікаторів;

Г) швейцарського методу усередненої оцінки.

Тест 9.2.14. Метод прямої капіталізації:

А) передбачає дисконтування грошових потоків;

Б) передбачає визначення вартості об'єкта оцінювання на підставі очікуваного доходу від його використання;

В) застосовується в разі рівномірного надходженні рівних за величиною доходів;

Г) застосовується в разі нерівномірного надходженні рівних за величиною доходів;

Д) застосовується з метою врахування вартості гудвілу в процесі оцінки.

Тест 9.2.15. Знайти відповідності:

1) Ринкова вартість об'єкта оцінювання — це...

2) Ліквідаційна вартість об'єкта оцінювання — це...

3) Вартість ліквідації — це...

А) вартість, яку очікується отримати за об'єкт оцінювання, що вичерпав корисність відповідно до своїх первісних функцій;

Б) вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінювання на ринку подібного майна на дату оцінювання за угодою, укладеною

між покупцем і продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна зі сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу;

В) вартість, яка може бути отримана за умови продажу об'єкта оцінювання у строк, що є значно коротшим від строку експозиції подібного майна, протягом якого воно може бути продане за ціною, яка дорівнює ринковій вартості.

Тест 9.2.16. Знайти відповідності:

- А) Майновий підхід до оцінювання вартості окремих об'єктів...
- Б) Дохідний підхід до оцінювання вартості окремих об'єктів...
- В) Витратний підхід до оцінювання вартості окремих об'єктів...

1) ...ґрунтується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінювання визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найефективнішого використання об'єкта оцінювання, у тому числі доходу від його можливого перепродажу;

2) ...ґрунтується на врахуванні принципів корисності і заміщення, що передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінювання з подальшим коригуванням їх на суму зносу;

3) ...ґрунтується на тезі, що потенційний покупець не заплатить за об'єкт ціну більшу, ніж його можливі сукупні витрати на відновлення цього об'єкта в поточному стані та в діючих цінах, який забезпечуватиме його власникові очікувану корисність;

4) ...ґрунтується на розрахунку вартості підприємства як суми вартостей усіх активів, що становлять цілісний майновий комплекс, за вирахуванням зобов'язань;

5) ...ґрунтується на врахуванні принципів корисності і заміщення, що передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінювання з подальшим коригуванням їх на суму знецінення.

Тест 19.2.17. Знайти відповідності:

- А) Метод прямої капіталізації доходу...
- Б) Метод непрямої капіталізації доходу...
- В) Метод дисконтування грошових потоків...
- Г) Метод оцінювання вартості на основі дисконтування EVA...

1) є методом, згідно якого вартість об'єкта оцінювання прирівнюється до сумарної теперішньої вартості майбутніх чистих грошових потоків (Cash-flow), які можна отримати в результаті володіння ним, зменшеної на величину можливих зобов'язань підприємства та збільшеної на вартість надлишкових активів;

2) ґрунтується на концепції теперішньої вартості майбутнього Cash-flow, який може генерувати об'єкт оцінювання в розрізі окремих періодів;

3) використовується у випадках, коли прогнозовані грошові потоки від використання об'єкта оцінювання є непостійними протягом певного періоду прогнозування;

4) використовується у випадках, коли прогнозується постійний за величиною та рівний за проміжками періоду прогнозування чистий дохід, отримання якого не обмежується в часі;

5) є одним з методів дохідного підходу до оцінювання вартості окремих об'єктів;

6) використовується у випадках, коли прогнозовані грошові потоки від використання об'єкта оцінювання є неоднаковими за величиною;

7) є методом DCF.

Тест 9.2.18. Знайти відповідності:

А) Ринковий підхід до оцінювання вартості майна...

Б) Порівняльний підхід до оцінювання вартості майна...

В) Швейцарський метод усередненої оцінки...

1) є комбінацією методів оцінювання за майновим підходом та капіталізацією доходів;

2) передбачає використання в процесі оцінювання ринкової інформації про купівлю-продаж аналогічних об'єктів;

3) доцільно використовувати у випадках, коли оцінки, отримані за методом капіталізації, перевищують вартість об'єкта, розраховану за майновим підходом;

4) ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування;

5) використовують з метою урахування вартості гудвілу в процесі оцінювання вартості підприємства;

6) передбачає використання в процесі оцінювання інформації про ринковий курс корпоративних прав порівнюваних підприємств.

Тест 9.2.19. Знайти відповідності:

А) Метод мультиплікаторів трансакцій...

Б) Метод мультиплікаторів середньозваженої вартості продажу акцій...

1) передбачає використовувати в якості базової величини для оцінювання та розрахунку мультиплікаторів нетто-вартість підприємства, що репрезентує ринкову вартість його корпоративних прав;

2) передбачає використовувати в якості базової величини для оцінювання та розрахунку мультиплікаторів бруто-вартість підприємства, що репрезентує ринкову вартість усього капіталу об'єкта оцінювання у поєднанні з вартістю операційної діяльності;

3) є одним із методів ринкового підходу до оцінювання вартості майна;

4) є одним із методів порівняльного підходу до оцінювання вартості майна.

Тест 9.2.20. Знайти відповідності:

А) Використання моделі оцінювання капітальних активів...

Б) Використання моделі приросту дивідендів...

В) Використання моделі CAPM...

Г) Використання моделі Гордона...

1) передбачає визначення ціни залучення власного капіталу як відношення прогнозованої суми дивідендів на наступний рік до курсу акцій, скоригованого на величину приросту дивідендів;

2) передбачає залежність ставки вартості власного капіталу від безризикової процентної ставки на ринку капіталів, середньої дохідності ринкового портфеля інвестицій, значення β -коефіцієнта.

9.3. Розрахункові завдання

Задача 9.3.1. Визначити вартість підприємства методом прямої капіталізації доходів з використанням бруто і нетто підходів на основі даних:

Форма капіталу	Сума, тис. грн	Вартість залучення, %
Статутний капітал	1450	20
Нерозподілений прибуток	50	10
Довгострокові позики	200	27
Короткострокові позики	400	21
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1400	15

Згідно з розрахунками, середній розмір чистого прибутку підприємства становитиме 100 тис. грн.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно дотримуватись наступного алгоритму:

1. Визначити середньозважену вартість капіталу за формулою:

$$WACCs = K_{BK} \times \frac{BK}{K} + (1 - P_m) \times K_{PK} \times \frac{PK}{K},$$

де BK , PK — власний та позиковий капітал;

K — загальний капітал;

P_m — податковий мультиплікатор

K_{BK} , K_{PK} — очікувана ставка вартості власного та позикового капіталу.

2. Розрахувати вартість підприємства з використанням нетто-підходу за формулою:

$$ВП_k = \frac{ЧП}{K_{BK}},$$

де $ВП_k$ — вартість підприємства за методом капіталізації доходу;

$ЧП$ — чистий прибуток підприємства;

3. Розрахувати вартість підприємства з використанням бруто-підходу за формулою:

$$ВП_k = \frac{NOPAT}{WACCs} - PK,$$

де $NOPAT$ — прибуток до сплати процентів та після оподаткування.

Задача 9.3.2. Визначити вартість офісного центру, що планується продати в рамках проведення санації боржника-забудовника на основі приведених даних.

Загальна площа офісного центру становить 5000 м^2 . Орендна плата становить 80 грн/м^2 за місяць і відповідає типовим умовам для таких договорів. Сукупні витрати на утримання будівлі становлять $1,5 \text{ млн грн}$ за рік. Згідно проведеного дослідження дохідність аналогічних об'єктів становить 25% річних.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно керуватись вимогами Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1442. Ви-

ходячи з наданих в задачі даних можливим є застосування методу капіталізації доходу, що передбачає таку послідовність оціночних процедур:

- прогнозування валового доходу на основі результатів аналізу зібраної інформації про оренду подібного нерухомого майна з метою проведення аналізу умов оренди (розміру орендної плати та типових умов оренди) або інформації про використання подібного нерухомого майна;

- прогнозування операційних витрат та чистого операційного доходу (рентного доходу) (як правило за рік з дати оцінювання). Чистий операційний дохід розраховується як різниця між валовим доходом та операційними витратами;

- обґрунтування вибору оціночної процедури визначення ставки капіталізації та її розрахунок;

- розрахунок вартості об'єкта оцінювання шляхом ділення чистого операційного доходу або рентного доходу на ставку капіталізації.

Задача 9.3.3. Визначити вартість підприємства методом дисконтування EVA на основі таких даних:

Показник	Факт	1 рік	2 рік	3 рік	В усі інші періоди
Сума пасиву, в т.ч.	2000	2210	2150	2150	2150
— зобов'язання, що залучені на платній основі	800	750	700	650	650
— зобов'язання, на які не нараховуються відсотки	100	200	150	150	150
Фінансовий результат від звичайної діяльності	210	225	250	270	270
Вартість залучення позикових коштів, %	22	21	20	20	20
Вартість залучення власних коштів, %	19	18	18	18	18
Чистий рух коштів на рахунках підприємства		40	-15	-5	-5
Надлишкові активи	100	100	100	100	100

Розрахунок вартості підприємства методом дисконтування EVA може бути здійснено за наступним алгоритмом:

1. Визначення NOPAT шляхом додавання до суми відсотків, сплачених за користування позиковими коштами, чистого прибутку, розрахованого з врахуванням вимог чинного законодавства.

2. Визначення середньозваженої ціни капіталу;

3. Коригування суми інвестованого капіталу та визначення його вартості;

4. Розрахунок EVA за кожний з періодів;

5. Визначення залишкової вартості підприємства за формулою:

$$ЗВП_{EVA} = \frac{NOPAT_{n+1} - (WACC_s \times IR_n)}{WACC_s \times (1 + WACC_s)^n}.$$

6. Визначення вартості EVA (з врахуванням ставки дисконтування);

7. Розрахунок вартості підприємства за формулою:

$$ВП_{EVA} = IK_0 + \sum_{i=1}^K \frac{EVA_n}{(1 + WACC_s)^n} + ЗВП_{EVA} + НА - ПК,$$

де НА — надлишкові активи.

9.4. Тренінгове заняття

З метою закріплення у студентів отриманих теоретичних знань щодо методів оцінювання майна підприємства пропонується проведення тренінгового заняття «Оцінювання вартості майна підприємства».

Для проведення тренінгу студентам надається блок інформації про конкретне підприємство та визначається мета здійснення оцінки майна.

Після отримання завдання студенти самостійно здійснюють підбір необхідної інформації щодо об'єкта оцінювання, зокрема, досліджують тенденції на ринку подібного майна, інформацію про угоди щодо продажу подібного майна, дані щодо вартості залучення коштів, розміри премії за ризик та іншу інформацію.

При проведенні оцінювання майна студенти повинні керуватись вимогами чинних законодавчих актів, зокрема Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 року № 2658-III; Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440; Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1442; Національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 р. № 1655; Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185, та інші чинні нормативні акти.

Зважаючи на значний обсяг додаткових даних, які можуть бути використані студентами в процесі виконання завдань тренінгу, важливим є забезпечення доступу студентів до мережі Internet.

На основі отриманих даних кожен зі студентів має здійснити оцінку вартості підприємства із застосуванням двох методів за власним вибором. Після завершення розрахунків кожен зі студентів повинен обґрунтувати вибір конкретного методу оцінювання, надати пояснення щодо порядку здійснення оцінки майна; висловити власну думку щодо адекватності результатів оцінювання вартості майна підприємства за кожним з методів, окреслити умови застосування цих методів та притаманні їм обмеження.

9.5. Питання для самоконтролю

1. Необхідність, види та принципи оцінювання вартості підприємства.
2. Стандарти оцінювання вартості майна.
3. Ринкова та ліквідаційна вартість об'єкта оцінювання.
4. Зміст дохідного підходу до оцінювання вартості майна підприємства.
5. Зміст майнового підходу до оцінювання вартості майна підприємства.

6. Зміст ринкового підходу до оцінювання вартості майна підприємства.

7. Підстави та порядок оцінювання вартості майна підприємства.

8. Інвентаризація майна підприємства як необхідна передумова оцінювання його вартості.

9. Звіт про оцінювання вартості майна підприємства.

10. Суб'єкти оціночної діяльності. Права, обов'язки та відповідальність оцінювачів і суб'єктів оціночної діяльності.

*9.6. Розкриття теми передбачає
засвоєння основних термінів і понять*

вартість об'єкта оцінювання; оцінювач; суб'єкт оціночної діяльності; ринкова вартість об'єкта оцінювання; ліквідаційна вартість об'єкта оцінювання; ставка дисконту (дисконтування); інвентаризація.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

10.1. Зміст та завдання, що вирішуються в процесі вивчення ТЕМИ 10

В темі 10 розглядаються економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств у відповідності до вітчизняного законодавства.

Зокрема, розкриваються сутність та види банкрутства, ознаки, мотиви та цілі прихованого, фіктивного та умисного банкрутства. Визначаються необхідність і завдання інституту банкрутства підприємств, функції законодавства про банкрутство.

Викладаються підстави для порушення та порядок провадження справи про банкрутство. Розглядаються суб'єкти банкрутства, зміст неплатоспроможності підприємства.

Визначаються учасники провадження у справі про банкрутство, функції та повноваження арбітражного керуючого, розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, комітету кредиторів.

Викладається порядок ліквідації підприємства: продаж майна банкрута, розподіл виручки від продажу ліквідаційної маси, черговість задоволення вимог кредиторів, складання та затвердження ліквідаційного балансу, податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.

Вивчається порядок санації підприємства за рішенням господарського суду та особливості проведення досудової санації державних підприємств. Зокрема, розглядається порядок складання та затвердження плану санації в процесі провадження справи про банкрутство, а також плану досудової санації державних підприємств.

Розкривається зміст мирової угоди, порядок її укладання, наслідки виконання або невиконання, порядок списання і розстрочення податкової заборгованості платників податків при укладанні мирової угоди.

Засвоєння матеріалу Теми 10 здійснюється при опрацюванні джерел [1; 2; 4; 11; 16; 17; 25; 28; 29; 32; 33; 35; 37] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 10, студенти будуть ЗНАТИ:

- сутність та види банкрутства;
- необхідність, завдання інституту банкрутства підприємств, функції законодавства про банкрутство;
- підстави для порушення справи про банкрутство;
- порядок провадження справи про банкрутство;
- функції та повноваження арбітражного керуючого, розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора;
- порядок ліквідації підприємства та фінансове забезпечення ліквідаційних процедур;
- порядок проведення санації за рішенням господарського суду;
- особливості проведення досудової санації державних підприємств;
- порядок укладання мирової угоди;
- податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств; повноваження державного органу з питань банкрутства,

а також УМІТИ:

- ❖ розподіляти кошти від продажу майна банкрута в порядку черговості задоволення вимог кредиторів відповідно до чинного законодавства;
- ❖ скласти ліквідаційний баланс після завершення процедури банкрутства;
- ❖ скласти план санації та прогностичний баланс, якщо обрано варіант відновлення діяльності підприємства шляхом підписання мирової угоди чи реалізації плану санації в процесі провадження справи про банкрутство.

10.2. Тестові завдання

Тест 10.2.1. Банкрутство — це:

А) пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом;

Б) фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на підприємстві та між підприємством та навколишнім середовищем;

В) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Тест 10.2.2. Неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами — це:

- А) банкрутство;
- Б) неплатоспроможність;
- В) збитковість;
- Г) ліквідність.

Тест 10.2.3. Справу про банкрутство підприємства може бути порушено, якщо:

- А) надійшла спільна заява кредиторів боржника;
- Б) надійшла письмова заява потенційного санатора;
- В) надійшла письмова заява боржника щодо його фінансової неспроможності або загрози такої неспроможності;
- Г) боржник не визнає претензії про відшкодування заборгованості;
- Д) боржник не повернув банківського кредиту в обумовлений термін.

Тест 10.2.4. Право на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство мають:

- А) тільки кредитор;
- Б) тільки боржник;
- В) боржник і кредитор.

Тест 10.2.5. Суддя господарського суду відмовляє у прийнятті заяви про порушення справи про банкрутство, якщо:

- А) заява оформлена невірно;
- Б) підприємство-боржник не включений до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій;
- В) вимоги кредиторів, які подали заяву, в сумі складають менше трьохсот мінімальних заробітних плат, встановлених на момент подання заяви;
- Г) вимоги кредиторів, які подали заяву, становлять менше трьохсот мінімальних заробітних плат, встановлених на момент виникнення заборгованості;
- Д) позов стосується підприємства, яке вже ліквідовано.

Тест 10.2.6. Суддя господарського суду, прийнявши заяву про порушення справи про банкрутство, виносить ухвалу про порушення провадження у справі про банкрутство:

- А) не пізніше, ніж на 30-й день;
- Б) на наступний день;
- В) на протязі п'яти робочих днів;
- Г) не пізніше, ніж на 10-й день;
- Д) на протязі п'яти днів.

Тест 10.2.7. Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредиторів до боржника сукупно становлять:

А) триста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

Б) триста мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

Г) триста розмірів меж малозабезпеченості, які не були задоволені боржником протягом місяця після їх виникнення;

Д) не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

Е) не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом місяця після встановленого для їх погашення строку.

Тест 10.2.8. До боржника в процесі провадження у справі про банкрутство можуть бути застосовані такі судові процедури:

- А) оприлюднення даних про фінансову неспроможність;
- Б) розпорядження майном боржника;
- В) примусова санація;
- Г) мирова угода;
- Д) санація;
- Е) ліквідація банкрута;
- Ж) всі відповіді вірні.

Тест 10.2.9. Учасники провадження у справі про банкрутство:

- А) тільки фізичні особи;
- Б) тільки боржник і кредитори;
- В) тільки господарський суд і арбітражний керуючий;

- Г) кредитори, боржник, власники, арбітражний керуючий;
- Д) кредитори, боржник, власники, арбітражний керуючий, а також інші особи, які беруть участь у провадженні у справі про банкрутство.

Тест 10.2.10. Арбітражним керуючим може бути:

- А) особа, яка діє на підставі ліцензії, виданої Господарським судом;
- Б) особа, яка діє на підставі ліцензії, виданої Міністерством економічного розвитку і торгівлі України;
- В) власник підприємства;
- Г) керівник підприємства;
- Д) особа, яка не має права займати керівні посади.

Тест 10.2.11. Арбітражний керуючий може виконувати функції:

- А) тільки розпорядника майна;
- Б) тільки керуючого санацією;
- В) тільки розпорядника майна та керуючого санацією;
- Д) тільки керуючого санацією та ліквідатора;
- Е) розпорядника майна, керуючого санацією та ліквідатора.

Тест 10.2.12. Підготовче засідання господарського суду має відбутися:

- А) не пізніше десятого дня з дня прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;
- Б) не пізніше тридцятого дня з дня прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;
- В) не пізніше трьох місяців після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;
- Г) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство.

Тест 10.2.13. У підготовчому засіданні господарського суду суддя:

- А) оцінює подані документи, заслуговує пояснення сторін, розглядає обґрунтованість заперечень боржника;
- Б) виносить ухвалу, якою зобов'язує заявника подати до офіційних друкованих органів у п'ятиденний строк за його рахунок оголошення про порушення справи про банкрутство з метою виявлення всіх кредиторів та осіб, які виявили бажання взяти участь у санації боржника;

В) виносить ухвалу, якою зобов'язує заявника подати до офіційних друкованих органів у десятиденний строк за його рахунок оголошення про порушення справи про банкрутство з метою виявлення всіх кредиторів та осіб, які виявили бажання взяти участь у санації боржника;

Г) виносить ухвалу, якою зобов'язує заявника подати до офіційних друкованих органів у місячний строк за його рахунок оголошення про порушення справи про банкрутство з метою виявлення всіх кредиторів та осіб, які виявили бажання взяти участь у санації боржника;

Д) з'ясовує ознаки неплатоспроможності боржника;

Е) може призначити експертизу фінансового становища боржника.

Тест 10.2.14. У підготовчому засіданні господарського суду:

А) розглядається реєстр вимог кредиторів;

Б) може бути призначена експертиза фінансового стану боржника;

В) відбувається затвердження реєстру вимог кредиторів;

Г) виноситься ухвала, якою заявник зобов'язується подати до офіційних друкованих оголошення про порушення справи про банкрутство з метою виявлення всіх кредиторів та осіб, які виявили бажання взяти участь у санації боржника;

Д) оцінюється відзив боржника на позов.

Тест 10.2.15. Попереднє засідання господарського суду має відбутися:

А) не пізніше тридцяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Б) не пізніше тридцяти днів після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

В) не раніше, ніж на тридцятий день після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Г) не пізніше трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду;

Е) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Ж) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство.

Тест 10.2.16. У попередньому засіданні господарського суду:

А) розглядається реєстр вимог кредиторів;

- Б) з'ясовуються ознаки неплатоспроможності;
- В) відбувається затвердження реєстру вимог кредиторів;
- Г) виноситься ухвала, якою заявник зобов'язується подати до офіційних друкованих оголошення про порушення справи про банкрутство з метою виявлення всіх кредиторів та осіб, які виявили бажання взяти участь у санації боржника;
- Д) оцінюється відзив боржника на позов.

Тест 10.2.17. Розпорядження майном боржника — це:

А) система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника;

Б) система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням та розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження та ефективного використання майнових активів боржника та проведення аналізу його фінансового становища;

В) здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Тест 10.2.18. Розпорядник майна призначається на строк:

- А) не менше, ніж на три місяці;
- Б) не більше, ніж на три місяці;
- В) не менше, ніж на шість місяців;
- Г) не більше ніж на шість місяців;
- Д) не менше, ніж на один рік;
- Е) не більше, ніж на один рік.

Тест 10.2.19. Перші збори кредиторів боржника мають відбуватися:

А) не пізніше тридцяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Б) не пізніше тридцяти днів після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

В) не раніше, ніж на тридцятий день після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Г) не пізніше трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Д) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати проведення підготовчого засідання суду;

Е) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Є) не пізніше шести місяців після прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Ж) не пізніше шести місяців після дати проведення підготовчого засідання господарського суду.

Тест 10.2.20. Засідання господарського суду, на якому буде винесено ухвалу про санацію боржника, чи про визнання боржника банкрутом, чи припинення провадження у справі про банкрутство, має відбутися:

А) не пізніше тридцяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Б) не пізніше тридцяти днів після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

В) не раніше, ніж на тридцятий день після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Г) не пізніше трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Д) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати проведення підготовчого засідання господарського суду;

Е) не пізніше трьох місяців і десяти днів після дати прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Є) не пізніше шести місяців після прийняття заяви про порушення справи про банкрутство;

Ж) не пізніше шести місяців після дати проведення підготовчого засідання господарського суду.

Тест 10.2.21. Фізична особа, яка відповідно до рішення господарського суду організовує здійснення санації підприємства-боржника, — це:

А) санатор;

Б) голова ліквідаційної комісії;

В) розпорядник майна;

- Г) керуючий санацією;
- Д) суддя господарського суду.

Тест 10.2.22. Фізична або юридична особа, яка має намір взяти фінансовому або іншу матеріальну участь у санації підприємства, — це:

- А) ліквідатор;
- Б) розпорядник майна;
- В) арбітражний керуючий;
- Г) санатор;
- Д) кредитор;
- Е) керуючий санацією.

Тест 10.2.23. План санації боржника розробляється:

- А) у місячний термін з дня винесення ухвали про санацію боржника;
- Б) у 3-місячний термін з дня винесення ухвали про санацію боржника;
- В) у 6-місячний термін з дня винесення ухвали про санацію боржника;
- Г) у 10-денний термін з дня винесення ухвали про санацію боржника.

Тест 10.2.24. Керуючий санацією зобов'язаний подати для схвалення план санації боржника:

- А) господарському судові;
- Б) зборам кредиторів;
- В) комітету кредиторів;
- Г) Агентству з питань банкрутства;
- Д) Міністерству економічного розвитку і торгівлі України;
- Е) Міністерству юстиції України.

Тест 10.2.25. План санації боржника розглядається:

- А) власником боржника у тримісячний строк з дня винесення господарським судом ухвали про санацію;
- Б) комітетом кредиторів у тримісячний строк з дня винесення господарським судом ухвали про санацію;
- В) керівником боржника у чотиримісячний строк з дня винесення господарським судом ухвали про санацію;
- Г) комітетом кредиторів у чотиримісячний строк з дня винесення господарським судом ухвали про санацію.

Тест 10.2.26. Керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів письмовий звіт:

- А) за п'ятнадцять днів до закінчення процедури санації;
- Б) за десять днів до закінчення процедури санації;
- В) на вимогу суду;
- Г) за наявності підстав для дострокового припинення санації;
- Д) на вимогу власників підприємства.

Тест 10.2.27. Досудова санація державного підприємства здійснюється:

- А) господарським судом;
- Б) органом, уповноваженим управляти державним майном боржника;
- В) Державним органом з питань банкрутства;
- Г) Фондом державного майна України;
- Д) Агентством з питань банкрутства;
- Е) Міністерством економічного розвитку і торгівлі України;
- Є) Міністерством юстиції України.

Тест 10.2.28. План досудової санації державного підприємства розробляється:

- А) у 3-місячний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення;
- Б) у 6-місячний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення;
- В) у місячний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення;
- Г) у 10-денний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення.

Тест 10.2.29. Примусова ліквідація підприємства здійснюється:

- А) коли підприємство вчасно не подає податкову звітність;
- Б) коли протягом одного місяця підприємство не погасило визнані ним претензійні вимоги;
- В) якщо підприємство відображає непокритий збиток у балансі;
- Г) якщо його включено до реєстру неплатоспроможних підприємств;
- Д) немає вірної відповіді.

Тест 10.2.30. З дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

- А) призначається ліквідатор;

- Б) припиняються повноваження власників майна банкрута;
- В) припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном;
- Г) керівник банкрута звільняється з роботи;
- Д) приймається ухвала про санацію підприємства;
- Е) вважаються такими, що минули, строки всіх боргових зобов'язань банкрута;
- Є) починається погашення вимог кредиторів;
- Ж) припиняється нарахування всіх видів економічних санкцій та процентів по всіх видах заборгованості банкрута.

Тест 10.2.31. Кошти, одержані від продажу майна банкрута, у першу чергу спрямовуються на задоволення вимог:

- А) щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства;
- Б) що виникли із зобов'язань банкрута перед працівниками підприємства-банкрута за винятком повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства;
- В) щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);
- Г) щодо витрат, пов'язаних з провадженням у справі про банкрутство;
- Д) забезпечених заставою;
- Е) кредиторів, не забезпечених заставою;
- Є) щодо виплати вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута;
- Ж) щодо відшкодування кредиту, отриманого на виплату вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута.

Тест 10.2.32. Вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), а також вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом, задовольняються:

- А) у першу чергу;
- Б) у другу чергу;
- В) у третю чергу;
- Г) у четверту чергу;
- Д) у п'яту чергу.

Тест 10.2.33. Ліквідатор з дня свого призначення здійснює такі повноваження:

- А) виконує функції з управління та розпорядження майном банкрута;

- Б) пропонує кандидатури санаторів;
- В) вживає заходів щодо повернення дебіторської заборгованості банкрута;
- Г) реалізує майно банкрута;
- Д) здійснює інвентаризацію та оцінку майна банкрута;
- Е) затверджує ліквідаційний баланс підприємства-банкрута.

Тест 10.2.34. До складу ліквідаційної маси включаються:

А) усі види майнових активів банкрута, які належать йому на праві власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури;

Б) усі види майнових активів банкрута, які належать йому на праві власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури, за винятком об'єктів державного житлового фонду, в тому числі гуртожитків, дитячих дошкільних закладів та об'єктів комунальної інфраструктури, які в разі банкрутства підприємства передаються в порядку, встановленому законодавством, до комунальної власності відповідних територіальних громад без додаткових умов і фінансуються в установленому порядку;

В) речі, визначені родовими ознаками, що належать банкруту на праві володіння або користування;

Г) майно банкрута, що є предметом застави;

Д) індивідуально визначені речі, що належать банкруту на підставі речових прав, крім права власності і повного господарського відання.

Тест 10.2.35. Ліквідаційний баланс підприємства-банкрута після завершення усіх розрахунків з кредиторами затверджується:

А) комітетом кредиторів;

Б) ліквідаційною комісією;

В) податковим органом;

Г) господарським судом;

Д) зборами засновників підприємства.

Тест 10.2.36. Мирова угода — це:

А) припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна;

Б) домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки або розстрочки боргів боржника за угодою сторін;

В) домовленість між боржником і кредиторами стосовно прощення кредиторами боргів боржника, яка оформляється угодою сторін.

Тест 10.2.37. 3 дня затвердження господарським судом мирової угоди:

А) припиняється провадження у справі про банкрутство;

Б) вимоги кредиторів вважаються погашеними;

В) припиняються повноваження арбітражного керуючого;

Г) розпочинається ліквідаційна процедура;

Д) розпочинається погашення вимог кредиторів;

Е) припиняються повноваження розпорядника майна та призначається керуючий санацією.

Тест 10.2.38. У разі визнання мирової угоди недійсною:

А) вимоги кредиторів, щодо яких були надані відстрочка або розстрочка платежів або прощення боргів, відновлюються в повному розмірі у незадоволеній частині;

Б) вимоги кредиторів вважаються погашеними;

В) кредитори можуть пред'явити свої вимоги до боржника в обсязі, передбаченому цією мировою угодою;

Г) поновлюється провадження у справі про банкрутство.

Тест 10.2.39. У разі визнання мирової угоди недійсною або її розірвання провадження у справі про банкрутство припиняють:

А) через рік після подання заяви до суду;

Б) якщо боржник виконав всі зобов'язання;

В) якщо кредитори не висунули вимог до боржника;

Г) якщо затверджено нову мирову угоду.

Тест 10.2.40. Державний орган з питань банкрутства:

А) представлений в Україні Агентством з питань банкрутства;

Б) здійснює ліцензування діяльності фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють діяльність як арбітражні керуючі;

В) виносить ухвалу про порушення провадження у справі про банкрутство;

Г) здійснює державну політику щодо запобігання банкрутству;

Д) пропонує господарському суду кандидатури арбітражних керуючих для державних підприємств;

Е) представлений в Україні Міністерством економічного розвитку і торгівлі;

Є) представлений в Україні Міністерством юстиції.

Тест 10.2.41. Знайти відповідності:

1) Приховане банкрутство —

2) Умисне банкрутство —

3) Фіктивне банкрутство —

А) свідоме доведення підприємства до стійкої фінансової неспроможності, яка виникає внаслідок того, що власник або посадова особа підприємства з корисливих міркувань вдається до протиправних дій, завдаючи великої матеріальної шкоди державним інтересам чи законним правам кредиторів;

Б) коли підприємство фактично не має ознак банкрутства, однак подає інформацію, яка свідчить про його фінансову неспроможність;

В) навмисне приховування факту стійкої фінансової неспроможності через подання недостовірних даних.

Тест 10.2.42. Знайти відповідності:

1) Кредитори —

2) Конкурсні кредитори —

3) Поточні кредитори —

А) кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника;

Б) юридичні або фізичні особи, які мають у встановленому порядку підтвержені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника;

В) кредитори за вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство;

Г) кредитори, вимоги яких до боржника виникли внаслідок правонаступництва за умови виникнення таких вимог до порушення провадження у справі про банкрутство.

Тест 10.2.43. Знайти відповідності:

1) План досудової санації державного підприємства подається на затвердження:

2) План санації боржника подається на затвердження:

А) в господарський суд;

- Б) уповноваженому органу;
- В) комітету кредиторів;
- Г) Фонду державного майна України.

Тест 10.2.44. Знайти відповідності:

1) План досудової санації державного підприємства розробляється:

2) План санації боржника розробляється:

А) у 3-місячний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення;

Б) у 6-місячний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення;

В) у місячний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення;

Г) у 10-денний термін з дня прийняття рішення щодо її проведення.

Тест 10.2.45. Знайти відповідності:

Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів, у порядку:

1) у першу чергу;

2) у другу чергу;

3) у третю чергу;

4) у четверту чергу;

5) у п'яту чергу;

6) у шосту чергу;

А) задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

Б) задовольняються вимоги, що виникли із зобов'язань банкрута перед працівниками підприємства-банкрута за винятком повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

В) задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

Г) погашаються витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство;

Д) задовольняються вимоги, забезпечені заставою;

Е) задовольняються вимоги кредиторів, незабезпечені заставою;

Є) задовольняються вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом;

- Ж) сплачується виплата вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута, у тому числі кредиту, отриманого на ці цілі;
З) погашаються витрати кредиторів на проведення аудиту.

Тест 10.2.46. Знайти відповідності:

- 1) У разі невиконання мирової угоди;
- 2) У разі визнання мирової угоди недійсною;
- 3) У разі розірвання мирової угоди:

А) вимоги кредиторів, щодо яких були надані відстрочка платежів або списання боргів, відновлюються в повному розмірі у незадоволеній частині;

Б) вимоги конкурсних кредиторів, по яких боржник вже розраховувався, вважаються погашеними;

В) кредитори можуть пред'явити свої вимоги до боржника в обсязі, передбаченому мировою угодою;

Г) поновлюється провадження у справі про банкрутство.

Тест 10.2.47. Знайти відповідності:

- 1) керуючий санацією — фізична особа, яка...
- 2) ліквідатор — фізична особа, яка...
- 3) розпорядник майна — фізична особа, яка...
- 4) арбітражний керуючий — фізична особа, яка...

А) відповідно до рішення господарського суду організує здійснення ліквідаційної процедури боржника, визнаного банкрутом, та забезпечує задоволення визнаних судом вимог кредиторів;

Б) має ліцензію, видану в установленому законодавством порядку, та діє на підставі ухвали господарського суду;

В) виконує повноваження щодо нагляду та контролю за управлінням та розпорядженням майном боржника на період провадження у справі про банкрутство;

Г) відповідно до рішення господарського суду організує здійснення санації боржника.

10.3. Розрахункові завдання

Задача 10.3.1. Господарський суд у рамках провадження справи про банкрутство ТОВ «Терра» прийняв рішення про його ліквідацію.

Статутний капітал ТОВ «Терра» (1,5 млн грн) було сформовано за рахунок внесків шести учасників по 250 тис. грн.

Витрати на ведення справи про банкрутство склали 40 тис. грн. Чистий дохід від реалізації ліквідаційної маси ТОВ склав 600 тис. грн.

Визначте, в якій черговості та в якому обсязі будуть задоволені наступні вимоги кредиторів:

- Заборгованість з оплати праці — 70 тис. грн.
- Виплата вихідної допомоги працівникам — 40 тис. грн.
- Витрати на оплату послуг ліквідатора — 10 тис. грн.
- Заборгованість перед державним бюджетом — 200 тис. грн.
- Заборгованість перед комерційним банком за кредити, забезпечені заставою — 150 тис. грн.
- Заборгованість перед ПАТ «Зерно» — 100 тис. грн.
- Заборгованість перед ТОВ «Промінь» — 50 тис. грн.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно керуватись вимогами статті 31 розділу III Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30 червня 1999 р. № 784 (зі змінами та доповненнями).

При розв'язанні задачі необхідно врахувати, що вимоги кожної наступної черги задовольняються в міру надходження на рахунок коштів від продажу майна банкрута після повного задоволення вимог попередньої черги.

У разі недостатності коштів, одержаних від продажу майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються пропорційно сумі вимог, що належить кожному кредиторові однієї черги.

Задача 10.3.2. Відносно ПАТ «Гроно» господарський суд прийняв рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури. Чистий дохід від реалізації об'єктів ліквідаційної маси підприємства становив 12,5 млн грн. Поточні витрати на ведення справи про банкрутство підприємства становили 250 тис. грн.

На дату прийняття рішення про ліквідацію заборгованість підприємства згідно облікових даних становила 12 млн грн. Фінансові зобов'язання ПАТ «Гроно» перед кредиторами визнано в сумі 11 млн грн.

ПАТ є емітентом 90 тис. простих та 10 тис. привілейованих акцій номінальною вартістю 20 грн кожна. Усі акції перебували в

обігу. Визначити, яку суму коштів отримає власник 150 привілейованих та 4000 простих акцій після ліквідації підприємства.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно керуватись вимогами статті 31 розділу III Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30 червня 1999 р. № 784 (зі змінами та доповненнями), а також вимогами Закону України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року № 514-VI (зі змінами та доповненнями).

Необхідно врахувати, що виплати власникам акцій будуть здійснюватись в останню чергу, причому спочатку власники привілейованих акцій отримають належні їм суми, а потім здійснюватимуться виплати власникам простих акцій.

Задача 10.3.3. Підприємство звернулось до господарського суду з заявою про своє банкрутство.

Кредиторська заборгованість вказаного підприємства становить 2,7 млн грн, у тому числі перед підприємством ПАТ «Лада» — 1,5 млн грн.

Майно підприємства-боржника не перебуває в заставі.

Статутний капітал складається з 150 тис. простих акцій номіналом 10 грн кожна.

В проєкті мирової угоди, що надана боржником до господарського суду, зазначено наступні пропозиції щодо врегулювання кредиторської заборгованості перед ПАТ «Лада»:

— пролонгація 45 % суми претензій строком на 12 місяців;

— списання 10 % суми претензій кредитора;

— негайне погашення 25 % заборгованості за рахунок наявних коштів підприємства, в тому числі за рахунок погашення дебіторської заборгованості;

— конверсія 20 % претензій у корпоративні права підприємства за курсом 150 % без проведення додаткової емісії. Для конверсії боргу у власність акціонери підприємства-боржника передають кожну десяту з належних їм акцій безкоштовно, а решту необхідних акцій підприємство викупує за курсом 25 % від номіналу.

Визначити суму грошових коштів, що необхідні для реалізації мирової угоди з ПАТ «Лада».

При розв'язанні задачі необхідно врахувати, що грошові кошти підприємства будуть витрачені тільки на погашення 25 % заборгованості та викуп акцій. Всі інші заходи не вимагають суттєвих витрат грошових ресурсів.

10.4. Тренінгове заняття

Метою проведення тренінгу «Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств» (розраховано на 4 год.) є закріплення у студентів отриманих теоретичних знань щодо порядку провадження справи про банкрутство та прав і обов'язків учасників процесу.

Завданням тренінгу є продовження діяльності досліджуваного підприємства та збереження робочих місць, а в разі неможливості обрання такого варіанту — максимальне задоволення претензій кредиторів.

Для проведення тренінгу студентам надається блок інформації щодо діяльності підприємства, фінансовий стан якого визначено як кризовий (критичний). В інсценізації студенти виступають у ролі учасників процесу провадження справи про банкрутство, а викладач — у ролі судді господарського суду. Для проведення гри студенти поділяються на кілька міні-груп. Перелік міні-груп та їх завдання наведено в табл. 10.4.1.

На початку тренінгового заняття всі міні-групи працюють окремо з метою розробки власних пропозицій щодо досягнення завдань конкретної міні-групи. Обговорення про позицій кожної міні-групи відбувається в рамках інсценізації процедури банкрутства, що здійснюється в судовому порядку. Викладач максимально не втручається в роботу учасників і лише своїми рішеннями як «суддя господарського суду», може висловлювати підтримку чи незгоду з обраним шляхом вирішення проблеми.

Аргументовану позицію міні-групи можуть висловлювати або всі її члени, або один представник. В результаті обговорення приймається колегіальне рішення щодо доцільності ліквідації підприємства, можливості підписання мирової угоди або реалізації запропонованого плану санації.

Після цього академічна група разом розглядає можливі варіанти реалізації прийнятого рішення і ризики, що виникають у процесі досягнення поставлених цілей.

Таблиця 10.4.1

МІНІ-ГРУПИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ
 «ЕКОНОМІКА ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ
 ТА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ»

Міні-група	Розподіл повноважень	Завдання міні-групи
Кредитори	Серед учасників міні-групи обирається «кредитор, вимоги якого забезпечені заставою», який очолює міні-групу	Максимальне задоволення вимог кредиторів
Власники	Серед учасників міні-групи обирається «власник контрольного пакету акцій», який очолює міні-групу	Збереження бізнесу або (якщо це неможливо) отримання максимальної суми за його реалізацію
Потенційні санатори	Серед учасників міні-групи обирається «представник санатора», який очолює міні-групу	Здобуття контролю над боржником, відновлення його діяльності
Арбітражний керуючий та залучені ним особи	Серед учасників міні-групи обирається розпорядник майна, керуючий санацією та ліквідатор, які по чергово виконують свої обов'язки. Інші члени міні-групи виконують роль консультантів з окремих питань	Співпраця з усіма міні-групами, слідкування за дотриманням вимог законодавства, по чергове виконання своїх повноважень залежно від обраного напрямку виконання завдань тренінгу

Тренінг завершується складанням одного з документів:
 ліквідаційного балансу — якщо студентами була інсценована процедура банкрутства;
 прогностичного балансу — якщо обрано варіант відновлення діяльності підприємства шляхом підписання мирової угоди чи реалізації плану санації підприємства.

10.5. Питання для самоконтролю

1. Сутність та види банкрутства.
2. Необхідність та завдання інституту банкрутства підприємств. Функції законодавства про банкрутство.
3. Суб'єкти банкрутства.
4. Підстави для порушення справи про банкрутство.

5. Порядок провадження справи про банкрутство.
6. Учасники провадження у справі про банкрутство.
7. Арбітражний керуючий, його функції та повноваження.
8. Розпорядник майна, його функції та обов'язки.
9. Комітет кредиторів та його повноваження.
10. Функції та повноваження керуючого санацією.
11. Функції та повноваження ліквідатора.
12. Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур.
13. Продаж майна банкрута. Розподіл виручки від продажу ліквідаційної маси. Черговість задоволення вимог кредиторів.
14. Порядок ліквідації підприємства.
15. Складання та затвердження ліквідаційного балансу.
16. Санація за рішенням господарського суду.
17. План санації в процесі провадження справи про банкрутство.
18. Поняття мирової угоди, порядок її укладання. Списання і розстрочення податкової заборгованості платників податків при укладанні мирової угоди.
19. Особливості проведення досудової санації державних підприємств.
20. Поняття, ознаки, мотиви та цілі прихованого, фіктивного та умисного банкрутства.
21. Податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.
22. Повноваження державного органу з питань банкрутства.

*10.6. Розкриття теми передбачає
засвоєння основних термінів і понять*

банкрутство, приховування банкрутства, фіктивне банкрутство, доведення до банкрутства, арбітражний керуючий, розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор, ліквідаційна процедура, ліквідаційний баланс, ліквідаційна маса, мирова угода.

ОСОБЛИВОСТІ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В темі 11 розглядаються особливості санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до вітчизняного законодавства.

Зокрема, досліджуються особливості санації та банкрутства містоутворюючих та особливо небезпечних підприємств; сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств; страховиків; професійних учасників ринку цінних паперів; суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи.

Розкриваються специфіка санації та банкрутства банків й особливості ліквідації банку у разі його неплатоспроможності.

Розкладаються особливості банкрутства відсутнього боржника.

Вивчивши матеріал ТЕМИ 11, студенти будуть ЗНАТИ:

- особливості санації та банкрутства;
- містоутворюючих підприємств;
- особливо небезпечних підприємств;
- сільськогосподарських підприємств;
- фермерських господарств;
- страховиків;
- професійних учасників ринку цінних паперів;
- суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи;
- специфіку санації та банкрутства банків;
- роль та функції НБУ при ліквідації банку;
- функції тимчасової адміністрації;
- функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб при проведенні ліквідації банку;
- черговість задоволення претензій кредиторів при ліквідації банку;
- особливості банкрутства відсутнього боржника,

а також УМІТИ:

- ❖ визначати черговість задоволення вимог кредиторів при ліквідації банків;
- ❖ визначати черговість задоволення вимог кредиторів щодо боржника фізичної особи-підприємця за рахунок його активів;
- ❖ складати ліквідаційний баланс відсутнього боржника.

Засвоєння матеріалу Теми 11 здійснюється при опрацюванні джерел [3; 4; 12; 13; 29] Списку джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму.

11.2. Тестові завдання

Тест 11.2.1. У відповідності з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» містоутворюючими підприємствами визнаються:

А) юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше 30 % чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа;

Б) юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше 35 % чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа;

В) юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше 50 % чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа;

Г) юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше 70 % чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа;

Д) підприємства, кількість працівників яких перевищує одну тисячу осіб;

Е) підприємства, кількість працівників яких перевищує п'ять тисяч осіб;

Є) підприємства, кількість працівників яких перевищує десять тисяч осіб.

Тест 11.2.2. Процедура санації містоутворюючого підприємства може бути продовжена господарським судом:

А) на півроку за клопотанням органу місцевого самоврядування;

Б) на один рік за клопотанням органу місцевого самоврядування;

В) на п'ять років за клопотанням органу місцевого самоврядування;

Г) на десять років за клопотанням органу місцевого самоврядування;

Д) до трьох років за клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними договору поруки за зобов'язаннями боржника;

Е) до п'яти років за клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними договору поруки за зобов'язаннями боржника;

Ж) до десяти років за клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними договору поруки за зобов'язаннями боржника.

Тест 11.2.3. Обов'язковими умовами конкурсу щодо продажу майна боржника — містоутворюючого підприємства як цілісного майнового комплексу є:

А) збереження робочих місць для не менш як 50 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

Б) збереження робочих місць для не менш як 70 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

В) збереження робочих місць для не менш як 75 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

Г) збереження робочих місць для не менш як 90 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

Д) збереження робочих місць для 100 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

Е) зобов'язання покупця щодо забезпечення перепідготовки чи працевлаштування працівників підприємства відповідно до законодавства в разі зміни профілю діяльності підприємства.

Тест 11.2.4. Якщо комітетом кредиторів не прийнято рішення про санацію боржника — містоутворюючого підприємства, то господарський суд:

А) визнає таке підприємство банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру;

Б) може винести ухвалу про санацію боржника за клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними з кредиторами договору поруки за зобов'язаннями боржника;

В) уповноважений сам приймати відповідне рішення щодо такого підприємства.

Тест 11.2.5. Які з висловлювань щодо особливостей санації та банкрутства містоутворюючих і особливо небезпечних підприємств — правильні?

А) орган місцевого самоврядування або центральний орган виконавчої влади, які поручилися за зобов'язаннями боржника, мають право на першочергове задоволення своїх вимог;

Б) якщо комітетом кредиторів не прийнято рішення про санацію боржника, господарський суд може винести ухвалу про санацію боржника за клопотанням органу місцевого самоврядування;

В) підставою для продовження процедури санації є план фінансового оздоровлення підприємства;

Г) докази, що підтверджують належність боржників до містоутворюючих чи особливо небезпечних підприємств, господарському суду надають місцеві органи самоврядування;

Д) особливо небезпечні підприємства у процесі провадження справи про банкрутство обов'язково підлягають продажу на аукціоні.

Тест 11.2.6. Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» під сільськогосподарськими підприємствами розуміються:

А) юридичні особи, основним видом діяльності яких є виробництво сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації виробленої ними сільськогосподарської продукції складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки;

Б) юридичні особи, основним видом діяльності яких є виробництво та переробка сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації виробленої та переробленої ними сільськогосподарської продукції складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки;

В) юридичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації вирощеної (ви-

робленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції складає не менше сімдесяти відсотків загальної суми виручки;

Г) юридичні та фізичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки;

Д) тільки юридичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки;

Е) рибні господарства, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції та виловлених водних біологічних ресурсів складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки;

Є) рибні господарства, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції та виловлених водних біологічних ресурсів складає не менше сімдесяти відсотків загальної суми виручки.

Тест 11.2.7. Санация сільськогосподарського підприємства вводитьься на термін:

А) до закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт;

Б) необхідний для реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції;

В) до закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт з урахуванням часу, необхідного для реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції;

Г) не більше дванадцяти місяців;

Д) не більше п'ятнадцяти місяців;

Е) не більше вісімнадцяти місяців.

Тест 11.2.8. Підставою для визнання фермерського господарства банкрутом є:

А) його неспроможність задовольнити протягом дванадцяти місяців після закінчення відповідного періоду сільськогосподар-

ських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та (або) виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

Б) його неспроможність задовольнити протягом періоду сільськогосподарських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та (або) виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

В) його неспроможність задовольнити протягом шести місяців після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та (або) виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

Д) всі відповіді невірні.

Тест 11.2.9. При здійсненні ліквідаційної процедури цілісний майновий комплекс страховика може бути проданий:

А) тільки страховальнику;

Б) тільки у разі згоди покупця взяти на себе зобов'язання страховика-банкрута за договорами страхування, за якими страховий випадок не настав до дня визнання страховика;

В) тільки застрахованому;

Г) тільки страховику.

Тест 11.2.10. У разі визнання господарським судом страховика банкрутом:

А) всі договори страхування, укладені страховиком, припиняються;

Б) всі договори страхування, укладені таким страховиком, за якими страховий випадок не настав до дати прийняття рішення про банкрутство, припиняються;

В) страховальники мають право вимагати повернення виплаченої страхової премії;

Г) страховальники мають право вимагати повернення частини страхової премії.

Д) правильної відповіді немає.

Тест 11.2.11. У разі визнання господарським судом страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури:

А) задоволення вимог кредиторів здійснюється на загальних підставах;

Б) вимоги кредиторів першої черги підлягають задоволенню у порядку:

- у першу чергу — вимоги за договорами особистого страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури;

- у другу чергу — вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури;

- у третю чергу — вимоги за договорами особистого страхування, за якими страховий випадок не настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури;

- у четверту чергу — вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок не настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури;

- у п'яту чергу — вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури;

- у шосту чергу — вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок не настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

В) вимоги кредиторів першої черги підлягають задоволенню у порядку:

- у першу чергу — вимоги кредиторів за договорами обов'язкового страхування;

- у другу чергу — вимоги кредиторів за договорами обов'язкового особистого страхування;

- у третю чергу — вимоги інших кредиторів-страхувальників,

- у четверту чергу — вимоги інших кредиторів;

Г) передбачено інший порядок задоволення вимог кредиторів.

Тест 11.2.12. Особливостями провадження справи про банкрутство професійного учасника ринку цінних паперів є такі:

А) цінні папери, які передані в управління професійному учаснику ринку цінних паперів і не перебувають у його власності, не включаються до складу ліквідаційної маси;

Б) цінні папери клієнтів включаються до складу ліквідаційної маси професійного учасника ринку цінних паперів;

В) вимоги клієнтів задовольняються в першочерговому порядку;

Г) вимоги клієнтів у незадоволеній їх частині визнаються грошовими зобов'язаннями і задовольняються в порядку черговості задоволення претензій кредиторів.

Д) з дня відкриття судом ліквідаційної процедури цінні папери клієнтів підлягають поверненню їх власникам.

Тест 11.2.13. Цінні папери клієнтів, які передані в управління професійному учаснику ринку цінних паперів і не перебувають у його власності:

- А) не включаються до складу ліквідаційної маси;
- Б) включаються до складу ліквідаційної маси;
- В) підлягають поверненню клієнту;
- Г) не підлягають поверненню клієнту.

Тест 11.2.14. Заяву про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця можуть подати:

- А) будь-які кредитори;
- Б) тільки кредитори-громадяни;
- В) тільки кредитори, які мають вимоги щодо стягнення аліментів;
- Г) тільки кредитори, які мають вимоги, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян.

Тест 11.2.15. Фізична особа — підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю:

- А) усім своїм майном без виключення;
- Б) усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законодавством не може бути звернено стягнення;
- В) лише в межах частки майна, яке було задіяне у підприємницькій діяльності;
- Г) в межах вартості нерухомого майна;
- Д) в межах відповідальності, передбаченої в документах з реєстрації підприємця.

Тест 11.2.16. Затвердження господарським судом плану погашення боргів громадянина-підприємця є підставою для:

- А) відкриття процедури санації боржника;
- Б) зупинення провадження у справі про банкрутство;
- В) зупинення провадження у справі про банкрутство на строк не більше трьох місяців;
- Г) укладання мирової угоди;
- Д) призначення розпорядника майна.

Тест 11.2.17. Вимоги кредиторів громадянина-підприємця задовольняються в черговості:

А) на загальних підставах;

Б) у першу чергу задовольняються вимоги кредиторів за зобов'язаннями, забезпеченими заставою майна громадянина-підприємця;

у другу чергу задовольняються вимоги громадян, перед якими громадянин-підприємець несе відповідальність за заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, а також вимоги щодо стягнення аліментів;

у третю чергу проводяться розрахунки щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором і щодо виплати авторської винагороди;

у четверту чергу задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

у п'яту чергу проводяться розрахунки з іншими кредиторами.

В) у першу чергу задовольняються вимоги громадян, перед якими громадянин-підприємець несе відповідальність за заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, а також вимоги щодо стягнення аліментів;

у другу чергу проводяться розрахунки щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором і щодо виплати авторської винагороди;

у третю чергу задовольняються вимоги кредиторів за зобов'язаннями, забезпеченими заставою майна громадянина-підприємця;

у четверту чергу задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

у п'яту чергу проводяться розрахунки з іншими кредиторами;

Г) немає правильної відповіді.

Тест 11.2.18. Заява про порушення справи про банкрутство відсутнього боржника може бути подана кредитором:

А) якщо безспірні вимоги до боржника становлять триста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та вони не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

Б) якщо безспірні вимоги до боржника становлять триста мінімальних заробітних плат та вони не були задоволені боржни-

ком протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

Г) якщо безспірні вимоги до боржника становлять триста розмірів меж малозабезпеченості та вони не були задоволені боржником протягом місяця після їх виникнення;

Д) якщо безспірні вимоги до боржника становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати та вони не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

Е) якщо безспірні вимоги до боржника становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати та вони не були задоволені боржником протягом місяця після встановленого для їх погашення строку;

Є) незалежно від розміру його вимог до боржника;

Ж) незалежно від строку виконання зобов'язань;

З) незалежно від розміру його вимог до боржника та строку виконання зобов'язань.

Тест 11.2.19. Господарський суд виносить постанову про визнання відсутнього боржника банкрутом, відкриває ліквідаційну процедуру і призначає ліквідатора:

А) у п'ятиденний строк з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника;

Б) у десятиденний строк з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника;

В) у тижневий строк з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника;

Г) у двотижневий строк з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника;

Д) у місячний термін з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника;

Е) протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника.

Тест 11.2.20. Підставою для переведення банку у режим фінансового оздоровлення є:

А) відсутність системи ризик-менеджменту;

Б) віднесення банку до категорії проблемних;

В) недостатній рівень капіталу;

Г) порушення нормативів, встановлених банківським законодавством;

Д) сплата штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

Тест 11.2.21. Банку, який переведений у режим фінансового оздоровлення, забороняється:

- А) залучати вклади фізичних осіб;
- Б) купувати акції інших юридичних осіб;
- В) надавати нові кредити;
- Г) залучати кредити;
- Д) виконувати довірчі операції.

Тест 11.2.22. Санаційний банк:

- А) є банком, що потребує санації;
- Б) створюється Кабінетом Міністрів України;
- В) не є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- Г) є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- Д) має на меті захист інтересів кредиторів банків.

Тест 11.2.23. Тимчасова адміністрація банку призначається:

- А) на термін до одного року, з продовженням на рік для системоутворюючих банків;
- Б) на термін до шести місяців, з продовженням на рік для системоутворюючих банків;
- В) Національним банком України;
- Г) господарським судом.

Тест 11.2.24. Тимчасовим адміністратором банку може бути:

А) юридична особа, що має не менше п'яти працівників із сертифікатом Національного банку України на право здійснення тимчасової адміністрації та/або ліквідації банку;

Б) юридична особа, яка здійснює професійну діяльність щодо надання аудиторських, юридичних або консультаційних послуг і має не менше трьох працівників із сертифікатом Національного банку України на право здійснення тимчасової адміністрації та/або ліквідації банку;

В) незалежні експерти, які мають сертифікат Національного банку України на право здійснення тимчасової адміністрації та ліквідації банку, високі професійні та моральні якості, бездоганну ділову репутацію, економічну чи юридичну освіту та досвід;

Г) службовці НБУ, які мають сертифікат Національного банку України на право здійснення тимчасової адміністрації та ліквідації банку, високі професійні та моральні якості, бездоганну ділову репутацію, економічну чи юридичну освіту та досвід.

Тест 11.2.25. Після відкриття банківської ліцензії:

- А) санація банку не допускається;
- Б) санація банку може бути ініційована НБУ;
- В) ліквідатор починає виконувати свої обов'язки;
- Г) негайно починається погашення вимог кредиторів.

11.3. Розрахункові завдання

Задача 11.3.1. Господарський суд у рамках провадження справи про банкрутство ПАТ КБ «Факторіал» прийняв рішення про його ліквідацію.

В результаті реалізації майна КБ отримано чистий дохід у сумі 60 000 тис. грн.

Ліквідатор, призначений НБУ, має наступну інформацію щодо зобов'язань банку-банкрута:

- 1) заборгованість з оплати праці робітників банку — 400 тис. грн;
- 2) виплата вихідної допомоги звільненим працівникам — 700 тис. грн;
- 3) витрати, пов'язані із здійсненням ліквідаційної процедури — 400 тис. грн;
- 4) вимоги Міністерства фінансів України, що виникли у зв'язку з наданням поворотної фінансової допомоги — 15 000 тис. грн;
- 5) вимоги вкладників — фізичних осіб у частині, що перевищує суму, виплачену Фондом гарантування вкладів фізичних осіб — 15 500 тис. грн;
- 6) вимоги фізичних осіб, платежі яких було заблоковано — 5000 тис. грн;
- 7) вимоги фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, платежі яких або платежі на ім'я яких заблоковано, — 1000 тис. грн;
- 8) вимоги інших банків — 10 000 тис. грн, у тому числі забезпечені заставою — 7500 тис. грн;
- 9) вимоги за субординованим боргом — 15 000 тис. грн.

Визначте, в якій черговості та в якому обсязі будуть задоволені вимоги кредиторів банку.

**Методичні
вказівки**

При розв'язанні задачі необхідно керуватись вимогами статті 96 глави 16 Закону України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121-III (зі змінами та доповненнями). При розв'язанні задачі не-

обхідно врахувати, що черговість задоволення вимог кредиторів при ліквідації банків суттєво відрізняється від аналогічних процедур, що мають місце при ліквідації інших підприємств, що пов'язано зі специфікою діяльності банківських установ.

Задача 11.3.2. Ухвалою господарського суду за заявою Управління Пенсійного фонду України (УПФУ) в м. Єнакієве порушена справа про банкрутство Товариства з обмеженою відповідальністю «Вогник» на підставі ст. 52 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

У ході розгляду справи господарський суд встановив:

ТОВ «Вогник» зареєстровано розпорядженням Виконкому Єнакієвської міської ради за № 573 від 30.06.2009 р.

Боржник не сплатив належні суми зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування, внаслідок чого у нього виникла заборгованість перед УПФУ в м. Єнакієве у сумі — 525,20 грн.

Боржник на судові засідання не з'являвся, доказів погашення заборгованості суду не надав. До матеріалів справи надано Довідку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців, яка містить інформацію щодо відсутності ТОВ «Вогник» за місцезнаходженням.

Яке рішення прийме суддя господарського суду відносно ТОВ «Вогник», зважаючи на незначну суму заборгованості та відсутність боржника за місцем реєстрації? Як буде складено ліквідаційний баланс?

**Методичні
вказівки**

Згідно Постанови Вищого господарського суду України від 23.05.2007 р. у справі № 01-10/21-147 при встановленні факту відсутності керівних органів боржника — юридичної особи, за її місцезнаходженням як ініціюючий кредитор, так і суд мають керуватися відомостями, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб підприємців.

Умови подання заяви про порушення та порядок провадження справи про банкрутство відсутнього боржника визначено ст. 52 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Задача 11.3.3. Фізична особа — підприємець звернувся до господарського суду з заявою про порушення справи про банкрутство. Проведення у справі про банкрутство Фізичної особи — підприємця (Боржника) порушене 15 січня 2009 року. Представник

боржника вимоги про банкрутство Фізичної особи-підприємця підтримала з підстав, викладених у заяві та доданих до неї документах. Зазначила при цьому, що станом на дату розгляду справи Боржник не погасив заборгованості перед кредиторами.

Господарський суд в особі Судді господарського суду за участю Представника боржника та Представника ВАТ ВТБ Банк розглянув у підготовчому засіданні суду справу про банкрутство фізичної особи-підприємця і встановив таке:

При визначенні вартості майнових активів використовувалися дані оцінки майна Фізичної особи-підприємця, що передавалося ним у заставу, іпотеку при отриманні кредитів у 2007—2008 рр. Представник боржника повідомила, що у зв'язку зі світовою фінансовою кризою станом на дату судового засідання майно Боржника подешевшало. З урахуванням такого фінансового стану Фізична особа-підприємець не може погасити заборгованість перед одними кредиторами, не порушивши прав інших кредиторів.

Присутній у судовому засіданні Представник ВАТ ВТБ Банк підтвердив наявність зазначеної Боржником заборгованості.

Згідно матеріалів справи загальна сума кредиторських вимог до Боржника станом на дату підготовчого засідання суду сукупно складає 191 480 458,00 грн, у т.ч. заборгованість перед:

- ВАТ «ВТБ Банк» у сумі 113 645 131,46 грн (з яких 95 243 131,46 грн є зобов'язаннями, забезпеченими заставою майна);
- ЗАТ «ОТР Банк» у сумі 1 581 248,00 грн (є зобов'язаннями, забезпеченими заставою майна);
- ВАТ «Ерсте Банк» у сумі 6 941 194,92 грн (є зобов'язаннями, забезпеченими заставою майна);
- ПП фірма «Бізнес Контракти» у сумі 1500,00 грн;
- ЛМКП «Львівводоканал» у сумі 170,00 грн;
- ВАТ «Укртелеком» у сумі 100,00 грн;
- ВАТ «Фарлеп-Інвест» у сумі 100,00 грн;
- ТзОВ «Телекомунікаційна компанія» у сумі 50,00 грн;
- ПП «Фін-Актив» у сумі 120,00 грн;
- Особою «А» у сумі 69 300 000,00 грн;
- Особою «Б» у сумі 1328, 43 грн як вимоги щодо стягнення аліментів;
- Особою «В» у сумі 50,00 грн.

Вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) на дату підготовчого засідання суду складають 6992,00 грн;

витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство громадянина-підприємця визначено у сумі 2473,19 грн.

Активи Боржника Фізичної особи-підприємця становлять 19 982 137,35 грн, у т.ч. дебіторська заборгованість 254 000,00 грн.

Представник Фізичної особи-підприємця повідомила суд, що план погашення його боргів чи мирова угода не розроблялися.

Керуючись якими нормами законодавства і чому Боржник Фізична особа-підприємець звернувся до господарського суду?

Яке рішення відносно громадянина-підприємця прийме Суддя господарського суду?

В якій черговості задовольнятимуться вимоги кредиторів щодо Боржника Фізичної особи-підприємця?

**Методичні
вказівки**

Відповідно до вимог Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» заява про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця може бути подана в господарський суд громадянином-підприємцем, який є боржником, або його кредиторами. Боржник зобов'язаний звернутися в місячний строк до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів приведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами.

До заяви громадянина-підприємця про порушення справи про банкрутство може бути доданий план погашення його боргів, копії якого направляються кредиторам та іншим учасникам провадження у справі про банкрутство. Одночасно з прийняттям заяви про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця господарський суд накладає арешт на майно громадянина-підприємця, за винятком майна, на яке згідно з цивільним процесуальним законодавством України не може бути звернено стягнення.

За заявою громадянина-підприємця господарський суд може відкласти розгляд справи про банкрутство не більше, ніж на два місяці для проведення громадянином-підприємцем розрахунків з кредиторами чи укладення мирової угоди. Якщо громадянин-підприємець не подав доказів задоволення вимог кредиторів і в зазначений строк не укладено мирової угоди, господарський суд визнає громадянина-підприємця банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру. Копію постанови про визнання громадянина-підприємця банкрутом і інформацію про відкриття ліквідаційної процедури господарський суд направляє всім відомим кредиторам із зазначенням строку пред'явлення кредиторам вимог, який не може перевищувати два місяці.

У разі необхідності постійного управління нерухомим майном або цінним рухомим майном громадянина-підприємця, визнаного банкрутом, господарський суд призначає для цієї мети ліквідатора. У цьому разі продаж майна громадянина-підприємця здійснюється ліквідатором. Кошти, отримані від продажу майна громадянина-підприємця, визнаного банкрутом, а також наявні у нього кошти у готівковій формі вносяться на депозитний рахунок нотаріальної контори та використовуються за рішенням господарського суду, який визнав громадянина-підприємця банкрутом.

При цьому особливості задоволення вимог кредиторів громадянина-підприємця, визнаного банкрутом, визначені ст. 49 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

11.4. Тренінгове заняття

Метою проведення тренінгу «Особливості банкрутства банків» є закріплення у студентів отриманих теоретичних знань щодо специфіки дій НБУ в разі загрози платоспроможності та при провадженні справи про банкрутство банку, прав і обов'язків учасників процесу, в тому числі вкладників банку.

Завданнями тренінгу є:

- дослідження особливостей порушення справи про банкрутство банку;
- вивчення ролі та функцій тимчасового адміністратора;
- визначення ролі НБУ та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у прийнятті рішення про ліквідацію банку та проведення ліквідаційної процедури;
- проведення порівняльного аналізу черговості задоволення вимог кредиторів банку.

Для проведення тренінгу студентам надається блок інформації про умовний банк, щодо якого існує впевненість в наявності підстав для призначення тимчасової адміністрації. Під час проведення тренінгу студентам дозволяється користуватись базою законодавчих та нормативних актів.

Тренінг проводиться у два етапи:

На першому етапі тренінгу студенти виступають у ролі тимчасового адміністратора.

Для виконання завдань тренінгу студенти поділяються на міні-групи, кожна з яких за визначений період часу має запропонувати перелік заходів щодо поліпшення платоспроможності банку (в тому числі — за участю держави). В результаті обговорення обирається найкращий з запропонованих студентами варіантів і визначаються шляхи його реалізації.

На другому етапі тренінгу студенти виступають у ролі ліквідатора банківської установи.

Для виконання завдань тренінгу студентам надається інформація щодо наявних активів умовного банку, їх вартості і визнаних вимог кредиторів. Студенти за певний період часу повинні визначити черговість задоволення вимог кредиторів банку.

11.5. Питання для самоконтролю

1. Особливості санації та банкрутства містоутворюючих підприємств.
2. Особливості санації та банкрутства особливо небезпечних підприємств.
3. Особливості санації та банкрутства сільськогосподарських підприємств.
4. Особливості санації та банкрутства фермерських господарств.
5. Особливості санації та банкрутства страховиків.
6. Особливості санації та банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів.
7. Банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи.
8. Особливості банкрутства відсутнього боржника.
9. Специфіка санації та банкрутства банків. Тимчасова адміністрація банків: права та обов'язки. Особливості ліквідації банку у разі його неплатоспроможності. Ініціатори процедури банкрутства банку.

11.6. Розкриття теми передбачає засвоєння основних термінів і понять

містоутворююче підприємство; особливо небезпечне підприємство; сільськогосподарське підприємство; відсутній боржник; тимчасова адміністрація банку.

*СПИСОК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ
ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ПРАКТИКУМУ*

Перелік нормативно-правових документів

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436—IV // www.rada.gov.ua
2. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. № 514—VI // www.rada.gov.ua
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121—III // www.rada.gov.ua
4. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30 червня 1999 р. № 784—XIV // www.rada.gov.ua
5. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р. № 2210—III // www.rada.gov.ua
6. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. № 2658—III // www.rada.gov.ua
7. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440 // www.rada.gov.ua
8. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна»: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1442 // www.rada.gov.ua
9. Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 р. № 1655 // www.rada.gov.ua
10. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185 // www.rada.gov.ua
11. Положення про затвердження санації та мирових угод: Затв. Наказом фонду державного майна України 06.06.2007 р., № 895 // www.rada.gov.ua
12. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства: Затв. Постановою Правління Національного банку України 28.08.2001 р. № 369 // www.rada.gov.ua
13. Положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників: Затв. Постановою Правління Національного банку України 27.06.2008 № 189 // www.rada.gov.ua
14. Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу акціонерного товариства: Затв. Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку 22.02.2007 р. № 387 // www.rada.gov.ua

15. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Затв. Наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р., № 49 / 121 // www.rada.gov.ua

16. Положення про порядок погодження Міністерством промислової політики України планів санації підприємств, що належать до сфери його управління: Затв. Наказом Міністерства промислової політики України 17.03.2008 р. №153 // www.rada.gov.ua

17. Положення про порядок проведення досудової санації господарських товариств, у статутних фондах яких державна частка перевищує 25 відсотків, та державних підприємств, щодо яких прийнято рішення про приватизацію: Затв. Наказом Фонду державного майна України № 1865 від 12.10.2001 р. // www.rada.gov.ua

18. Положення про реструктуризацію підприємств: Затв. Наказом Міністерства промислової політики України 18.07.2008 р. № 460 // www.rada.gov.ua

19. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: Затв. Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170 // www.rada.gov.ua

20. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Затв. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій 23.02.1998 р. № 22 // www.rada.gov.ua

21. Методика оцінки майна: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. № 1891 // www.rada.gov.ua

22. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій: Затв. Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997 р. № 81 // www.rada.gov.ua

23. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства,: Затв. Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 // www.me.kmu.gov.ua

24. План заходів щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств: Затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 р. № 1199-р // www.rada.gov.ua

25. Порядок проведення досудової санації державних підприємств: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2000 р. № 515 // www.rada.gov.ua

26. Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій: Затв. Наказом Міністерства фінансів України від 1.04.2003 р. № 247 // www.rada.gov.ua

27. Типовий план реструктуризації та досудової санації господарських товариств, у статутних фондах яких державна частка становить бі-

льше ніж 50 відсотків: Затв. Наказом Фонду державного майна України від 17.11.2004р. № 2502// www.rada.gov.ua

28. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів): Затв. Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства економіки України 04.05.2001 р. № 72/49// www.rada.gov.ua

Список обов'язкових джерел

29. *Терещенко О. О.* Управління фінансовою санацією підприємств: Підручник / Вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2009. — 550 с.

30. *Терещенко О. О.* Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія/ Вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2006. — 270 с.

31. *Терещенко О. О.* Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібн. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.

Список додаткових джерел:

32. *Копилюк О. І., Штангрет А. М.* Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. — К.: ЦНЛ, 2005. — 168 с.

33. *Череп А. В.* Фінансов та банкрутство суб'єктів господарювання: Підручник.— К.: Кондор, 2009. — 377 с.

34. *Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С.* Методика фінансового аналіза. — М.: ИНФРА-М, 1996 — 176 с.

35. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. / З. Є. Шершньова, В. М. Багацький, Н. Д. Гетманцева; за заг. ред. З. Є. Шершньової. — К.: КНЕУ, 2007. — 680 с.

36. Контролінг: Навч. посібник / Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, О. Г. Дерев'яно, Л. М. Приходько. — Вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2009. — 256 с.

37. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — КНЕУ, 2008. — 552 с.

38. Фінансовий менеджмент: Підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін]; Кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. Вид. 2-ге, без змін — К.: КНЕУ, 2008. — 535 с.

39. Фінансовий менеджмент: Підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін; Вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2008. — 535 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
<i>Тема 1. ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ</i>	5
<i>Тема 2. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ</i>	12
<i>Тема 3. КОНТРОЛІНГ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ</i>	21
<i>Тема 4. САНАЦІЙНИЙ АУДИТ</i>	35
<i>Тема 5. ФІНАНСУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ</i>	73
<i>Тема 6. ВНУТРІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ</i>	84
<i>Тема 7. ЗОВНІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ</i>	96
<i>Тема 8. САНАЦІЙНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА</i> ...	107
<i>Тема 9. ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА</i> ...	118
<i>Тема 10. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ</i>	131
<i>Тема 11. ОСОБЛИВОСТІ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	152
<i>Список джерел, рекомендованих для вирішення завдань практикуму</i>	169
<i>Перелік нормативно-правових документів</i>	169
<i>Список обов'язкових джерел</i>	171
<i>Список додаткових джерел</i>	171

Навчальне видання

**ОСТРОВСЬКА Ольга Анатоліївна
СОКОЛОВА Ольга Борисівна**

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ
САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА**

ПРАКТИКУМ

Навчальний посібник

Редактор *В. Гломозда*
Художник обкладинки *Т. Матвієнко*
Коректор *А. Фіялка*
Верстка *Н. Чуприна*

Підп. до друку 21.12.2011. Формат 60×84/16. Папір офсет. № 1
Гарнітура Тип Таймс. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 10,23.
Обл.-вид. арк. 11,64. Зам. 11-4073.

Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Тел./факс (044) 537-61-41; тел. (044) 537-61-44

E-mail: publish@kneu.kiev.ua

Гарантія відмінних знань

Видавництво КНЕУ, створене 1996 року, є провідним видавцем економічної літератури в Україні.

Видання КНЕУ — це книжки високої якості для студентів та викладачів вищих навчальних закладів, науковців та підприємців.

Видавництво вже випустило у світ понад 1000 найменувань підручників і посібників та регулярно забезпечує своїх читачів новими виданнями.

Якість понад усе

- Літературу видавництва КНЕУ розроблено відповідно до затверджених Міністерством освіти і науки України навчальних програм та вимог Болонської декларації.

- Процес випуску літератури видавництва включає повний цикл підготовки книжок — від розміщення заявки автором до отримання надрукованих примірників. Це гарантує актуальність матеріалів, адекватність їх сучасним умовам ведення бізнесу та перевірку на практиці.

- Видання КНЕУ дають змогу комплексно забезпечити навчальний процес і науковий розвиток студентів, аспірантів та викладачів. Оптимальне поєднання теоретичних матеріалів з практичними прикладами робить видання корисними для працівників підприємств та підприємців.

Видавництво пропонує

- підручники
- навчальні посібники
- навчально-методичні посібники
- курси лекцій
- тренінгові технології
- монографії
- збірники наукових праць
- освітньо-кваліфікаційні характеристики
- освітньо-професійні програми

Основні напрями видань

Міжнародна економіка
Економіка підприємства
Статистика
Менеджмент. Маркетинг
Бухгалтерський облік. Аудит
Фінанси
Банківська справа. Інвестування
Економіка агробізнесу
Право
Точні науки
Суспільні та гуманітарні науки

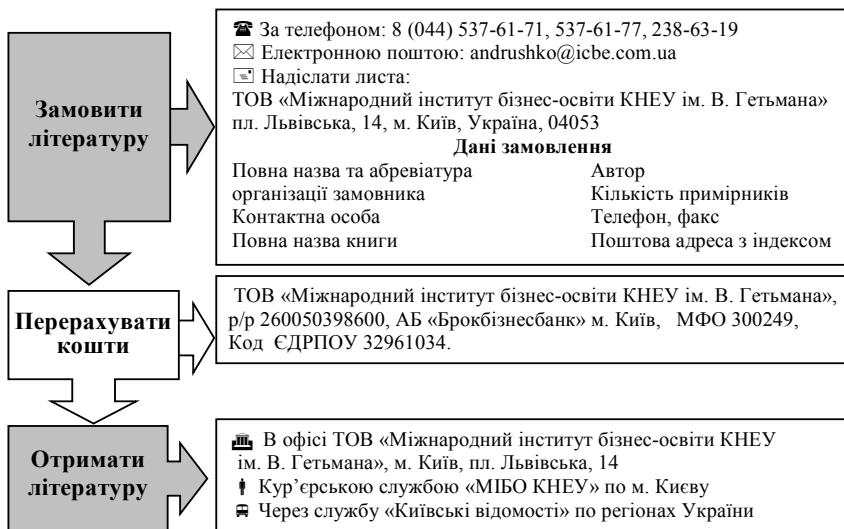
Видавництво КНЕУ імені Вадима Гетьмана
04053, м. Київ, пл. Львівська, 14
тел.: (044) 537-61-44, e-mail: publish@kneu.kiev.ua

Реалізація книжок

ТОВ «Міжнародний інститут бізнес-освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана»
04053, м. Київ, пл. Львівська, 14
Тел./факс: (044) 537-61-71, 537-61-77
e-mail: andrushko@icbe.com.ua
www.icbe.com.ua

ОПТОВИЙ ПРОДАЖ

Як придбати літературу

Пропонуємо гнучку систему знижок та вигідні умови співпраці.

Забезпечуємо щотижневe розсилання прайсів та інформації про нові надходження електронною поштою.

Роздрібний продаж літератури в Києві

- пл. Львівська, 14
- просп. Перемоги, 54/1
- вул. Мельникова, 79/81
- вул. Дегтярівська, 49 Г
- Книжковий магазин «Знання», вул. Хрещатик, 44, тел.: 234-22-91
- Книжковий магазин «Сяйво», вул. Червоноармійська, 6, тел.: 235-43-66
- Книжковий магазин «Урожай», просп. 40-річчя Жовтня, 128, тел.: 258-31-87
- Книжковий магазин «Академкнига», вул. Стрітенська, 17, тел.: 272-35-82

Видавництво КНЕУ імені Вадима Гетьмана

04053, м. Київ, пл. Львівська, 14

тел.: (044) 537-61-44, e-mail: publish@kneu.kiev.ua

Реалізація книжок

ТОВ «Міжнародний інститут бізнес-освіти КНЕУ ім. В.Гетьмана»

04053, м. Київ, пл. Львівська, 14

Тел./факс: (044) 537-61-71, 537-61-77

e-mail: andrushko@icbe.com.ua

www.icbe.com.ua

Продаж літератури КНЕУ

АРК

ВАТ «Кримкнига»

м. Сімферополь, вул. Горького, 5
тел.: (0652) 27-54-87

Книжковий магазин «Буква»

м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 6
тел.: (0652) 27-31-53
м. Євпаторія, вул. Фрунзе, 42
тел.: (06569) 331-44

м. Ялта, вул. Гоголя, 24

тел.: (0654) 32-37-41

ВІННИЦЬКА ОБЛ.

Магазин «Кобзар»

м. Вінниця, вул. Привокзальна, 2/1

ВОЛИНСЬКА ОБЛ.

ТОВ «Знання»

м. Луцьк, пр. Волі, 41
тел./факс: (03322) 423-98

Книгарня «Дім книги»

м. Луцьк, вул. Конякіна, 37-а
тел./факс: (0332) 73-01-59

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ.

Бібколектор обласний

м. Дніпропетровськ, вул. Кірова, 22
тел.: (056) 778-38-39-ф, 778-25-37

Магазин «Ера»

м. Кривий Ріг, вул. Косіора, 42
тел.: (0564) 712367

Книжковий магазин «Дар»

м. Кривий Ріг, вул. Пухачевського, 75
тел.: (0564) 66-41-88

тел./факс: (0564) 66-01-68

ДОНЕЦЬКА ОБЛ.

ПП Ярошенко Н. М.

м. Донецьк, вул. Артема, 84
(приміщення обласної бібліотеки
ім. Н. Крупської)

тел.: (062) 343-88-07

СПД Дротенко

м. Донецьк, вул. Артема, 160
Книжковий ринок, м.Донецьк,
торговий комплекс «Маяк», місце 113
тел./факс: (0622) 22-68-79

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ.

«Світ книги»

м. Житомир, вул. Київська, 17/1
тел.: (0412) 47-27-52

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛ.

Книгарня «Книги»

м. Ужгород, пр. Свободи, 3
тел.: (0312) 61-36-95

Книгарня «Кобзар»

м. Ужгород, пл. Корятовича, 1
тел.: (03122) 3-35-16

ТОВ «Букініст»

м. Ужгород, вул. Л. Толстого, 4
тел.: (03122) 3-72-18

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ.

ТОВ «ЛЕТОС» ЛТД

м. Запоріжжя, пр. Леніна, 142
тел.: (0612) 13-85-53, (061) 220-09-96

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛ.

Книгарня

м. Івано-Франківськ, пл. Ринок, 14
тел.: (03422) 2-47-82

ТОВ «Арка»

м. Івано-Франківськ, Вічевий майдан, 3
тел./факс: (0342) 50-14-02, (03422) 3-04-60

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ.

«Книжковий світ»

м. Кіровоград, вул. Набережна, 11

ЛУГАНСЬКА ОБЛ.

Глобус-книга

м. Луганськ, вул. Советская, 58
тел./факс: (0642) 53-62-30

ФОП Гречиншкін С. І.

м. Луганськ, вул. Леніна, 149-а
тел./факс: (0642) 58-95-28, 59-63-37

ЛЬВІВСЬКА ОБЛ.

Книгарня «Глобус»

м. Львів, пл. Галицька, 12
тел.: (0322) 74-01-77

ДКП «Бібліотечний колектор»

м. Львів, вул. Лисенка, 21
тел./факс: (0322) 75-79-86

ТОВ «Ноти»

м. Львів, пр. Шевченка, 16
тел./факс: (0322) 72-67-96